הלכה · משנה תורה · מפרשים · משנה למלך · ספר נשים

משנה למלך על משנה תורה, הלכות סוטה

רבי יהודה רוזאניס

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

משנה למלך על משנה תורה, הלכות סוטה

רבי יהודה רוזאניס

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/משנה-למלך-על-משנה-תורה-הלכות-סוטה/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה ג 4
הלכה ו 7
הלכה ט 7
הלכה יד 7
הלכה טו 18
פרק ב 18
הלכה א 18
הלכה ב 21
הלכה ד 21
הלכה ה 21
הלכה ו 21
הלכה ז 24
הלכה ח 25
הלכה ט 38
הלכה י 38
הלכה יא 49
הלכה יב 50
פרק ג 57
הלכה א 57
הלכה ט 59
הלכה יא 59
הלכה יב 59
הלכה טז 59
הלכה יז 59
הלכה כא 61
הלכה כג 61
הלכה כד 64
פרק ד 66
הלכה יז 66

פרק א

הלכה ג

קינא לה על שנים כאחד וכו'. מרן ז"ל הביא הירושלמי מהו שיקנא לה משני בני אדם כאחד כו' ובפ"ב דכריתות תנן חמשה מביאים קרבן אחד כו'. ואני תמיה על דברי מרן הללו דאם איתא דיש סיוע ממתניתין דכריתות לדין זה למה הירושלמי לא הביא משנה זו. ואולי יאמר הרב ז"ל דהירושלמי בא ללמד דלא תימא דמתני' דכריתות היא הלכה פסוקה אלא אתיא כמ"ד מקנא לה ע"י אביה ואחיה אבל למאן דאית ליה דאינו מקנא ע"י אביה ואחיה הכי נמי דליתא למתניתין דכריתות דהא אינו מקנא ע"י שנים וכל זה הוא דוחק בעיני. אבל הנכון הוא דההיא דכריתות אינו ענין לדין זה כלל דהתם מיירי במי שקינא לאשתו ואמר לה שלא תסתר לא עם פלוני ולא עם פלוני עם כל אחד ואחד לבדו שלא תסתר ואם עברה זו ונסתרה עם כל אחד ואחד אשמועינן מתני' דאינו מביא אלא מנחה אחת על קינויים הרבה וכבר הביא רבינו מתניתין דכריתות לקמן בפ"ד מהלכות אלו דין י"ו ופירשה כמ"ש אבל הכא בירושלמי מיירי באומר שלא תסתר עם שני בני אדם כאחד וצדדי הבעיא הם משום דאפשר דלא שייך קינוי אלא בסתירה האסור מן הדין דהא קי"ל דיחוד אסור מן התורה אבל באומר שלא תסתר עם שני בני אדם כאחד אפשר דלא חשיב קינוי משום דהא תנן בסוף קידושין (דף פ') אשה אחת מתייחדת עם שני אנשים. ואע"ג דאמרינן התם לא שנו אלא בכשרים אבל בפרוצים אפילו בי עשרה. אפשר דהכא בירושלמי מיירי בסתם בני אדם שהם כשרים. ואע"ג דאמרינן התם דאמר ליה רב לרב יהודה מי אמר דבכשרים כגון אנא ואת אלמא דסתם בני אדם לא חשיבי כשרים. כבר כתבו הראשונים דהתם משום צניעות ומשום ענוה יתירא הוא דקאמר הכי אבל מדינא סתם כל אדם ככשרים הם לענין זה עד שיהיה מוחזק בפרוץ. ואף דאליבא דרבינו נראה מדבריו לעיל פכ"ב מהלכות אישות דין ח' דמדינא כל סתם בני אדם אינם בחזקת כשרים ולפיכך סתם וכתב שלא תתייחד אשה אחת אפילו עם שני אנשים. נראה דזה אינו אלא חומרא בעלמא דהחמיר על עצמו רב וקי"ל כוותיה דראוי להחמיר אבל פשיטא דמדינא ליכא איסור יחוד בשני אנשים ומש"ה בעי הכא דקינא לה ע"י שני בני אדם מהו כיון דיחוד זה שרי. ואמר רבי יודן במחלוקת מ"ד מקנא לה מאביה או מבנה מקנא לה וכו' משום דבהני ליכא איסור דיחוד וכדתני במתניתין מתייחד אדם עם אמו ועם בתו והיא הלכה פסוקה ובגמרא יליף לה התם מקרא. וא"כ למ"ד דמקנא לה ע"י אביה או בנה אע"ג דליכא איסורא דיחוד בהו ה"ה דמקנא לה ע"י שנים כאחת אע"ג דליכא איסור דיחוד בשנים. וכ"ת נהי דקי"ל דמתייחד אדם עם אמו ועם בתו אימא

דהיינו דוקא בפנויה אבל באשת איש אימא דלעולם אסור וכדאמרינן התם בשילהי קידושין (דף פ"א) דאמר ליה רב חסדא לרב אחא לא סבר מר דמיקדשא ופירש"י דיש להתרחק מאיסור אשת איש. הא ליתא דדוקא התם דאותבה בכנפיה דהוי כעין חיבוק ונישוק הוא דאמרינן דאם מיקדשא אסור. וזהו שרבינו לקמן בפכ"א מהלכות איסורי ביאה דין ו' סתם וכתב חוץ מהאם עם בנה והאב עם בתו. ושם בדין ז' כשכתב דמותר האב לחבק את בתו וכו' שם כתב דאם נשאת אסור. ורבינו ישעיה כתב דלא נראו בעיניו דברי רש"י שכתב דיש להתרחק מאיסור אשת איש דמאי אולמיה דאיסור אשת איש מאיסור בת בנו. אלא הכוונה היא דכיון שהיא מקודשת כגדולה דמיא כבר ואסור לנהוג בה מעשה קטנה להושיבה בחיקו. והנראה אצלי דרבינו הכי ס"ל כרבינו ישעיה ז"ל שהרי כתב או שנשאת והוא תימה דמאי איריא נשאת אפי' נתקדשה נמי הרי היא אשת איש. אלא דס"ל דטעמא דמילתא הוא כמ"ש רבינו ישעיה ז"ל משום דכגדולה דמיא וס"ל דזה לא שייך אלא בנשאת ומ"מ לדברי הכל ביחוד ליכא איסור כלל עם אמו ועם בתו (כלל) וזה פשוט. ודוקא בקירוב בשר הוא דמפלגינן בהכי וכדתנן ואם הגדילו זו ישנה בכסותה וזה ישן בכסותו אבל לענין יחוד ליכא חילוק וכמבואר. ומש"ה בירושלמי השוו קינוי דשני בני אדם כאחד עם קינוי דאביה ובנה דבכולהו יחוד שרי וכדכתיבנא. וראיתי למרן ז"ל שכתב דטעמיה דרבינו דפסק דמקנא לה ע"י שנים הוא משום דמקמי הכי מתנייא בסתם דמקנא לה מאביה ומאחיה. ולפי דרכו קשה דמאי האי דנקט מאחיה הא במתני' לא תנן אלא אמו ובתו. הא לא קשיא כלל דהא בגמרא אמרינן א"ר יהודה א"ר אסי מתייחד אדם עם אחותו ודר עם אמו ועם בתו הרי דליכא חילוק בין אמו ובתו לאחותו אלא לדירה אבל ליחוד אף באחותו שרי. הן אמת שמעולם תמהתי על הראשונים ז"ל דאמאי לא כתבו דין זה דרב אסי דיחוד באחותו שרי דאף דשמואל פליג עליה הוא משום דס"ל כר"מ דאמר הזהרו בי מפני בתי אבל לדידן דקי"ל כסתם מתניתין וכרב אסי אמאי לא הוציאו אחותו מהכלל דהא כתב הרא"ש שם דקי"ל כרב אסי מכמה טעמים יע"ש. וראיתי בספר בית שמואל שכתב דאף ע"ג דהלכה כרב אסי במה דפליג עם שמואל מ"מ במה שהוסיף על מתני' לית לית הלכתא כוותיה כי במתניתין לא תנא אלא יחוד עם אמו ע"כ. ודבריו אינם מתחוורים אצלי ומ"מ ליכא קושיא כלל למה שכתבנו דהירושלמי ס"ל כרב אסי דאחותו נמי מתייחד עמה ומש"ה השוו אותה לאביה ולבנה דאין היחוד אסור בהם. אלא דלישנא דרבינו ז"ל קשיא לי שכתב אפילו הם שני אחיה או אביה ואחיה וכו' שהרי לפי מה שהרב סובר דלית הלכתא כרב אסי במה שהתיר יחוד דאחותו מאי האי דאשמועינן הכא אפילו הם וכו' הול"ל אפילו הם שני בניה או אביה ובנה שהותר

להם היחוד. אלא שרבינו נמשך אחר דברי הירושלמי דס"ל דיחוד דאחותו שרי ומש"ה כתב אפילו הם שני אחיה ודוחק וצ"ע. ומ"מ כוונת הירושלמי הוא כמו שכתבנו וזהו שלא הביאו בירושלמי הא דתנן בר"פ ארוסה ע"י כל העריות מקנין משום דאיכא למימר דהתם מיירי בעריות דאסור בהו היחוד אבל בעריות דלא אסור בהו יחוד בהא לא מיירי מתניתין ואיפליגו בהו בברייתא:

ודע דטעמא דרבינו דפסק דמקנא לה ע"י שנים כאחד מלבד מ"ש מרן ז"ל להכריע פסק זה שהם דברים ראוים אליו. עוד נראה לומר דאפשר דרבינו ז"ל לטעמיה אזיל דס"ל דאין האשה מתייחדת עם שני אנשים כלל וכמו שסתם וכתב בפרק כ"ב מהלכות איסורי ביאה דין ח'. ומיהו כד מעיינינן שפיר הא ליתא שהרי רבינו סיים בדבריו אפילו הם שני אחיה וכו' ומשמעות דבריו הוא שבא ללמד אפילו היכא דליכא איסור יחוד והפליג הדבר בשני אנשים והם אחיה לומר דאפילו שהם שני דברים המונעים איסור היחוד עכ"ז חשיב קינוי. וא"כ ע"כ לומר דרבינו ס"ל דאפילו במלתא דבעלמא לא אסור יחוד הכא חשיב קינוי. מ"מ נראה דרבינו ז"ל הכריע דאף במקום דליכא איסור יחוד איכא משום קינוי מההיא דתנן בס"פ ארוסה ע"י כל העריות מקנין חוץ מן הקטן ואמרינן התם בגמרא איש אמר רחמנא ולא קטן. ורבינו ס"ל דהיינו דוקא קטן פחות מבן תשע שנים ויום אחד וכמ"ש לקמן דין ו' והשתא למה לי קרא תיפוק ליה דאיסור יחוד לא שייך בפחות מבן תשע שנים וכמ"ש בפכ"ב מהלכות איסורי ביאה דין י'. אלא ודאי דדין קינוי שייך אפילו במקום דליכא איסור דיחוד וכדכתיבנא ומש"ה איצטריך קרא דאיש ללמד דליכא ביה משום קינוי. הן אמת שמדברי התוס' בפרק ארוסה (דף כ"ו) ד"ה אבל נראה דס"ל דלא אתא קרא למעט אלא פחות מי"ג שנה דאע"ג דאשה נאסרת על בעלה כל שהוא מבן תשע שנים ולמעלה מ"מ לענין סוטה לא חשוב קינוי כל שהוא פחות מי"ג שנה מדכתיב ושכב איש אותה. הן אמת שדברי רבינו קשים בעיני דלמה לי קרא למעט קטן פחות מבן תשע תיפוק לי' דכיון דאינה נאסרת אין כאן קינוי. וראיתי בפ"ו דיבמות (דף נ"ה) ובפ"ד דסוטה (דף כ"ו) דאמרינן דכתב רחמנא שכבת זרע למעט קינא לה דרך איברים ופריך אביי פריצותא בעלמא הוא ומשני מהו דתימא בקפידא דבעל תלה רחמנא ובעל הא קא קפיד קמ"ל. הרי דאיצטריך קרא למעט שלא יקנא בדבר שאין האשה נאסרת. ובגמרא מוכח שם דאף אליבא דאביי אי הוה קי"ל דנשיקה לאו כלום היא איצטריך קרא למעט נשיקה אף דאין האשה נאסרת וא"כ איצטריך קרא למעט פחות מבן תשע דומיא דנשיקה ודרך איברים דאיצטריך קרא למעוטינהו. וראיתי לרש"י בר"פ ארוסה שכתב דשומרת יבם מקנא לה ומפסדת כתובתה ואע"ג שאינה נאסרת דקי"ל שומרת

יבם שזינתה מותרת ליבמה. והתוספות שם תמהו על רש"י דמה קינוי שייך היכא דלא מיתסרא בסתירתה ומדאיצטריך למעוטי ש"מ דמיתסרא ע"כ. ולא ידעתי מה יענו התוס' באותה שהבאתי פרט לשקינא לה דרך איברים וצ"ע:

ודע דהטור סי' קע"ח ס"ו הביא דברי רבינו הללו וכתב שם מרן שיצא לו מדתנן בכריתות המקנא לאשתו ע"י אנשים הרבה ואח"כ הביא ההיא דספ"ב דסוטה דאשה שותה ושונה וכן הביא מ"ש התוס' יע"ש. והנה ההיא דכריתות כבר כתבנו לעיל דלא שייך הכא כלל וכן ההיא דספ"ב דסוטה לא שייכא כלל לנדון זה וכבוד אלהים הסתר דבר (*הב"י עצמו העביר עליו קולמוס בבד"ה) שוב זיכני ה' וראיתי בירושלמי באותו פרק שהביא עלה דמ"ד מקנא לה ע"י אביה ובנה ההיא דא"ר יוחנן כי יסיתך אחיך בן אמך מתייחד אדם עם אמו ודר עמה עם בתו ודר עמה עם אחותו ואינו דר עמה ע"כ. הרי לך מבואר הדבר כמו שכתבנו דמאי דאיצטריך לומר דמקנא לה ע"י אביה הוא משום דליכא איסור דיחוד וכן מאי דבעו מהו שיקנא משנים כאחד הוא מהאי טעמא וזה פשוט דמ"ש רבינו ונסתרה עם שניהם כאחד לחידושא נקטיה כלומר אע"ג דלא עבדה איסורא בהסתר זה וכ"ש אם נסתרה עם אחד מהם דודאי האומר שלא תסתרי עם שנים מכ"ש שמקפיד שלא תסתר עם אחד אלא שרצה להקפיד דאפי' עם שנים לא תסתר. והיכא דאמר שלא תסתרי עם פלוני והלכה ונסתרה עם שנים פשיטא דאינה שותה דלא חשיב הסתר כיון דהיו שנים ודוקא היכא שמקפיד חשיב הסתר כך נראה בעיני:

הלכה ו

אמר לה אל תסתרי עם איש פלוני וכו'. (עיין לעיל בפירקין דין ג':)

הלכה ט

בא עד אחד והעיד לו שנסתרה עמו וכו'. כבר כתבתי לעיל בפכ"ד מהלכות אישות מ"ש הרשב"א סימן קי"ח דדין זה הוא אפי' בעכו"ם בין מסל"ת בין מתכוין להעיד אם דעתו סומכת עליו חייב להוציאה יע"ש:

הלכה יד

האשה שקינא לה בעלה וכו'. הנה דין זה דעד אחד נאמן בטומאה כל היכא דאיכא קינוי וסתירה הוא פשוט בריש פ"ק דסוטה וברפ"ו (דף נ"א) משנה ערוכה. והנראה מדברי רבינו ז"ל דלא בעינן שיעיד העד שבאותה סתירה נטמאת אלא אפי' אחר אותה הסתירה ה"ז אסורה. אך רש"י כתב ברפ"ו וז"ל אני ראיתי שנטמאה באותה סתירה שהיא ע"פ שני עדים ע"כ. וכן בריש פ"ק כתב וז"ל אבל בטומאה אם יש עדים בקינוי וסתירה ויש עד אחד שקלקלה בסתירתה נאמן ע"כ. נראה מדבריו דדוקא כשמעיד שנטמאת באותה

סתירה שיש בה שני עדים נאמן אך אם העיד העד שנטמאת פעם אחרת אינו נאמן. וטעם גדול יש בדבר שהרי נאמנות העד הוא בהצטרפות הסתירה וחשיב רגלים לדבר וא"כ היכא דיש לנו עדים שמעידים על הסתירה דיש רגלים דבסתירה זו איכא טומאה כשבא עד אחד והעיד על טומאה באותה סתירה האמינתו תורה אבל כל שהעד מעיד שפעם אחרת נטמאת ואין לנו עדי סתירה באותו פעם מהיכא תיתי שנאמין לעד שנטמאת. אך רבינו ס"ל דכל שהעיד העד שנטמאת עם אותו שקינא לה אף שאין לנו בטומאה זו עדי סתירה ה"ז אסורה. והטור סי' קע"ח ס"כ כתב כדברי רבינו. וראיתי למרן הב"י שם שכתב ומ"ש רבינו מאותו שקינא לה כ"כ הרמב"ם וכן נראה מדברי רש"י שם וכו' והנראה מדבריו דהשוה דעת רש"י עם סברת רבינו ולפי דעתי חלוקים הם בעיסתם וכמ"ש. ואולי גם מרן יודה בזה אלא דבמאי שכתב מאותו שקינא לה כתב דכן הוא דעת רש"י ואה"נ דרש"י גדולה מזו אית ליה דבעינן שהטומאה תהיה בסתירה שיש לנו עדים ומיהו כל זה דוחק בדברי מרן. ור"ע ז"ל ברפ"ו פירש כדברי רש"י יע"ש. וראיתי להחכם בעל בית שמואל ס"ק י"א שהביא דברי רש"י הללו ודקדק בהן דלרש"י דוקא שמעיד שזינתה באותו פעם שנסתרה עמו ע"פ שני עדים. ודע שלדברי הכל עד זה שמעיד על הטומאה צריך שיעיד שהטומאה היתה עם אותו שקינא לה אבל אם העיד שנטמאת עם אחר פשיטא דאינו כלום וכמ"ש מרן הב"י וכתב דטעמא דמסתבר הוא. אלא שמה שסיים שם מרן וז"ל ועוד דמקראי דמייתי לה במתני' משמע דבמעיד עד זה שנטמאת מאותו שקינא לה הוא ע"כ. לא ידעתי מהיכן יליף לה מרן אבל הדין דין אמת:

וראיתי בתשובת הרשב"א סימן תקנ"ב שנשאל במ"ש אפילו שמעו מעוף הפורח שנטמאת לא תשתה ואם הודה החשוד אם לא נאמינהו משום דא"א משים עצמו רשע או אם נאמר פלגינן דבוריה והשיב מסתברא דאמרי' בה פלגי' דבורא ואין אנו דנין אותו כאלו העיד שהוא עצמו בא עליה אלא כאילו העיד שזינתה ע"כ. ואיכא לעיוני טובא בתשובה זו דחשוד זה דהעיד הוא האיש שקינא לה או אחר. והנה פשטן של דברים מוכח דחשוד זה הוא אותו שקינא אותה ממנו ומש"ה קרי ליה חשוד לפי שקדם קינוי וסתירה וא"כ יש לתמוה דמאי אהני לן מאי דפלגינן דבורא דכיון דפלגינן דבוריה ואמרינן שהוא לא טימאה אלא אחר טימאה א"כ אמאי אינה שותה הא לד"ה בעינן שעד של טומאה יעיד שנטמאת עם אותו שקינא לה וכאן נמצא שהעיד ע"א שנטמאת עם איש אחר. ואף אם נרצה לדחוק ולומר דחשוד זה אינו אותו שקינא לה אלא אחר הוא אכתי לא הועלנו כלום משום דבין אם נאמר דפלגינן דבוריה או לא פלגינן אינו מעלה ומוריד כלל דאף אי פלגינן דבוריה מנ"ל לומר שהטומאה היתה עם אותו שקינא לה

והרי זה כאילו העיד עד אחד שנטמאת ואינו יודע מי הוא הבועל דאין בעדותו ממש משום דלא קא מסהיד על מי שקינא לה. וסבור הייתי לומר דהכא מיירי בשקינא לה מראובן ושמעון ובא ראובן והודה. וגם בזה לא העלינו ארוכה דאכתי ראובן שהודה אי פלגינן דבוריה לא העיד על שמעון שום דבר וא"כ דברי ראובן לא מעלין ולא מורידין. ואם נאמר דהרשב"א הכא לא איירי בדאיכא קינוי וסתירה ולענין להשקותה אלא לענין לאוסרה על בעלה משום עדות עד אחד. הא ליתא דמלבד דמדברי השאלה מוכח דלענין השתייה היא השאלה. זאת ועוד אחרת דאי לאוסרה על בעלה מפני עדותו של זה א"כ ע"כ בדלא קדם קינוי וסתירה מיירי דאי קדם תיפוק ליה דנאסרה משום קינוי וסתירה אלא ודאי דאין כאן קינוי וסתירה. וא"כ אין דין זה תלוי באי פלגינן דבוריה אלא באם דעתו של בעל סומך ע"ז העד. דאם דעתו סומכת עליו ומהימן ליה אף דנימא דלא פלגינן דבוריה הוא רשע בעונו ימות אך היא נאסרת לבעל שהרי אפילו בעכו"ם המתכוין ס"ל להרשב"א דאי מהימן ליה חשיב כאילו באו שני עדים בדבר כמ"ש בתשובה סי' קי"ח. ואם אין דעתו סומכת עליו אפילו אי פלגינן דבוריה אין בדבריו ממש וכמבואר. וכי תימא דהרשב"א חולק בסברת רבינו שכתבנו מ"מ היה לו להביא דברי רבינו ורש"י ולחלוק עליהם לא לכתוב הדין בסתם כאילו היא הלכה מקובלת שאין בה מחלוקת וצ"ע. עוד יש לתמוה דאמאי לא חקר הרב בחשוד זה באיזה לשון העיד אם אמר אשת פלוני זנתה עמי או אם אמר אני זניתי עם אשתו של פלוני שיש חילוק בזה לענין פלגינן דבוריה וכמ"ש בסי' אלף רל"ו וגם זה צל"ע:

ודע דאם באו שני עדי טומאה מאחר אינה שותה דכיון דאיכא עדים שהיא טמאה אינה שותה. ואע"ג דמצינו השקאה כדי לאוסרה לבועל וכדאיתא בפרק ארוסה (דף כ"ה) דאמרינן אלמנה לכ"ג וכו' לא שותות ולא נוטלות כתובה מישתא הוא דלא שתיא הא קינוי מקנא להו ולמאי אי לאוסרן עליו הא אסירן וקיימן א"ר יהודה לא לאוסרה לבועל כבעל. הרי דקינוי זה אינו לאוסרה לבעל כי עם לבועל ואשמועינן מתניתין דאינה שותה משום דכתיב כי תשטה אשתו בראויה לאישות הכתוב מדבר וכמו שפירש"י בר"פ ארוסה. ולדעת רבינו הוא משום דאין האיש מנוקה מעון וכמ"ש בפירוש המשנה ולקמן בפ"ב מהלכות אלו דין ט'. הא לאו הכי היתה שותה אף שכבר היתה אסורה לו כדי לאוסרה לבועל. וכ"ת דאיצטריך לאשמועינן שלא ישקה אותה כדי להפסידה כתובתה. הא ליתא דא"כ תפשוט מהכא דעוברת על דת צריכה התראה דאי אינה צריכה למאי איצטריך לומר שלא נשקה אותה. אלא שאין זה הכרח משום דאיכא למידק בסוגיא זו דבעי אי עוברת על דת צריכה התראה או לא ובעו למיפשטה מדבעינן קינוי להפסידה

כתובה משמע דבעיא התראה דאי לא למה לי קינוי משעה שנסתרה הפסידה כתובתה. דאיך עלה בדעתו לומר זה דא"כ איך יתכן הא דקתני מתניתין אמר בעלה איני משקה אינה שותה ונוטלת כתובתה אמאי נוטלת כתובה הא משעה שנסתרה ואפילו שלא קדם לה קינוי היתה מפסדת וזו לפי שקדם לה קינוי תטול כתובה בשביל שרוצה לשתות וע"כ אית לן למימר דכך הוא הדין דאף שעברה על דת ונתייחדה כל שראויה לשתות והיא רוצה לשתות לא הפסידה כתובתה ומש"ה אם בעלה אינו רוצה להשקותה אף שעברה על דת בהתראה שהרי כבר קדם קינוי מ"מ לא הפסידה כיון שיכולה לשתות. אך היכא דאינה יכולה לשתות או מצד עצמה או מגזירת הכתוב הפסידה כתובתה. והבעיין נסתפק דאף דליכא התראה מפסדת משום דאינה בת שתייה משום דלא קדם קינוי אבל מודה הוא דאם קדם קינוי והיא רוצה לשתות דלא הפסידה כתובה וכדתנן במתניתין. וזהו שהפשטן לא רצה לפשוט דין זה מעיקר הדין דאשמועינן מתניתין דאינה שותה דמשמע דאי לאו דאשמועינן היתה שותה ושתייה זו למה דהא לדידיה אסירא אלא ודאי להפסידה כתובתה דמשום הא לא איריא דהא פשיטא שאם היתה ראויה לשתות אינה מפסדת כתובה כל זמן שהיא רוצה לשתות ומש"ה רצה לפשוט הדין מהדיוק מישתא הוא דלא שתיא הא קינוי מקנא לה והשתא פריך דכיון דשתייה ליכא קינוי זה מאי עבידתיה אי לאוסרה עליו הא היא אסורה. אבל לעולם דהשתייה הו"א אי לאו דמעטיה קרא שהוא להפסידה כתובתה. אך ראיתי להתוס' (דף כ"ז) ד"ה איש שכתבו וז"ל נראה דעיקר קרא לא איצטריך אלא לאוסרה לבעל ולבועל וכו' אבל לפוסלה מכתובתה לא צריך קרא וכו' דהא כתובה אין לה מן התורה וכו' ע"כ. וא"כ הדרא קושיין אמאי לא הוקשה לו מדאיצטריך קרא למעט אלמנה משתייה וא"כ קרא למאי איצטריך וע"כ הוא לאוסרה לבועל:

אשר על כן נ"ל דבירורן של דברים כך הוא דבעיקר השתייה ליכא קושיא כלל למאי איצטריך למעט משום דאי לאו קרא אף שהיתה אסורה לו מקודם ואף שלבועל ג"כ היתה אסורה אפ"ה גזרת הכתוב היא שכל מי שיקנא לאשתו שישקנה מי סוטה ואם טמאה היא יבאו בה המים המרים ואם טהורה היא ונקתה ואין אנו מקפידים בזה אם היתה אסורה מקודם או לאו ואם בקינוי זה אוסרה לבועל או לא והרי איצטריך קרא למעט היכא דקינא לה מקטן פחות מבן תשע או שקינא לה מבהמה אף שאין שכיבתם של אלו אוסרת אותה לבעלה ואי לאו קרא היתה שותה. הרי דאין השתייה תלויה באיסור. והפשטן רצה לפשוט דמדקאמר התנא לא שותות ולא נוטלות כתובה משמע דרצה לאשמועינן דלא תימא דקינוי נמי ליכא וכדאמרינן בריש פירקין מישתא הוא דלאו

שתו הא קנויי מקני להו מנא הני מילי וכו'. הרי דהוה ס"ד דהכתוב מיעט מכל וכל דאף קינוי לא יהיה בהם ולזה בא התנא ללמד דמשתייה דוקא נתמעטו אבל לא מקינוי ועל זה רצה לפשוט דלאיזה תכלית למדנו דמקינוי לא נתמעטו דלא נפקא לן מידי מקינוי זה דאי לאוסרה הרי היא אסורה אלא לאו להפסידה כתובה וש"מ דבעיא התראה ודחו איצטריך לאשמועינן דמקינוי לא נתמעטו כדי לאוסרן לבועל. ודע דלפי דחייה זו צ"ל דהבועל שקינא לה היה ג"כ ממזר דאי לא ממזרת לישראל או בת ישראל לממזר למאי מקנא לה אלא דמשכחת לה בבועל ממזר. העולה ממה שכתבנו דהשתייה אינה תלויה אם היתה אסורה עליו מקודם או לאו אך אם יש עדים שנטמאה עם אחר אינה שותה ומנא אמינא לה מההיא דאמרינן בפ"ק דסוטה (דף ו') דא"ר ששת סוטה שיש לה עדים במדינת הים אין המים בודקין אותה והקשו עליו ממתניתין דקתני ואלו שמנחותיהן נשרפות האומרת טמאה אני לך ושבאו לה עדים שהיא טמאה ואי אמרת דאין המים בודקין אותה תיגלי מלתא למפרע דכי קדוש מעיקרא [בטעות] קדוש ותירץ רב יהודה כגון שזינתה בעזרה דכי קדוש מעיקרא שפיר קדוש וכו' והנראה לי בפשטן של דברים דזנות זה לא היה עם אותו שקינא לה דמאי בעי התם ובפרט כפי מאי דמוקי לה שזינתה מפרחי כהונה דוחק גדול הוא שיהיה זה הבועל מהמלוין אותה שהרי בגמרא הקשו דלא יתכן זנות בעזרה שהרי פרחי כהונה מלוין אותה ותירצו שהיה הזנות מהמלוין ופשיטא דמי שקינא לה לא היה מן המלוין אלא ודאי שזנות זה היה עם אחר וקתני מתניתין דמנחתה נשרפת משום דלא היתה ראויה לשתייה. ומאי דלא מוקי תלמודא כגון שבאו עדים שזינתה מקודם ולא עם זה שקינא לה אלא עם אחר הוא משום דלרב ששת דאמר סוטה שיש לה עדים במדינת הים דאין המים בודקים אותה אין חילוק בטומאה זו אם היתה עם זה שקינא לה או עם אחר דלעולם כל היכא דאיכא עדי טומאה אין המים בודקין. ומשום הכי הוצרך לאוקמוה בשזינתה בעזרה דאי מקודם הדרא קושיין לדוכתא תיגלי מלתא למפרע דכי קדוש מעיקרא בטעות קדוש. וטעמא דמלתא משום דקרא כי אמר ועד אין בה לומר דאי איכא עד דטומאה דאינה שותה כך הוא עד אחד דטומאה מאותו שקינא לה כמו שני עדי טומאה מאחר ובכולם טעמא דמילתא הוא דכיון דאשה זו נטמאה אינו שותה וכן לענין בדיקת המים נמי אין חילוק בין אם עדי הטומאה הם שנטמאת עם זה שקינא לה או עם אחר דלרב ששת דפשיטא ליה מקרא דועד אין בה קאי לסוף הפרשה הכי הוא הא דוהביא האיש את אשתו וכל הפרשה הוא היכא דועד אין בה הא אם יש בה עדים אין המים בודקין לא שנא מזה שקינא לה ולא שנא מאחר ולפי המסקנא שדין זה דרב ששת הוא מהברייתא דקתני טהורה ולא שיש לה עדים

במדינת הים התם נמי אין חילוק כלל:

וא"ת רב ששת שרצה להוכיח דינו ממתניתין דקתני ואלו אסורות מלאכול בתרומה וכו' ושבאו עדים וכו' ואי אמרת מים בודקין אותה תיגלי מלתא למפרע דסהדי שקרי נינהו מנא ליה דעדים אלו הם עדי טומאה שקינא לה אימא שבאו עדים שנטמאת עם אחר. הא לא קשיא כלל משום דע"כ מתני' חידושא אתא לאשמועינן דלגופא פשיטא דכל שיש עדים שנטמאה אסורה בתרומה וכמו שהקשה מעיקרא זונה היא והא תנא האומרת טמאה אני ולא גריעי עדים מהאומרת טמאה אני וכמו שפירש"י. א"ו דמתני' אתא לאשמועינן שאם לא בדקו אותה המים שאעפ"כ אסורה ולא תימא סהדי שקרי נינהו. וע"ז הקשה רב ששת דכיון דע"כ מתני' מיירי בעדות של טומאה שהיה מן הראוי שתהא נבדקת ולא נבדקה ואפ"ה אסורה בתרומה וא"כ עדים אלו שהעידו על הטומאה בין אם נאמר שטומאה זו שהעידו העדים היתה עם זה שקינא לה או אם היתה עם אחר והיה מן הראוי שתהא נבדקת שהרי מגלגל היה עמה בשבועה זו אמן מאיש אחר. וכן אף אם נאמר שטומאה זו היתה אחר ששתתה ראויה היתה שתהא נבדקת שהרי קי"ל כר"מ שאף בלהבא היה משביעה והמים היו בודקין אותה באותה שעה וא"כ מתניתין בכל גוונא שבאו עדים חידושא אשמועינן דמקבלין עדותן אך שלא בדקוה המים וטעמא משום דאין המים בודקין במקום שיש עדים ואי אמרת המים בודקין תיגלי מלתא דסהדי שקרי נינהו:

וא"ת מאי נפקא מינה מכל האי שקלא וטריא אם האשה שנטמאת מאחר אם היא שותה הא פשיטא דאינה שותה דקי"ל דאלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט אינן שותות משום דבעינן אשה הראויה לאישות וכמ"ש רש"י בר"פ ארוסה ואפילו באיסורים קלים כגון מי שאין לו אשה ובנים אינה שותה משום דאינה ראויה לאישות וכ"ש זו שנטמאת שהיא אסורה לו מקרא דכתיב אחרי אשר הוטמאה. וכ"ת דלא ממעטינן אלא היכא דכשלקחה לא היתה ראויה לאישות אבל אם כשלקחה היתה ראויה לאישות אף שאח"כ נאסרה לו ראויה לאישות קרינן בה. הא ליתא שהרי כתב רש"י בפרק ארוסה (דף כ"ו) אהא דאמרינן אשת סריס שותה וז"ל ובסריס חמה קאמר דמותר לקיימה ולא בסריס אדם שאסור לקיימה וכו'. ומאי קושיא אימא דמיירי בסריס אדם שנסתרס אחר שנשאה אלא ודאי דס"ל דאף שנשאה בהיתר כל שאח"כ אינה ראויה לאישות אינה שותה. ומ"מ ראיה זו אפשר לדחות משום דהתם בא ללמדנו דשכיבת סריס שמה שכיבה וקרינן בה שקדמה שכיבת בעל לבועל. הן אמת שמדברי רש"י במתניתין דר"פ ארוסה יש ללמוד דכל שבשעה שנשאת היתה ראויה לאישות שותה שהרי כתב וז"ל אשת סריס כגון

שנסתרס לאחר שנשאה דקדמה שכיבת בעל לבועל ע"כ והתוס' אית להו בדעת רש"י דס"ל דכל סריס ע"י אדם אפילו ששתה כוס של עיקרין אסור לבא בקהל וכמ"ש שם בד"ה אשת וא"כ קשה דכיון דלא מיירי בסריס חמה א"כ אסור הוא לקיימה הן אמת שדברי רש"י הללו דבמתניתין קשים הם והם סותרים מה שפי' בגמרא והרב חידושי הלכות כתב דהוא ט"ס וכמ"ש לעיל (תמצאנו לקמן פ"ב מהלכות אלו דין ו' יע"ש):

ומ"מ נראה לי דהדין דין אמת דאפילו נשאה בהיתר אם אחר כך אינה ראויה לאישות אינה שותה והראיה ממאי דאמרינן בירושלמי ר"פ ארוסה והביאו רבינו בפ"ב מהלכות אלו דין י"א וז"ל היו לו בנים ומתו בין קינוי לסתירה כבר נראית לשתות ומשקה אותה ע"כ משמע דוקא שמתו אחר קינוי אבל אם מתו קודם קינוי אינה שותה ואע"פ שנשאה בהיתר. וא"כ חזרנו למה שכתבנו דפשיטא דאשה שנטמאה אפילו מאחר אינה שותה:

לזה אומר דנ"מ היכא דנטמאה בין קינוי לסתירה דאי משום שאינה ראויה לאישות זו שותה שהרי נראית לשתות ומ"מ מטעמא דטומאה אינה שותה. ועוד אליבא דרבינו דטעמא דכל הני דמתניתין דר"פ ארוסה לאו משום ראויה לאישות אלא משום דאינו מנוקה מעון וכמו שכבר הארכנו בזה במקום אחר [תמצאנו לקמן פ"ב מהלכות אלו דין ח' יע"ש]. א"כ אם נטמאה ולא בא עליה משקה אותה משום דמנוקה מעון הוא אלא דמשום טומאה אינו משקה אותה וכמו שכתבנו. ועוד מטעם אחר נ"ל דכל דאיכא עדי טומאה אף מאיש אחר דאינה שותה שהרי הבעל מגלגל אותה בין מאיש זה בין מאיש אחר והיא צריכה לקבל השבועה ומשמע דאם אינה רוצה לקבל השבועה כדינה לא היתה שותה וא"כ היכא דאיכא עדי טומאה הרי אינה יכולה לקבל השבועה כדינה דהיינו אמן מאיש זה אמן מאיש אחר:

וראיתי לרש"י ז"ל שכתב עלה דמלתא דרב ששת וז"ל סוטה שיש לה עדים במדינת הים שראו שנטמאה מזה ע"כ משמע דס"ל דעדי טומאה הללו הם שראו שנטמאה עם זה שקינא לה אבל אם יש עדים מטומאה אחרת המים בודקין ואף לפי דברי רש"י הללו מאי דקתני במתני' ושבאו עדים שהיא טמאה לאו מזה שקינא לה הוא אלא אף מאחר ואשמועינן דלא נימא מוכרח הוא שלא נטמאת מאחר שהרי נשבעה אמן מאיש זה אמן מאיש אחר ולא בדקוה המים. וקאמר רב ששת דטעמא שלא בדקוה הוא משום דאימור יש עדים שנטמאה עם זה שקינא לה ומש"ה לא בדקוה כלל. ופשיט רב אשי למלתיה דכל שיש עדים שנטמאה עם זה שקינא לה דאין המים בודקין דאי אמרת המים בודקין איך יתכן שנקבל עדות שנטמאה עם איש אחר דהא סהדי שקרי נינהו דאם איתא שנטמאה היו המים בודקין אותה אלא ודאי שאין המים בודקין כל שיש עדי טומאה

עם זה שקינא לה ומש"ה מקבלין עדות העדים שנטמאה עם אחר משום דאמרינן מה שלא נבדקה הוא משום דיש לה עדים שנטמאה עם זה שקינא לה. אלא שלא יתכן זה דא"כ נאסור אותה לזה שקינא ונאמר מאחר דאיכא עדי טומאה עם אחר ולא נבדקה ע"כ דנטמאה עם האחר שקינא לה ואיכא עדים בדבר ומש"ה לא נבדקה וזה לא שמענו מעולם. אלא שאני תמיה דכיון דלרב ששת הוה ס"ל דאם איתא דהמים בודקים הוה לן למימר סהדי שקרי נינהו. א"כ אי אמרת בשלמא לדידן דס"ל דכל דאיכא עדי טומאה ל"ש מזה שקינא לה ל"ש מאחר אין המים בודקין א"כ כי אתו סהדי דטומאה מאיש אחר נהי דאסרינן לה לבועל זה שהעידו העדים אבל למי שקינא לה לא נאסרה משום דאמרינן טהורה היתה עם אותו שקינא לה ומה שלא בדקוה המים משום הטומאה דהעידו העדים היינו משום דכיון דהעידו עדים לא בדקי לה מיא. אך אליבא דרש"י דלא א"ר ששת שאין המים בודקין אלא בעדי טומאה דמי שקינא לה אבל אם יש עדים מטומאה אחרת בודקין א"כ היכא דשתתה ולא נבדקה ואח"כ באו עדי טומאה מאחר ואנו מקבלים עדותם אע"פ שלא בדקוה המים מטומאת האחר משום דאמרינן דילמא היו עדים על טומאה שקינא לה ומש"ה לא בדקוה א"כ נאסור אותה למי שקינא לה שאם תאמר שלא נבעלה לזה שקינא לה א"כ סהדי שקרי נינהו מדלא בדקוה על טומאה דעבר. ולא מצאתי בשום מקום לענין בדיקת המים חילוק בין טומאה זו שקינא לה לטומאה אחרת שהרי אפילו בלהבא היו בודקין אותה ויארעו אותן המאורעות. ומכאן הוכחה למ"ש דאף דהיה משביע אותה בלעבר ובעתיד כל היכא דיש עדים בטומאה בין דלעבר בין דלעתיד לא היו המים בודקין:

ודע דנהי שהוכחנו דטומאה דלעבר נמי כי יש עדים אין המים בודקין מ"מ עדיין [יש] לחקור אשה ששתתה והיתה טמאה ולא היו עדים בטומאה זו שקינא לה והיו עדים בטומאה אחרת מהו מי אמרינן כל שיש עדים דטומאה שוב אין המים בודקין אפילו טומאה דליכא עדים או דילמא עדים לא אהנו אלא לאותה טומאה שהיו המים באים לבדוק אבל לא לטומאה אחרת ובזה היה ניחא לי ששמעתי שהרב מהרימ"ט ז"ל הוי מקהי אקהתא דמאחר דקי"ל כר"מ דהיה משביעה על העתיד והמים היו בודקים אותה לעתיד א"כ מאי האי דאיפליגו בספ"ב דסוטה (דף י"ח) אם האשה שותה ושונה אם לא ואנן קי"ל דבבועל אחר חוזר ושונה דלמאי הלכתא חוזר ושונה הא אם אמת הדבר שנטמאה בקינוי שני היו המים בודקין אותה משום שתייה ראשונה וא"כ מה יתן ומה יוסיף שתייה שניה:

ואני הייתי רגיל לומר דמים אלו כל שנשתו כדין שאם היה טומאה באותה סתירה היו

בודקין אז יש להם כח שאף אם היתה טהורה באותו פעם אם חזרה ונטמאת היו בודקין אותה על הטומאה השניה אבל אם בפעם הראשונה נשתו שלא כדין כגון שהיו עדים באותה טומאה לפיכך לא בדקוה א"כ אפילו אם חזרה ונטמאה ובאותה טומאה לא היו עדים אין המים בודקין הטומאה השניה ולפיכך חוזר ומשקה אותה משום דאימור על הטומאה ששתתה פעם ראשונה היו עדים בדבר ולפיכך אזדא לה סגולת המים ולפיכך לא בדקוה אף מטומאה שניה:

ולפי מ"ש נמצא דכל היכא דאיכא עדים בטומאה זו שהוא משקה אותה אין המים האלו בודקין כלל לא טומאה זו ולא טומאה אחרת בין לעבר בין לעתיד אף שלא יהיו בהם עדים משום דאין בהם כלל סגולת המים והיכא דליכא עדים בטומאה זו שהוא משקה אותה המים בודקין אותה מטומאה זו שהשקוה אע"פ שיש עדים שנטמאה פעם אחרת שהרי חוזר ומשקה אותה מטעמא דאימור בשתיה הראשונה היו עדים באותה טומאה אלמא דשתיה שנייה בודקת אותה אע"פ שיש עדים שנטמאה פעם אחרת ואם כששתתה היתה טהורה מקינוי זה המים בודקין טומאות אחרות בין לעבר בין לעתיד ודוקא טומאות שאין להם עדים אבל שיש להם עדים לעולם אין בודקין. ולפ"ז מלתא דרב ששת הוא כולל דטומאה שיש לה עדים אין המים בודקין אותה טומאה אלא שאם בטומאה ששתתה איכא עדים אין המים האלו בודקין שום טומאה ואם על הטומאה ששתתה ליכא עדים בודקין טומאה שאין בה עדים אבל לא טומאה שיש בה עדים ומתני' דקתני ואלו אסורות בתרומה וכו' ושבאו עדים מיירי בכל גוונא אף בעדים דטומאה אחרת ואשמועינן דמאי דלא בדקוה הוא משום דהיו עדים בטומאה זו ולא משום דניחוש דהוו עדים בטומאה ששתתה דא"כ היינו אוסרים אותה לבועל שני וכדכתיבנא:

אך איכא למישדא נרגא בכל זה כמו שאבאר. והנה בגמרא הקשו לרב ששת ממתניתין דואלו מנחותיהן נשרפות וכו' ושבאו עדים שהיא טמאה ואי אמרת אין המים בודקין תיגלי מלתא למפרע דכי קדוש מעיקרא בטעות קדוש ותיפוק לחולין ותירץ רב יהודה בשזינתה בעזרה וקודם כל דברי יש לחקור עדים אלו אם באו קודם שתייה או אחר שתייה. ונראה דאין הכרע בזה דאפשר לאוקומי מתניתין בכל גוונא דמתניתין איירי לאחר שנתקדשה בכלי וכדקאמר רב ששת וקידוש כלי היה קודם ההשקאה וכמבואר בדברי רבינו. וא"כ אפשר דעדים אלו באו בין קידוש כלי להשקאה או אף אחר השקאה וקודם הקרבה. אך פשיטא דמתני' איירי בקודם השקאה דהא קתני והאומרת איני שותה ושבעלה אינה רוצה להשקותה. והנה כפי מה שכתבנו דאליבא דרב ששת כל טומאה שיש בה עדים אין אותה הטומאה נבדקת כשהקשו לרב ששת ממתניתין ה"ה דנימא

דעדים אלו הם עדי טומאה דמי שקינא לה או מטומאה אחרת ואפ"ה ס"ל דמנחתה נשרפת. כוונת הקושיא היא דאי אמרת דאין המים בודקין א"כ איגלאי מלתא דבטעות קדוש שהרי בשעה שנתקדשה לא היתה ראויה ליבדק וא"כ לא היתה ראויה למנחה וא"כ בטעות נתקדשה ומש"ה רצה להכריח דהמים בודקין ולפיכך בשעה שנתקדשה כדין נתקדשה אלא שעכשיו שבאו עדים שהיא טמאה איפסלה להקרבה מכאן ולהבא שהרי מנחה זו באה לבדוק וזו כבר היא בדוקה. ולפי זה חלף הלך מ"ש לעיל לתרץ קושיית מהרימ"ט שהרי כפי זה נראה דלרב ששת כל היכא דהיו עדים בטומאה אחרת שוב אין המים בודקין אותה אפילו אם לא היו עדים בטומאה זו שמחמתה שתתה וכמבואר. ורב יהודה תירץ דזינתה בעזרה לאחר שקדשה בכלי נמצא דבשעת קידוש כדין נתקדשה המנחה אלא שכיון שבאו עדים שהיא טמאה עכשיו אין אנו מקריבין מנחתה שהרי כבר היא בדוקה וזנות זה דעזרה הוא מאחר ולא מזה שקינא לה. העולה מכל זה דכל דאיכא טומאה פשיטא דאינה שותה שהרי רב דהקשה לרב ששת הוה ניחא ליה מתני' אף דקתני סתם ושבאו עדים ומשמע אפילו מטומאה אחרת משום דס"ל דלא שייך לא שתייה ולא הקרבת מנחה באשה שיש עדים שנטמאה שהרי בדוקה היא ועומדת ורב יהודה נמי הכי ס"ל ואפילו אם זינתה בין קידוש להקרבה אין מקריבין מנחתה משום דכבר נבדקה ע"י עדים. וא"ת מנ"ל לרב דאליבא דרב ששת כל שיש עדים בטומאה אפילו מטומאה אחרת אין המים בודקין אימא דלא אמרה רב ששת אלא בעדי טומאה זו שקינא לה שעליה היתה שותה ומביא מנחתה וכמו שפירש"י. י"ל דלרב הוקשה לו מה שהקשינו לפירש"י דאם לא אמרה רב ששת אלא בעדי טומאה זו דנסתרה א"כ כפי סברתו היכא דבאו עדים על טומאה אחרת נאסור אותה לבועל דסתירה דע"כ נבעלה בעדים דאי לא אמאי לא בדקוה המים מטומאה זו שהעידו העדים עליה וזה לא שמענו שתהיה אסורה מכח אומדנא ומש"ה הכריח דלרב ששת אף בעדות טומאה אחרת אין המים בודקין ומש"ה אינה אסורה לבועל דסתירה דאימור לעולם באותה סתירה טהורה היתה ומה שלא בדקוה מהטומאה האחרת משום דהיו בה עדים:

אלא שעדיין היה אפשר לומר אליבא דרב ששת דעדי טומאה אחרת אינן מונעין בדיקה מטומאה זו ששתתה. ולפי זה הוה ניחא מתניתין דמנחתה נשרפת שבאו עדים מטומאה אחרת וכדין נתקדשה שהרי היתה עומדת לבדוק טומאה זו שקינא לה ומה שנשרפת הוא מפני שכבר היא בדוקה שהיא טמאה דהא אליבא דרב אע"פ שהמים בודקין מנחתה נשרפת כמבואר אלא דס"ל לרב דכיון דלרב ששת עדי טומאה אחרת מונעין בדיקת אותה הטומאה ה"נ מונעין בדיקת טומאת אחרת דכיון דאית ליה דכל היכא דאיכא

עדים אין המים בודקין אותה טומאה ה"נ מונעין בדיקת טומאה שמחמתה שתתה ולפי זה לכ"ע כל היכא דבאו עדי טומאה אפילו מאחר ליכא לא שתייה ולא הקרבה שהרי כבר היא בדוקה ואפילו באו עדים בין קידוש להקרבה או שזינתה בין קידוש להקרבה היתה מנחתה נשרפת אלא דרב ורב ששת היו חולקים בבדיקת המים דלרב אפי' שהיו עדים במדה"י היו בודקין ולרב ששת לא היו בודקין וכדכתיבנא:

וכל זה הוא כפי דרכנו. אך אליבא דרש"י דרב ששת לא אמרה אלא בעדי טומאה זו דסתירה א"כ רב שהקשה לו ממתני' נראה דס"ל דמתניתין איירי שעדים אלו הם עדי טומאה דסתירה זו שקינא לה וכ"ת מי דחקו לרב לומר דמתניתין מיירי בעדי טומאה זו אימא דמיירי בעדי טומאה אחרת וכ"ת דפשטא דמתניתין ס"ל דמיירי בעדי טומאה זו שקינא לה זה לא יתכן דאטו שזינתה מפרחי כהונה הוא פשטא דמתניתין. אשר ע"כ נראה דס"ל לרש"י דהא דאמרינן דאם באו עדי טומאה דמנחתה נשרפת הוא דוקא בעדי טומאה זו שעליה היו מביאין את המנחה כדי לבודקה ועכשיו שבאו עדים כבר נבדקה מטומאה זו ומש"ה מנחתה נשרפת אבל אם באו עדי טומאה אחרת היו מקריבין מנחתה ומנחה זו היתה בודקת טומאה זו דמי שקינא לה ומש"ה הקשה לרב ששת דהא קתני מתני' דאם באו עדי טומאה זו דהיתה נשרפת ואמאי תיגלי מלתא למפרע דבטעות קדיש ותירץ רב יהודה דזינתה בעזרה עם זה שקינא לה דנמצא דבשעה שנתקדשה המנחה כדין נתקדשה אלא דמנחתה נשרפת שהרי כבר נבדקה מטומאה זו והנה כפי זה איכא טובא בין פירש"י לפירושנו דאליבא דרש"י אין מנחתה נשרפת אלא בעדי טומאה זו שקינא לה אבל משום טומאה אחרת לא היתה נשרפת ולפי פירושנו אף אם העידו עדים על טומאה אחרת היתה נשרפת:

ועדיין אני נבוך בסברת רש"י הלזו היכא דאיכא עדי טומאה אם מקנא לה מאחר. והנה למ"ד דבעינן ראויה לאישות לא תיבעי לי דפשיטא דזו אינה ראויה לאישות וכמש"ל. אך היכא דבאו עדי טומאה שזינתה בין קינוי לסתירה או אחר סתירה מהו שנשקה אותה מאחר שאינו יכול לגלגל עליה על מה שעבר. וא"ת שלא נשקה אותה מאחר שאינו יכול לגלגל עליה על מה שעבר א"כ היכא דבאו עדים בין קידוש כלי להקרבה שכתבנו דלדעת רש"י אם עדים אלו היו עדי טומאה אחרת היו מקריבין מנחתה אם עדים אלו באו קודם שתייה איך יתכן להקריב מאחר דליכא שתייה. וא"כ קשה דמה הקשה רב לרב ששת ממתניתין אימא דעדים אלו הם עדי טומאה אחרת ומנחתה נשרפת משום דליכא שתייה אך המנחה נתקדשה לפי שראויה היתה ליבדק מטומאה זו שקינא לה בעלה. וכ"ת דס"ל דעדים אלו באו אחר שתייה מי דחקו בזה עד שהוצרך רב יהודה לומר

שזינתה בעזרה. ועוד שכבר כתבנו דמתניתין איירי קודם שתייה דקתני האומרת איני שותה ושבעלה אינו רוצה להשקותה ואולי נאמר לדעת רש"י דלעולם משקין אותה אלא שלא היה מגלגל עליה אמן מאיש זה אמן מאיש אחר שהרי ידענו שנטמאה מאיש אחר ואיך נשביע אותה לשקר אלא דס"ל דלא תמנע השתייה משום דליכא גלגול ולפי זה מתני' איירי קודם שתייה ולא בעי לאוקומה כשבאו עדים מטומאה אחרת משום דאם עדים אלו הם מטומאה אחרת היינו משקין אותה בלא גלגול והיתה מנחתה קרבה וכ"ת דהבעל לא ירצה להשקותה בלתי גלגול הא לא קשיא כלל משום דאם הבעל אינו רוצה להשקותה הרשות בידו אפילו היכא דליכא קפידא דגלגול והכא אם הבעל אינו רוצה להשקותה אינו מפסיד כלום דאף דבעלמא כשאינו רוצה להשקותה חייב בכתובה הכא כתובה ליכא שהרי באו עדים שנטמאה פעם אחרת ואם הוא רוצה להשקותה עכשיו משום טומאה זו בלא גלגול הרשות בידו ומקריבין מנחתה. אחר כל אלה הדברים עדיין אני נבוך בפירוש סוגיא זו עד יערה עלינו רוח ממרום קדשו. ועוד אנופף ידי בזה אם יגמור ה' בעדי. (*א"ה עיין פ"ג מהלכות אלו דין כ"ג):

הלכה טו

אף חמש נשים ששונאות זו את זו. (*א"ה עיין בדברי הרב המחבר לעיל פי"ב מהלכות גירושין דין י"ו שכתב דלדעת הרמב"ם ז"ל הני נשי למדו לשונם דבר שקר וחשבינן לה כאשת איש גמורה ומותרת לאכול בתרומה ולפי זה צריך לדעת אמאי הכא נאמנת לאוסרה על בעלה ולדעת הראב"ד שפסק כר"ט דאסורה לאכול בתרומה נראה דהכא נמי נאסרה על בעלה מספק לא שתהיה אסורה עליו בודאי ונ"מ אם בא עליה שאינה לוקה ודוק):

פרק ב

הלכה א

וכן אם אמר בעלה וכו'. דין זה הוא משנה ר"פ ארוסה. ואני תמיה בדין זה דנהי דעיכוב השתייה בא ממנו מ"מ למה נוטלת כתובה דהא תנן בפרק המדיר (דף ע"ב) ואלו יוצאות שלא בכתובה העוברת על דת משה ויהודית וכו' ואין ספק דאשת איש שנתייחדה עוברת על דת משה היא דהא קי"ל דיחוד אסור מן התורה וכדאיתא פ"ב דע"ז ואע"פ שרבינו בפכ"ב מהלכות איסורי ביאה דין ב' כתב ואיסור יחוד העריות מפי הקבלה זהו לפי סברתו דכל דבר שאינו מפורש בכתוב לא קרי ליה דבר תורה וה"ה שם העתיק סוגיא דע"ז דאמרינן דיחוד עריות מן התורה ועוד דאף דנימא דאין איסורו כי אם מדרבנן מ"מ

פשיטא דלא גרע יחוד מראשה פרוע בקלתה דאליבא דכ"ע אין איסורו כי אם מדרבנן ואפ"ה יוצאה שלא בכתובה ובפ"ד דסוטה (דף כ"ה) אמרינן איבעיא להו עוברת על דת צריכה התראה להפסידה כתובתה או אינה צריכה והוו בעו למיפשטה מכמה משניות דאינן שוות ואפ"ה מקנא להו למאי לאו לאפסודי כתובה ופירש"י שם לאפסודי כתובה ואי לאו דקני לא מפסדא אלמא צריכה התראה וזו עוברת על דת היא שנסתרה עם אחרים עד כאן. הרי לך מבואר דאשה שנתייחדה עם אחרים עוברת על דת היא. וראיתי להרב תה"ד סי' רמ"ב שכתב ככל אשר כתבנו יע"ש. וא"כ אשה זו שנסתרה אחר קינוי דנמצא דעברה על דת אחר התראה כי נמי בעלה אינו רוצה להשקותה אמאי נוטלת כתובה יאמר לה הבעל הן לו יהא שאת טהורה אני רוצה לגרשך לפי שעברת על דת אחר התראה ולא תטול כתובה ולדידי היה ראוי שאפילו ששתתה ונמצאת טהורה אם היה בעלה רוצה לגרשה לפי שעברה על דת לא היתה נוטלת כתובה. ולא די לנו זה אלא שהוסיפו לומר דאפילו אם לא היה רוצה להשקותה או שבעלה בדרך שאינה יכולה לשתות דנוטלת כתובה ולא ידעתי למה מאחר שעברה על דת משה אחר התראה. וסבור הייתי לומר דכיון דקי"ל דבעינן התראה צריך שההתראה תהיה בשעת מעשה דומיא דכל התראות שנזכרו בתלמוד דבעינן שתהיה ההתראה בשעת מעשה וא"כ זו שנסתרה אי משום עוברת על דת בא להפסידה כתובה אינה מפסדת שהרי הקינוי שהוא ההתראה לא היה בשעת סתירה ומה שמפסדת כתובה הוא משום דנאסרה עליו מן הספק קודם שתייה מגזירת הכתוב וא"כ כל שעיכוב השתייה הנה זה בא ממנו אינה מפסדת וההיא דפ"ד דסוטה שכתבנו הכי מיתפרשא דאי אמרת בשלמא דצריכה התראה מש"ה מקנין לנשים שאינן ראויין לשתות כדי להפסידן כתובה ולאו משום דקינוי חשיב התראה אלא משום דכיון דקינא לה ונסתרה נאסרה עליו משום סוטה והפסידה כתובה אבל אי אמרינן דאינה צריכה התראה למה לי קינוי תיפוק ליה דמשעה שנסתרה הפסידה כתובה. אלא שכל זה אינו שהרי כתב המרדכי בפרק המדיר דלא בעינן התראה בשעת מעשה וא"כ הדרא קושיין לדוכתא דזו שקינא לה ונסתרה הפסידה כתובה משום דעברה על דת אחר התראה. וראיתי תשובה אחת למהר"ם והיא בתשובת הרשב"א סי' תתס"ו שכתב גבי עוברת על דת שמתרין בה בעדים הזהרי שלא תעבורי עוד ואם תעבורי עוד תפסיד כתובתיך ותצאי בלא כתובה ע"כ וכ"כ הרא"ש סוף כלל ל"ב וז"ל ומ"ש שהפסידה כתובה היינו דוקא כשהתרו בה תחלה אם תעברי על שבועתך תפסידי כתובתיך ע"כ. והן הן הדברים שכתבנו בשם רבו מהר"ם ז"ל וכ"כ הרא"ש באותו כלל סי' ח' יע"ש. א"כ נמצינו למדין דקינוי לא חשיב התראה להפסידה כתובתה מדין עוברת על דת שהרי

אינו אומר לה שתפסיד כתובה אם תסתר. ובזה ניחא דכל שבעלה אינו רוצה להשקותה דנוטלת כתובה משום דאי משום עוברת על דת הרי לא התרה בה שאם תעבור תפסיד כתובה ואי משום דנאסרה עליו הרי היא רוצה לשתות ואם הוא אינו רוצה להשקותה יוציא ויתן כתובתה וההיא דפרק ארוסה יש ליישבה כדכתיבנא לעיל:

אך ראיתי בשה"ג פרק המדיר שכתב בשם ריא"ז וז"ל ונראה בעיני שאין צריך להתרות בהן ולהודיען שמפסידות כתובתן אלא אפילו אם התרו שלא ינהגו מנהגות הרעות הללו והן מחזיקות ברשען יוצאות בלא כתובה ע"כ. וכפי דברי ריא"ז הללו הדרא קושיין לדוכתא. וראיתי למהרח"ש שתפס דברי ריא"ז וכתב שדברי הרא"ש לאו בדוקא. הן אמת שהדבר קשה בעיני שהרב והתלמיד בסגנון אחד יאמרו דבריהם שלא בדקדוק מ"מ מסתייה דרב גובריה אמרה וא"כ הדרא קושיין לדוכתה:

והנראה אצלי דבירורן של דברים הוא זה דכל אותן ששנינו בפרק המדיר ביוצאות בלא כתובה לאו משום דאינהו עבוד איסור דלא מצינו בשום מקום דאם האשה אכלה חלב ודם שתצא בלא כתובה אלא דעוברת על דת דוקא שמכשלת את בעלה ונודרת ואינה מקיימת משום דקי"ל בעון נדרים בנים מתים אבל משום איסורא דידה לא היתה מפסדת כתובה וכמ"ש הרא"ש כלל ל"ב סי' ח' יע"ש. ודת יהודית שיוצאה בלא כתובה התם לאו משום איסורא דידה הוא אלא כיון שעשתה דבר פריצות אימור זונה היא וזינתה תחתיו ומש"ה הפסידה כתובתה לא משום האיסור עצמו ולפיכך בהתברר לנו דאשה זו שעברה על דת יהודית טהורה היא ואין בה עון אשר חטא כגון ע"י שתיית מי סוטה פשיטא דאינה מפסדת כתובה שהרי לפי שעשתה איסור לא מפני זה תפסיד כתובתה. ומש"ה במי שבעלה אינו רוצה להשקותה והיא אומרת שרוצה לשתות ולברר שהיא טהורה והוא אינו רוצה לברר אינה מפסדת כתובה וזה נ"ל שהוא אמיתותן של דברים. ואותם התירוצים שכתבנו לעיל מלבד מה שדחינו אותם דהם דלא כהלכתא עוד יש לדחות אותם דאכתי תיקשי דאמאי בפ"ד דסוטה כשנסתפקו אי עוברת על דת צריכה התראה או לא אמאי לא פשטוה ממתניתין דקתני דמי שבעלה אינו רוצה להשקותה דנוטלת כתובה ואם איתא דכל עוברת על דת לא בעיא התראה אמאי נוטלת וכי משום דקינא לה תעדיף כחה דנהי שכתבנו דקינוי לא חשיבא התראה אי משום דאינו בשעת מעשה ואי משום דלא אמר שתפסיד כתובה בעוברת מ"מ כפי הצד דלא בעיא התראה א"כ דל מהכא קינוי תיפוק ליה דמפסדת כתובה משום עוברת על דת אלא ודאי כדכתיבנא דנהי שאם לא היה קינוי היתה מפסדת כתובה משום פריצותא ולא היה יכול להתברר משום דאינה שותה אא"כ קדם קינוי אבל כל שקדם קינוי והיא אומרת שהיא טהורה ורוצה

לשתות אם הבעל מעכב השתייה נוטלת כתובתה:

ודע דהא דאמרינן שאם אמר שאינו רוצה להשקותה דאינה שותה ונוטלת כתובתה מכי אמר שאינו רוצה להשקותה שוב אינו יכול להשקותה וזה נלמד מההיא דאמרינן בפרק האשה רבה (דף צ"ה) מאי אירי בא עליה אפילו נתן לה גט ואפילו אמר אין אני משקה. הרי מוכח מכאן מכי אמר שאינו רוצה להשקותה שוב אינו יכול להשקותה. והתוספות הקשו דמנ"ל דכשאומר איני רוצה להשקותה דשוב אינו יכול להשקותה ותירצו בשם ר"י דיש להוכיח קצת דקתני איני משקה במתני' דסוטה בהדי הנהו דמנחותיהן נשרפות שאין ראויות עוד לשתות ע"כ: או שבעלה בעלה אחר שנסתרה וכו'. (*עיין בדברי הרב המחבר לקמן בפרקין דין ח':)

הלכה ב

וקטנה אשת הגדול וכו'. (א"ה עיין כ"מ שכתב הטעם דכתיב והביא האיש וכו'. ולא ידעתי למה הוצרך לזה דהא רבינו עצמו בהלכה ג' מפרש שנלמד מפסוק אשה תחת אישה ועיין תי"ט ספ"ד שהקשה על דרשא ואמר אל האשה פרט למי שאינה שומעת שכתב רבינו מנין לו דבגמרא ת"ר איש איש לרבות אשת חרש כו' שב"ד מקנין לה כו' עכ"ל ולק"מ. דשם מיירי בחרש שאינו שומע ואינו מדבר ורבינו מיירי שאינו שומע אבל מדבר וקינא לה ע"י עצמו אפ"ה אינו משקה אותה. ומ"ש מנין לו דרשה זו בספרי איתא הובא בילקוט):

הלכה ד

קטנה שהשיאה אביה כו'. (*א"ה עיין בדברי הרב המחבר לעיל פי"א מהלכות אישות דין ה' ד"ה הן אמת):

הלכה ה

נשואה שקינא לה ונסתרה כו'. בפרק ארוסה. וכל ביאה שאינו קונה ביבמה כגון ישן או שכור לא קרינן בה מבלעדי אישך ואינה שותה כן נראה להכריח מסוגיית הגמרא דפ"ד דסוטה (דף כ"ד) שהקשו והא שומרת יבם קרית לה אשתו מעלייתא היא וכ"כ התוס' ביבמות (דף נ"ח) ד"ה דהא יע"ש:

הלכה ו

הגיורת והמשוחררת וכו'. (*א"ה עיין בספר אמונת שמואל סי' ז') הנה דין אשת הגר ואשת עבד משוחרר הוא ברייתא פ"ד דסוטה (דף כ"ו) ואמרינן בגמרא פשיטא מהו דתימא דבר אל בני ישראל ולא גרים קמ"ל ואימא אה"נ ואמרת ריבויא הוא ע"כ. וכן הגיורת והמשוחררת הוא משנה פ"ה דעדיות עקביא בן מהללאל אומר אין משקין לא

את הגיורת ולא את המשוחררת וחכ"א משקין. וטעמא דעקביא פירש"י בפ"ג דברכות (דף י"ט) וז"ל ולא את הגיורת דבני ישראל אמור בפרשה פרט לאשת גר ועבד משוחרר ע"כ. והנראה דרש"י ס"ל דעקביא היה ממעט מבני ישראל הגיורת ואשת הגר דהוא בעי דשניהם יהיו ישראלים ורבנן כי היכי דס"ל דואמרת אתא לרבות אשת הגר ה"ה דרבי נמי הגר. ולא ידעתי למה לא הוזכר מחלוקתם כי אם בגיורת ולא בגר. וראיתי לרבינו עובדיה ז"ל שפירש דטעמיה דעקביא הוא משום דכתיב לאלה ולשבועה בתוך עמך פרט לאלו שאינן בתוך עמם ע"כ. ולפי דבריו ניחא דאפשר דעקביא מודה באשת הגר ואשת עבד דמשקין אותן מריבויא דקרא דואמרת וכסברת חכמים. והראב"ד כתב דבספרי מפיק לה מדכתיב כי תשטה אשתו והיה דורש עקביא שהיא שוטה תחתיו ולא שכבר שטתה כל ימיה כלומר מאחר שהוא יודע בה שהיא למודה לזנות כבר נכנס בה ע"ד כן ואין ראוי לומר בו ועבר עליו רוח קנאה ורבנן סברי אשה תחת אישה מ"מ ע"כ. וגם כפי פירושו לא נחלק עקביא כי אם בגיורת ולא בגר. עוד הביא הראב"ד ירושלמי דספ"ב דסוטה עלה דמתניתין דעדיות במה אנן קיימין אם בגר שנשא בת ישראל כבר כתיב בני ישראל ולא גרים אם בישראל שנשא גיורת כבר כתיב והביא האיש את אשתו אלא אנן קיימין בגר שנשא גיורת מ"ט דעקביא בני ישראל ולא גרים מ"ט דרבנן ואמרת אליהם לרבות כל האמור בפרשה ומהו אמור בפרשה ושכב איש אותה איש ששכיבתה אוסרתה בעלה מקנא לה ואוסרה ע"כ. והנראה דס"ל להירושלמי דוהביא האיש את אשתו הוא ריבוי לרבות ישראל שנשא גיורת שמשקה אותה. אך לא ידעתי אמאי לא נקט קרא דוקינא האיש את אשתו והראב"ד תמה על זה ותמיהא לי טובא לרבנן מ"ש מגר שנשא בת ישראל דאיכא למימר משום דריבויא גופיה משמע שיהיו שניהם שוין דכתיב אליהם מיהו גר שנשא בת ישראל ממעטינן ליה מבני ישראל ע"כ. ואני תמיה על הירושלמי הזה שאם עקביא מודה בישראל שנשא גיורת אמאי קאמר אין משקין את הגיורת דהא טעמיה הוא משום דהבעל הוא גר דאי משום דידה היו משקין אותה מדכתיב והביא האיש את אשתו ואולי משום רבנן נקט הכי דטעמייהו הוא משום דכיון דנשא גיורת משקין אותה. ורבינו ז"ל לא חשש לזה הירושלמי משום דהברייתא השנויה בתלמודא דידן קאמר בהדיא דאשת גר שותה. ולא ידעתי איך תתיישב ברייתא זו אליבא דהירושלמי דאתיא דלא כמאן. ואולי נאמר דס"ל דמיירי בגר שנשא גיורת וזאת הברייתא היא סברת חכמים החולקים על עקביא. ומאי דאמרי' בגמרא ואמרת ריבויא הוא הכוונה היא דכתיב אליהם וכמ"ש הראב"ד דמשמע שהם שוים. ובזה יתיישב קושיית התוס' שהקשו תימה והא אפיקתיה לעיל לרבות ארוסה ושומרת יבם לקינוי ולפי הירושלמי

ניחא דמלת אליהם קא דרשי: ואשת סריס חמה או סריס אדם כו'. הנה רש"י (בדף כ"ו) כתב דמתני' בסריס חמה קאמר דמותר לקיימה ולא בסריס אדם שאסור לקיימה משום לא יבא פצוע דכא והתוס' תמהו על רש"י דמנ"ל דסריס אדם כגון ששתה כוס של עיקרין דאסור לקיימה. ומרן ז"ל כתב ואני אומר דלא איירי רש"י בהכי דלא מיקרי סריס אדם אלא בששלטה יד אדם ממש באברי ההולדה וכקרא דמייתי פצוע דכא וכרות שפכה ורבינו שכתב או סריס אדם המותרות לבעליהן צ"ל דמיירי כששתה כוס של עיקרין כו'. ול"נ דרבינו מיירי בסריס אדם ממש שהוא פצוע דכא אלא דמיירי שנשא גיורת או משוחררת או נתינה או אחת מן הספיקות שכל אלו מותרות לפצוע דכא וכמ"ש רפי"ו מהלכות איסורי ביאה. וזהו שכתב המותרות לבעליהן שההיתר בא מצידן וזה נ"ל שהוא פשוט דברי רבינו. ואני תמיה על רש"י והתוספות דאמאי לא אוקמוה למתניתין דקתני אשת סריס שותה דמיירי בכל גווני סריס ומיירי שהנשים היו מותרות להם כדכתיבנא. ודע שראיתי לרש"י בר"פ ארוסה שכתב אשת סריס כגון שנסתרס לאחר שנשאה דקדמה שכיבת בעל לבועל ע"כ. ובגמרא עלה דמתניתין אמרינן פשיטא מ"ד מבלעדי אישך אמר רחמנא והאי לאו בר הכי הוא קמ"ל ופי' רש"י קמ"ל דלמיקדם שכיבת בעל לבועל הוא דאתא וסריס בר שכיבה הוא ואע"ג דלאו בר זריעה הוא ע"כ. ודברי רש"י אלו סותרים מ"ש במתניתין דמהתם מוכח דסריס לאו בר שכיבה הוא. ואי לאו דברי רש"י שבגמרא לא הוה קשה כלל משום דהס"ד היה דדילמא לעולם בעינן שיהיה ראוי לשכיבה וכן פירש"י מבלעדי אישך משמע דאישה בר הכי הוא ומאי דקאמר קמ"ל ה"ק דלא אתי קרא אלא לומר לשיקדום שכיבת הבעל אבל לא בעינן שיהיה בעת ההשקאה בר הכי. והרב חידושי הלכות כתב דמ"ש בדברי רש"י דמתני' אינו מדברי רש"י אלא גליון הוא ובפי' ישנים אינו בפירש"י דמתני'. ולדידי דברי רש"י שבסוגיית הגמרא צריכין תלמוד דאם הס"ד דמהו דתימא הוא דניבעי שיהא בר שכיבה בשעת שתייה א"כ לא הול"ל אלא קמ"ל דלא בעינן שיהיה בר הכי אלא דהקפידא אינו אלא שיקדום שכיבת בעל. ומ"ש דסריס בר שכיבה אינו ענין לזה. ועוד דאי סריס בר שכיבה אף דנימא דלעולם בעינן שיהיה בר שכיבה לא מימעיט אלא הסריס. ואם הס"ד הוא משום דלא קדמה א"כ מאי קאמר קמ"ל דלמיקדם הוא דאתא וזה כבר ידענו אותו ולא הול"ל אלא קמ"ל דבר שכיבה הוא. ודברי רש"י שבפי' המשנה נ"ל שהם כפי הקושיא דפריך פשיטא דס"ל דהתלמוד שהקשה פשיטא הוא משום דס"ל דמתני' איירי בשנסתרס אח"כ דאם לא לא קדמה ומש"ה הקשו פשיטא ותירצו דאינו אלא מתני' איירי בסריס קודם שנשאה ואפ"ה משקה אותה משום דבר שכיבה הוא אף שאינו בר זריעה ואשמעינן מתני' דלא תימא לא קדמה שכיבת

הבעל קמ"ל דקדמה וידוע הוא שדרכו של רש"י ז"ל לפרש המשנה כפי הס"ד ודו"ק. ודע דבברייתא תנן ואשת נתין לנתין ורבינו השמיטו ולא ידעתי למה: **וממזרת ואשת ממזר**. הנה מרן ז"ל הביא הברייתא השנויה בסוטה פ"ד (דף כ"ו) דקתני אשת ממזר לממזר וכתב ומשמע דאשת ממזר לממזר פי' אשה שהיא ממזרת והיא נשואה לממזר וכו' ולפיכך נראה שהגירסא הנכונה בדברי רבינו וממזרת אשת ממזר ע"כ. ולא ידעתי מי הכניסו בדוחק זה ורש"י פי' אשת ממזר לממזר כלומר אשה הראויה לממזר ע"כ. וכוונתו היא כגון גיורת ומשוחררת דמותרת לממזר וזהו אשת ממזר הראויה לממזר. והגירסא בדברי רבינו היא כמו שהיא כתובה בספרים וממזרת ואשת ממזר והיינו גר שנשא ממזרת או גיורת שנשאת לממזר. ומ"ש המותרות לבעליהן קאי לכל השנויים שם דהיינו הגיורת והמשוחררת שלא יהיו בעליהן כהן וממזרת ואשת ממזר כמו שכתבנו. וסריס נמי שנשא גיורת או משוחררת וכמ"ש לעיל. ומאי דאמרינן בגמרא מ"ד אפושי פסולין לא ליפוש קמ"ל דינא הכי דבין ממזר שנשא גיורת או גר שנשא ממזרת הולד ממזר וכמ"ש רבינו בפ"ט מהלכות איסורי ביאה דין ז' יע"ש:

הלכה ז

מעוברת ומניקה וכו'. ברייתא בסוטה פ"ד (דף כ"ו) מעוברת ומינקת עצמו או שותה או לא נוטלת כתובה. ופירש"י ולא אמרינן לא ליקטליה לולד ע"כ. וזהו שכתב רבינו משקה אותה כמות שהיא דס"ל דחידושא דברייתא היא שאין ממתינין לה עד שתלד וגבי מניקה איכא נמי סכנה לולד אם תמות במכירתו וכדאמרינן בגמרא. אבל התוס' הקשו לרש"י דאמאי אית לן למיקטליה נמתין עד שתלד דהא דתנן בפ"ק דערכין האשה היוצאת ליהרג אין ממתינין לה עד שתלד התם גזירת הכתוב הוא ומתו גם שניהם לרבות הולד והתם משמע טעמא דרבי קרא הא לא רבי קרא לא קטלינן משום דממונא דבעל הוא ע"כ. ומלבד מה שהקשו התוס' ע"ק לי דמדברי רבינו פי"ב מהלכות סנהדרין דין ד' מוכח דטעמא דאין ממתינין הוא משום עינוי הדין שכתב משנגמר דינו וכו' לפיכך עוברה וכו'. והנראה דס"ל לרבינו דעינוי הדין לא שייך אלא לאחר גמר דין ולפי דבריו נראה דקודם שנגמר הדין ממתינין לה וכן הוא דעת התוס' בספ"ק דערכין. וא"כ הכא גבי השקאת סוטה למה משקין אותה. ונראה דדוקא התם אמרינן דאין ממתינין מגזירת הכתוב שגזר שלא יענו את דינו משום דאם היא חטאה בעלה מה חטא שמפסיד הולדות ומש"ה איצטריך קרא ללמד שלא נחוש להפסד הבעל. אבל הכא שהבעל הוא רוצה להשקותה ובידו הוא שלא להשקותה מהיכא תיתי שנחוש להפסדו. והתוס' פי' דלעולם ממתינין וה"פ מעוברת עצמו אע"פ שקינא לה כשהיא מעוברת שותה לאחר שתלד ולא אמרינן

כמו גבי מעוברת חבירו דאם קינא לה כשהיא מעוברת וילדה ומת הולד או הפילה אפ"ה אינה שותה דלאו בת קינוי היתה וכדאמרינן בירושלמי לא היו לו אשה ובנים ונולדו לו כבר נדחית שלא לשתות ע"כ. והחילוק הוא מבואר דשאני מעוברת חבירו ממעוברת עצמו. ומ"מ מ"ש כמו גבי מעוברת חבירו וכו' לא ידעתי כוונתם דאליבא דמאן קיימי. אי אליבא דר"מ אפי' שמת הולד או שהפילה אינה ראויה לשתות כיון דאיהו סבר דיוציא ולא יחזיר עולמית א"כ אפילו מת הולד נמי צריך להוציאה דע"כ לא אמרינן בפרק אע"פ והלכתא מת מותר אלא לרבנן דאית להו דלאחר כ"ד חדש מחזירה ומש"ה אמרינן מת מותר אבל אליבא דר"מ דקניס דלעולם לא יחזיר משום דעבר אדרבנן א"כ כי מת נמי כופין אותו להוציא וא"כ לעולם אינה ראויה לשתות דלא קרינן בה כי תשטה אשתו דאינה ראויה לאישות. ואי אליבא דרבנן לעולם היא שותה דראויה לאישות כיון שבידו להחזירה. ואי לאו דמסתפינא הו"א להגיה כל זה מדברי התוס' ולא היו מביאים ראיה כי אם מדברי הירושלמי דקיימי עלה דמתניתין דאיילונית וזקנה כו' דאינה שותה דכיון דאין לו בנים אינן ראויות לו ואמרו שאם נולדו לו בנים בין קינוי לסתירה אינה שותה שכבר נדחו מלשתות וכמו שפסק רבינו בפירקין דין י"א והוה ס"ד דמעוברת עצמו נמי כיון דצריך להמתין עד שתלד נמצא דבשעת הקינוי לא היתה ראויה לאישות וא"כ אפילו אחר שתלד לא תשתה לזה באה הברייתא ללמדנו דלא דמי:

ודע דבמעוברת חבירו אפילו דקי"ל כחכמים דשותה מ"מ אליבא דתוס' צריכה להמתין עד שתלד דודאי לא גרע ממעוברת עצמו ולפי מ"ש לעיל אפשר דהכא אף רש"י ורבינו יודו דממתינין דשאני מעוברת עצמו דהולדות שלו ורשאי הוא בשלו ואינו רשאי בשל חבירו. וא"ת בין לרש"י בין לתוס' מאי אשמעינן הברייתא במעוברת עצמו הא ממעוברת חבירו ילפינן לה דע"כ לא קאמר ר"מ דאינה שותה אלא משום דאינה ראויה לו הא לאו הכי שותה ולרבנן כיון דיכול להחזירה שותה. הא לא קשיא משום דהו"א דמעוברת חבירו מיירי בשקינא לה לאחר שילדה ור"מ אית ליה דאינה שותה משום דנשאה באיסור ואינה ראויה לו וחכמים ס"ל דהיא ראויה לו אבל בעודה מעוברת עדיין לא למדנו אם שותה או אם מקנא לה אליבא דהתוספות וזה לא למדנו אלא ממעוברת עצמו ודוק:

הלכה ח

כל איש שבא ביאה אסורה מימיו וכו'. בסוטה ר"פ כשם תניא ונקה האיש מעון וגו' בזמן שהאיש מנוקה מעון מים בודקין את אשתו אין האיש מנוקה מעון אין המים בודקין את אשתו וסבירא ליה לרבינו ז"ל דמדכתוב זה למדנו דכל מי שבא ביאה אסורה אין המים

בודקין את אשתו. ולפי דבריו הא דתנן בר"פ ארוסה אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל ובת ישראל לנתין וממזר לא שותות כו' טעמא דכל הני הוא משום דאין האיש מנוקה מעון. (*א"ה עיין לעיל פ"א מהלכות אלו דין י"ד.) וכ"כ רבינו בפירוש המשנה וז"ל עוד יתבאר לך כשאדם בעל אחר שהגדיל בעילה אסורה איזה איסור שיהיה המים המאררים אין עושים רושם באשתו לפיכך אלמנה לכ"ג והדומה לו כשנתבאר עליהם הקינוי והסתירה יוצאות בלא כתובה כו'. ונראה דממשנה זו הוציא רבינו הדין שכתב לקמן בפירקין דין ט' דאם היתה אשתו אסורה עליו ואפילו שניה אינה שותה משום דבמתניתין קתני חלוצה והדבר פשוט דאיסור החלוצה אינו אלא מד"ס. וראיתי למרן שכתב וז"ל ואפילו שניה נ"ל דמאחר דמשמע ליה דבא על ארוסתו בבית חמיו הוי אין האיש מנוקה מעון אע"פ שאינו אלא מד"ס ה"ה לשניה ע"כ. ותמהני דהא ערביה ערבא צריך ומאן אמר לן דבבא על ארוסתו בבית חמיו חשיב דאינו מנוקה מעון דנהי דנדחוק עצמנו ליישב קושיית הראב"ד (*א"ה כמו שיתבאר לקמן בפירקין יע"ש.) מ"מ פשיטא דליכא ראיה מהתם. אבל הנכון הוא כמ"ש דרבינו מחלוצה יליף לה:

ואיכא לעיוני טובא אליבא דרבינו ז"ל מאי האי דנקט מתניתין אלמנה לכ"ג כו' דהייינו שנשא אשה באיסור תיפוק ליה דאפילו עבר עבירה אחת בימיו משהגדיל שוב אין המים בודקין אותו וכ"ש זה דכל ימיו באיסור קאי. והנראה דנקט הני משום דבעי למיתני ולא נוטלת כתובה ומי שבא ביאה אסורה דקי"ל דאין משקין אותה מ"מ אינה מפסדת כתובתה וכמ"ש רבינו לעיל בריש פירקין דאם בא עליה בעלה אחר שנסתרה ה"ז אינה שותה ונוטלת כתובה ודין זה הוא משנה ערוכה בר"פ ארוסה וטעמא דאינה שותה הוא משום דאינו מנוקה מעון דהא סוטה אסורה היא עליו עד שתשתה. אלא דאלמנה לכ"ג ודכוותייהו כיון דבסיבתן אינן ראויות לשתות אף דאין האיש מנוקה מעון אינן נוטלות כתובה. וכי תימא בא עליה בעלה לאחר שנסתרה אמאי נוטלת כתובה והלא היא היתה סבה שלא תשתה. הא לא קשיא כלל משום דשאני בא עליה בעלה דהיא אומרת שהיא טהורה ואין כאן איסור כלל אבל לדידיה הוא מוזהר עליה בלאו הבא מכלל עשה ואפילו אם היא טהורה נענש בב"ד של מעלה וכמ"ש התוספות בר"פ כשם (דף כ"ח) ד"ה זו יע"ש. ועוד נראה לי דמי שבא על אשה בלא קידושין דפשיטא דאינו מנוקה מעון דהא אליבא דרבינו לוקה וכמ"ש לעיל בריש הלכות אישות אם חזר ולקחה וקינא לה נהי דאינו יכול להשקותה משום דאינו מנוקה מעון מ"מ אינה מפסדת כתובתה ואף שהיא היתה סיבת העון. משום דדוקא היכא דהנישואין היו באיסור הוא דאמרינן דמפסדת כתובתה אבל היכא דהנישואין היו בהיתר אף שקודם לזה קדם לו עמה ביאה אסורה

אינה מפסדת כתובתה והיינו טעמא דבא עליה בעלה אחר שנסתרה דאינה מפסדת כתובה לפי שנישואיה בהיתר היו:

אך ראיתי לרש"י ז"ל דפירש דטעמא דמתני' הוא משום דכתיב כי תשטה אשתו בראויה לאישות הכתוב מדבר וכתב דהכי תניא בספרי. וכן פי' רבי' עובדיה ז"ל ע"ש. ועלה בדעתי לומר דאפשר דרש"י ז"ל מודה לדינו דרבינו דכל מי שבא ביאה אסורה דאין המים בודקין את אשתו ומה שכתב דבראויה לאישות הכתוב מדבר הוא כדי לתת טעם למה שאינה נוטלת כתובה דאי משום דאינו מנוקה מעון היתה נוטלת כתובה אבל כיון דהיא מצד עצמה אינה יכולה לשתות אינה נוטלת כתובה דומיא דארוסה ושומרת יבם ומ"מ לא נהירא לי משום דאכתי קשה קרא למאי איצטריך למעט מי שאינה ראויה לשתות תיפוק ליה דאינו מנוקה מעון דהא ע"כ בבא עליה מיירי דאי לא הא קדם שכיבת בועל לבעל. וכ"ת קרא אתא להפסידה כתובה. הא ליתא דהא כתובה אינה מן התורה ואפילו לרשב"ג דאמר בפרק בתרא דכתובות דכתובת אשה דאורייתא כבר כתבו הראשונים דלאו משום דאורייתא היא אלא דאית ליה סמך מן התורה. (*א"ה עיין לעיל פ"א מהלכות נערה בתולה דין ג' ועיין לקמן בפירקין דין י' ד"ה אך מה שאני תמיה.) ומטעם זה כתבו התוס' בפרק ארוסה (דף כ"ז) ד"ה איש דמאי דאמרינן איש איש לרבות אשת חרש כו' עיקר קרא לא איצטריך אלא לאוסרה לבעל ולבועל אבל להפסיד כתובתה לא אתי קרא יע"ש. ובזה ניחא לי הא דהקשה הראב"ד לרבינו (*א"ה לקמן בפירקין דין ט') כפי מה שהבין מרן שהוא מדמוקמינן בר"פ ארוסה דקרא איצטריך למעט ארוסה היכא דבא עליה בבית חמיו ועל זה הוקשה לו להראב"ד ז"ל דלמה לי קרא תיפוק ליה דאינו מנוקה מעון. ומאי קושיא אימא דקרא אתא למעט ארוסה כדי להפסידה כתובתה דאי משום דבא עליה ארוס ואינו מנוקה אינה מפסדת כתובתה אבל השתא דמיעט קרא ארוסה מפסדת כתובתה. אלא ודאי דלא ניחא ליה לאוקמי קרא להפסידה כתובתה משום דכתובת אשה אינה מדרבנן וכמו שהסכימו הראשונים ז"ל. וא"כ הדרא קושיין לדוכתא דלמאי איצטריך קרא למעט אשה שאינה ראויה לאישות דאי לאוסרה לבועל ולבעל ולכהונה מילתא דפשיטא היא דכיון דאינה שותה אף שהוא סבה לדבר נאסרה באלו שהרי אפילו לא רצה בעלה להשקותה נאסרה לבועל ולכהונה וכמ"ש רבינו (*א"ה לקמן בפירקין דין י"ב ובפי"א מהא"ב דין י"ב יע"ש):

אשר ע"כ נ"ל דרש"י ז"ל חולק בדין זה דרבינו. וזה דרש"י בר"פ כשם שהביא ברייתא זו דונקה האיש מעון פירש שם וז"ל בזמן שהאיש מנוקה מעון שלא בא עליה משנאסרה עליו האשה ההיא תשא את עונה שיבדקוה המים ע"כ. הרי שלא פירש אין האיש מנוקה

מעון אלא בעבירה זו דבא עליה אחר שנסתרה. ולא מצאתי בשום מקום שיאמר רש"י דבשביל עבירה אחרת שלא יבדקו המים את אשתו. ובפ"ק דשבועות (דף ה') שהביאו ברייתא זו פירש"י שבא עליה אחר שנסתרה וכן בפ"ו דיבמות (דף נ"ח) ובפ"ק דקידושין (דף כ"ז) בכל מקומות אלו פירש"י דבא עליה אחר שנסתרה יע"ש. ופשטיה דקרא בהכי מיירי דהא ונקה האיש מעון הוא ללמד שקודם לכן היה בו עון אם בא עליה וכמ"ש רש"י בפירוש החומש ועל זה סיים הכתוב ואמר והאשה ההיא תשא את עונה דהיינו שיבדקוה המים אבל משום ביאה אחרת לא מצינו שתהא מעכבת שלא תבדק:

וראיתי להרמב"ן ז"ל בפירוש התורה שהביא ברייתא זו דונקה האיש מעון וכתב וז"ל והנקיון הוא שלא בא עליה משקינא לה ונסתרה וי"מ שאם בעל הבעל שום בעילה אסורה כל ימיו אין המים בודקין אותה ע"כ. ולפי הנראה דבר זה שאנו דנין עליו הוא מחלוקת קדום דאיכא מ"ד דדוקא בא עליה אחר שנסתרה אין המים בודקין אבל משום ביאה אחרת לא תמנע הבדיקה ואיכא מ"ד דכל מי שבא ביאה אסורה אין המים בודקין את אשתו (*א"ה כלומר דאי לאו דברי הרמב"ן הו"מ למימר דרש"י לא פליג אהר"ם דאיהו נמי מודה דכל שבא ביאה אסורה אין המים בודקין אותו ומאי דנקט רש"י שבא עליה אחר שנסתרה לרבותא נקטיה דאע"ג דהבא על אשתו שנאסרה עליו ע"י קינוי וסתירה אינו לוקה כמ"ש הרמב"ם פי"א מהלכות גירושין דין י"ד אפ"ה אין המים בודקין דאינו מנוקה מעון כ"ש בשאר ביאות דחייבי לאוין וכיוצא. אך מדברי הרמב"ן משמע ליה להרב המחבר ז"ל דאיכא מ"ד דדוקא בא עליה אחר שנסתרה ועל זה הוקשה לו מסוגיא דפרק עגלה ערופה.) והרמב"ן סיים שם וז"ל והעולה מן ההלכה שאפילו היו בניו ובנותיו נואפים ולא כיהה בם לא היו בודקין ע"כ. ודברי הרמב"ן הללו הם גמרא ערוכה בפרק עגלה ערופה (דף מ"ז) דאמרינן התם וכי תימא עון דידיה אין עון דבניה ודבנתיה לא ת"ש לא אפקוד על בנותיכם כו'. ולא ידעתי למה לא הביא רבינו הלכה זו. הן אמת דמהלכה זו מוכח דמאי דאמרינן אין האיש מנוקה מעון הוא כולל לכל מי שבא ביאה אסורה שהרי מוכח שם דעון דבניו ובנותיו אפילו בעון דפנויה אין המים בודקין אותה וכן פירש רש"י שם מנוקה מעון ניאוף באשה האסורה לו בין מזו שנסתרה בין מאחרת. וזה סותר כל מה שהכרחנו בדעת רש"י דס"ל דדוקא בא עליה אחר שנסתרה אין המים בודקין אותה אבל בשביל ביאה האסורה לא תמנע הבדיקה וצ"ע:

ולדעת רבינו ז"ל דאית ליה דכל ביאה אסורה מונעת בדיקת המים קשה הא דתנן בפרק היה נוטל (דף כ"ג) ואלו שמנחותיהן נשרפות כו' וחשיב בהדייהו שבעלה בא עליה בדרך ואמאי נקט עון זה הול"ל ושבעלה בעל ביאת איסור דהא לדעת רבינו אין הפרש בין

איסור זה לשאר איסורים. הן אמת דרבינו כשהביא משנה זו לקמן בפ"ד דין י"ד לא הביא חלוקה זו דבעלה בא עליה בדרך ולא ידעתי למה וצ"ע. ואפשר לומר דלחידושא נקטיה משום דהו"א דדוקא ביאה אסורה שהיתה קודם קינוי וסתירה הוא דמעכב בדיקת המים ומש"ה מנחתה נשרפת אבל לאחר סתירה סד"א דכבר נראתה לשתות ושותה. וכיוצא בזה כתב רבינו לקמן בפירקין דין י"א וז"ל היו לו אשה ובנים ומתו בין קינוי לסתירה כבר נראית לשתות ומשקה אותה ע"כ. וא"כ היה אפשר לומר דכ"ש אם בעל בעילה אסורה אחר סתירה דשותה קמ"ל דלא אלא מנחתה נשרפת. וה"ה דהו"מ למימר מי שבעל ביאה אסורה אחר סתירה. אלא נקט כי האי גוונא דשכיח דהא מוסרין לו שני ת"ח. וכן הא דנקט במתני' פ"ק דסוטה (דף ו') ואלו אסורות לאכול בתרומה וכו' ושבעלה בא עליה בדרך משום חידושא נקטיה דאפילו בכה"ג אין המים בודקין אותה ומש"ה אסורה בתרומה וכן הא דתנן בר"פ ארוסה ושבעלה בא עליה בדרך נוטלת כתובתה ואינה שותה. הכא נמי איכא חידושא גבי אינה שותה וכמו שכתבנו ואיכא נמי חידושא גבי נוטלת כתובתה דאע"פ שהיא גרמה שלא תשתה אפ"ה נוטלת כתובתה:

אך מאי דקשיא לי בדברי רבינו ז"ל הוא מהא דתנן בפ"ג (דף כ"ב) ר"ש אומר אין זכות תולה במים המרים וכו' ואתה מוציא שם רע על הטהורות ששתו והן אומרות טמאות היו אלא שתולה להן זכות. ואם איתא דכל ביאה אסורה מונעת הבדיקה הול"ל א"כ אתה מוציא לעז על הטהורות שהן אומרות טמאות היו אלא שבעליהן בעלו בעילת איסור. וכה"ג מקשה בגמרא בפ"ק לרב ששת דאית ליה דסוטה שיש לה עדים במדינת הים אין המים בודקין אותה והקשו מהא דר"ש ותירצו לר"ש קאמרת לר"ש מדזכות לא תלה עדים נמי לא תלו ובסוף הסוגיא שהביאו ברייתא דממעט מקרא מי שיש לו עדים במדינת הים הקשו ור"ש נהי דוי"ו לא דריש והא איכא יש לה עדים במדינת הים ותירצו לא שכיח. וכתבו התוספות וה"ה בא עליה בעלה בדרך לא שכיח. ותירוץ זה יצדק אם אנו אומרים דדוקא עבירה זו מונעת הבדיקה שייך לומר דלא שכיח אם משום דהיו מוסרים לו שני ת"ח ואי משום דמאיסה היא גביה וכמו שאמרו בירושלמי עלה דההיא דאמרינן בגיטין (דף פ"א) דהמגרש את אשתו ולנה עמו בפונדקי ב"ש אומרים דאינה צריכה גט משום דאזדו לטעמייהו דאית להו לא יגרש אדם את אשתו אא"כ מצא בה ערות דבר וכ"כ הרשב"א שם בחידושיו יע"ש. והכא נמי כיון שקינא לה ונסתרה לא חיישינן שמא בא עליה אבל אי אמרינן דכל ביאה באיסור מונעת השתיה פשיטא דזה שכיח דהא רבי יוחנן תיקן זמן בגיטין משום זנות. ור"ל דפליג עליה ואמר זנות לא שכיח כבר כתבו התוס' דהכוונה היא דזנות בעדים והתראה לא שכיח אבל סתם זנות

שכיח. (*א"ה עיין לעיל פי"א מהלכות אישות (דין כ'.) במ"ש בשם מהר"ר יחיאל בסאן יע"ש. ועיין מ"ש הרב המחבר לקמן פרק י"ט מהלכות איסורי ביאה דין ח'). וא"כ הדרא קושיין לדוכתא דלר"ש א"כ אתה מוציא לעז על הטהורות וכמו שכתבנו. הן אמת דעדיין היה אפשר ליישב זה שהרי מדברי רש"י ביבמות פ"ו (דף נ"ח) נראה דאיכא תנא דלא דריש הך דרשא דונקה האיש מעון. ואפשר דרש"י הכי ס"ל ומש"ה לא הוקשה לו כי אם מזכות. ומה שהקשו בגמרא לר"ש מהיו לה עדים במדינת הים הוא משום דלא מצאו תנא שיחלוק בדרשא זו דטהורה ולא שיש לה עדים במדה"י כל זה היה אפשר לדחוק וליישב לדעת רבינו:

אבל מה שאני תמיה הוא מההיא דרב ששת דאמר סוטה שיש לה עדים במדינת הים אין המים בודקין אותה ופשיט לה מהא דתנן אלו אסורות וכו' ושבאו עדים שהיא טמאה והכריח דמיירי שבאו עדים אחר השתייה ואי אמרת דהמים בודקים אותה תיגלי מלתא למפרע דסהדי שקרי נינהו. ורב יוסף רצה לדחות ראיה זו משום דלמא זכות תלה לה ורב השיבו דלעולם מתנוונה כו' וכדאיתא התם ואם איתא לדברי רבינו אימא דלעולם מים בודקים ומה שלא בדקוה הוא משום דלמא הבעל בעל בעילה אסורה. ומשמא בא עליה בעלה בדרך לא קשיא לי משום דמאוסה היא וכדכתיבנא א"נ דהא איכא עדים שלא בא עליה אך אליבא דרבינו קשיא טובא:

ומה שמגדיל התימה עליהם דברי רבינו לקמן בספ"ג מהלכות אלו דין כ"ג שכתב באו עדי טומאה כו' ועוד דשמא בעלה אינו מנוקה מעון. וא"כ אזדא ליה ראיה דרב ששת. הן אמת דלרבינו שכתב דין זה דרב ששת לא קשיא כלל משום דרבינו לאו משום ההיא דרב ששת מטי בה אלא מהברייתא שהביאו שם בגמרא טהורה ולא שיש לה עדים במדינת הים דמוכח מינה שאין המים בודקים כל שיש עדים במדינת הים וכמו שפירש"י שם אך לרב ששת שרצה לפשוט דין זה ממתניתין לא יכולתי ליישב דבריו אליבא דרבינו ז"ל ולומר דס"ל לרב ששת דנהי דמי שבא ביאת איסור אין המים בודקין מ"מ מתנוונה דומיא דזכות. לא ידעתי הוא היכן רמיזא והרואה דברי רבינו בספ"ג יראה דס"ל דאינה מתנוונה שהרי כתב שני טעמים שלא בדקוה המים והיינו שיש לה עדים ושמא אינו מנוקה מעון. ומדלא כתב שמא זכות תולה לה ש"מ דאיהו אזיל לשיטתיה דבזכות מתנוונה אבל בשני הטעמים שכתב אין שטן ואין פגע רע ומש"ה לא נקט אלא הני תרי טעמי שהרי ראינוה שאינה מתנוונה סוף דבר לא יכולתי ליישב דברי רבינו אליבא דרב ששת והדבר צריך אצלי תלמוד וצ"ע (*א"ה עיין לקמן ד"ה אחר שכתבתי):

וראיתי להרא"ש בפרק עגלה ערופה שכתב וז"ל הא דאמרינן הכא דבעון בנותיו וכלותיו

אין המים בודקין את אשתו היינו דוקא כשיודע ואינו מוחה דאי לאו הכי הא אמרינן לעיל בפ"ק אם יש לה עדים במדינת הים אין המים בודקים אותה ודייק לה מדתנן ושבאו עדים שהיא טמאה דאי אמרת מים בודקין אותה הא מדלא בדקוה מיא סהדי שקרי הוו ומאי קא דייק דילמא האי דלא בדקוה מיא משום עון בנותיו וכלותיו אלא ודאי דוקא היכא שיודע ואינו מוחה ואז ודאי לא היה משקה אותה כיון שיודע שאין המים בודקין אותה עכ"ל. והרמב"ן בפירוש התורה כתב ג"כ כדברי הרא"ש דהיינו דוקא כשלא גער בם (*א"ה כמו שהובא לשונו לעיל ד"ה וראיתי להרמב"ן יע"ש) ואפשר שטעמו ג"כ הוא ממה שהכריח הרא"ש. וא"ת דלמא לא ידע דין זה דמשום עון בניו ובנותיו מונעת בדיקת המים. וי"ל דמסתמא קודם ההשקאה היו אומרים לו ב"ד הוי יודע שאם באת ביאה אסורה מימיך או שלא מחית בבניך ובבנותיך אין המים בודקין ונמצא שאתה גורם לשם המפורש שימחה על המים לבטלה ומוציא לעז על מי סוטה ולפ"ז ליכא תיובתא לרבינו ז"ל מסוגיא זו דרב ששת משום דס"ל דליכא למיתלי שמא בא ביאה אסורה משום דודאי אם היה בא ביאה אסורה לא היה משקה אותה:

ומ"מ הדבר קשה בעיני דאיך עלה בדעתו של רב ששת לדחות דברי העדים שהעידו שנטמאת משום אמירת הבעל שאומר שאין בידו עון אשר חטא ואימא שקר ענה דאטו עדים שהעידו באשה שזינתה והבעל מכחיש אותם כלום יש ממש בדבריו ודאי ה"ז אסורה לבעל ולתרומה. ואולי נאמר דשאני הכא דאיכא אומדנא גדולה דאם איתא שהיה בידו עון אשר חטא לא היה משקה אותה דלאיזה תכלית משקה אותה כיון שאין המים בודקין אותה וא"כ הרי יש כאן חזקה גדולה שלא חטא ומש"ה היינו דוחים העדים משום חזקה זו שהיא אומדנא גדולה. ומ"מ עדיין אני תמיה דאימא דבא ביאה אסורה ושכח דשר של שכחה מצוי הוא לא ימיש מתוך האהל ומאן אמר לן דעונותיו לנגד עיניו וצ"ע: (*א"ה ועיין לקמן בסמוך). העולה בידינו שדברי רבינו הללו במחלוקת הם שנויים. דאיכא מ"ד דלא נאמר זה אלא בעון דבא עליה אחר שנסתרה דבהא מיירי קרא דונקה האיש מעון אבל משום עון אחר לא. ולדעת רבינו כל מי שבא ביאה אסורה מימיו שוב אין המים בודקין אותה:

ומ"מ אני מסתפק אליבא דכולהו היכא דבא ביאה אסורה בשוגג מהו וכן היכא דבא עליה אחר שנסתרה והוא לא ידע מהו ולכאורה נראה דליכא קפידא אלא במזיד אבל בשוגג לא. אלא שהוקשה לי הא דאמרינן בפ"ק דשבועות (דף ה') אמר ליה אביי אלא מעתה גבי סוטה דכתיב ונעלם מעיני אישה מכלל דהוה ידע מעיקרא אי הוה ידע מי בדקי לה מיא והתניא ונקה האיש מעון והאשה ההיא תשא את עונה בזמן שהאיש

מנוקה מעון המים בודקין את אשתו אין האיש מנוקה מעון אין המים בודקין את אשתו. ואם איתא דכל שהוא שוגג המים בודקים מאי קושיא לעולם דמיירי בשהיתה לו ידיעה ונעלם ממנו ובא עליה ואח"כ נזכר. אלא ודאי דס"ל לתלמודא דאפילו בשוגג אין המים בודקין ומש"ה פריך דלא משכחת שתהיה בעולם אי אמרת דבעינן שידע ואח"כ העלים ואח"כ בשעת שתייה ע"כ ידע דאי לא לא הוה משקה אותה א"כ מסתמא בא עליה בשעת העלם. ומדברי התוספות שם נראה דסבירא להו דאפילו לא בא עליה משנסתרה חשיב אין האיש מנוקה מעון משום דכיון דשכח מוכיח שלא הקפיד ולא חשיב מנוקה מעון ומש"ה לא אוקמוה דקרא מיירי במי שלא בא עליה אחר שנסתרה. וא"כ יש להוכיח מדבריהם דאפילו מי שחטא בשגגה אין המים בודקין מכל שכן דאפי' מי שלא חטא בשביל ששכח הטומאה או הסתירה חשיב אינו מנוקה מעון כ"ש מי שחטא בשוגג. ומיהו עדיין אפשר לומר דדוקא מי ששכח הטומאה או הסתירה חשיב אינו מנוקה משום דקרוב לפושע הוא שאם היה מקפיד בדבר לא היה בא לידי שכחה. אבל מי ששגג באחת מביאות האסורות או שסבור שהיתה אשתו ובעל אחרת או ששגג בעיקר האיסור שסבור שאותה ביאה אינה אסורה לעולם דמשקה אותה וכן אם לא ידע שנסתרה ובא עליה ואח"כ באו עדים שנסתרה קודם שבא עליה לעולם דמשקה אותה דמאי הו"ל למיעבד. אלא דהתם בשבועות דס"ד דקרא דונעלם היינו שידע בתחלה ולבסוף שכח חשיב ליה להאי שכחה כפושע משום דאם היה מקפיד לא היה שוכח. אבל הכא דלא ידע כלל אף שעשה איסור משקה אותה משום דהמים בודקין אותה דלא חשיב אינו מנוקה מעון אלא במזיד או בקרוב לפושע:

ונראה דע"כ אית לן למימר דמשום שוגג אינה נמנעת בדיקת המים מההיא דכתבנו (*א"ה הובא לעיל בסמוך ד"ה וראיתי) בשם הרא"ש דהכריח דהא דאמרינן דמשום עון בנותיו וכלותיו שלא היו המים בודקין דהיינו דוקא כשידע ולא מיחה דאי לא תימא הכי היכי דייק רב ששת וכו' יע"ש. והשתא אי אמרת דמשום שוגג נמי אין בודקין היכי קאמר רב ששת סהדי שקרי הוו ודלמא בעל בעילה אסורה והוא לא ידע ומשקה אותה ומה שלא בדקוה המים הוא משום דיש בידו עון אשר חטא וכי תימא דמאי דפשיט רב ששת הוא משום דס"ל דמאי דקתני מתני' ושבאו עדים הוא עד אחד וכמ"ש התוס' שם. עכ"ז לא הועלנו כלום. חדא דרבינו בפי' חולק על זה וסבירא ליה דלא האמינה תורה עד אחד אלא קודם שתייה אבל לאחר שתייה לא וכבר הארכנו בזה לעיל (*א"ה יתבאר לך לקמן פ"ג מהלכות אלו דין כ"ג יע"ש). ועוד דאף כפי סברת התוס' אכתי קשה דנהי שאם היה הבעל מכחיש ואומר שמעולם לא חטא בשום ביאה אסורה היינו יכולים לומר דע"כ עד

זה שקר ענה מדלא בדקוה המים והיה מכריח רב ששת סברתו. אבל אי אמרת דאפילו משום שוגג אין המים בודקין איך נדחה דברי העד משום שלא בדקוה המים. נימא דמה שלא בדקוה הוא משום דחטא בשוגג והוא לא ידע כי היכי דאמרינן מה שלא בדקוה הוא משום דלמא יש עדים במדינת הים. שהרי כתבנו (*א"ה שם במקום הנזכר) דאף אליבא דהתוס' מ"מ משום עד אחד דטומאה אינה נמנעת בדיקת המים. וא"כ כפי זה סברת רב ששת היא דהיכא דבא עד אחד אנו מאמינים אותו ואנו דנין דמה שלא בדקוה המים הוא משום דילמא יש עד אחד במדינת הים. ויותר קרוב הוא לומר שחטא באיזו ביאה אסורה ומש"ה לא בדקוה המים. ומלבד כל זה נ"ל שממקומו הוא מוכרח שהרי האשה שקינא לה בעלה ונסתרה כבר נאסרה לבעלה מן הדין שהכתוב עשה בה ספק כודאי מפני שיש רגלים לדבר ואפילו שהיא טהורה אסורה לו ואם בא עליה עבר על לאו הבא מכלל עשה וכמ"ש התוספות בפרק כשם (דף כ"ח) ד"ה מה ת"ל יע"ש אלא שהכתוב חידש השתייה להתירה לבעלה לומר שע"י השתייה יתברר הדבר אם נטמאה אם לא נטמאה וכשנמנעה השתייה כגון שהיא מן הנשים שאינן שותות או בזמן הזה נשארה באיסורה וכמבואר. והשתא אי אמרת בשלמא דמשום חטא דשוגג אינה נמנעת בדיקת המים ניחא מה שהתירה אותה התורה לאחר השתייה אם לא נבדקה דלמאי ניחוש אי משום דאינו מנוקה להא ליכא למיחש דפשיטא דאינו משקה אותה כיון שיודע דאין המים בודקין ואי משום דשמא יש עדים במדינת הים להא לא חיישי' וכמ"ש בגיטין עלה דההיא דתקנו זמן בגיטין דזנות בעדים לא שכיחא יע"ש. אבל אי אמרת דאפילו משום דשוגג אין המים בודקים הוא תימה בעיני דנתיר אותה לבעלה משום שתייה שלא בדקוה דאפשר דחטא בשוגג והוא חששא קרובה יותר מכל החששות שבעולם וכ"ש באותה דרב ששת דאיכא עדים שהיא טמאה דפשיטא שנתלה מה שלא בדקוה המים משום עון דשוגג אלא ודאי דמשום שוגג אינה נמנעת בדיקת המים. אלא דאכתי ק"ל דהרא"ש איך לא הכריח דינו ממקום זה דאי אמרת דאפילו שלא ידע אין המים בודקין איך התירה התורה אחר שתשתה. ואולי עדיפא מינה קא מוכח במקום דאיכא עדים:

עוד נ"ל להביא ראיה לזה מההיא דתנן בפ"ב דסוטה (דף י"ח) אמן מאיש זה אמן מאיש אחר ואי אמרת דאפילו משום שוגג אין המים בודקין למה משביע אותה לשעבר מאיש אחר דהא את"ל שנטמאה מקודם מאיש אחר הרי בא ביאה אסורה שבא עליה אחר שנטמאה. וכ"ת דמשביעה מאיש אחר שמא בא עליה וזה לא בא על אשתו אחר הטומאה. מלבד שזה הוא דוחק גדול עוד יש להכריח מהא דתנן התם אמן שלא שטיתי ארוסה ונשואה ושומרת יבם וע"כ כשבא עליה מיירי דהא כתיב מבלעדי אישך שקדמה

שכיבת בעל. וא"כ היכי מתנה שלא זינתה ארוסה ושומרת יבם והלא אם זינתה מקודם הרי בעל בעילה אסורה בשוגג. ואמרינן התם מהו שיתנה אדם על נישואין הראשונים או על נישואי אחיו ופשטוה מדתנן זה הכלל כל שתבעל ולא תהא אסורה לו לא היה מתנה עמה הא אסורה ה"נ דמתנה. הרי מבואר דאת"ל דזינתה בנישואין הראשונים או בנישואי אחיו בעל בעילה אסורה וכדתנן בפ"ק ואם מת חולצת ואפ"ה מתנה עמה. אלמא המים בודקין אף שחטא בשוגג וזו היא ראיה שאין עליה תשובה:

אחר שכתבתי כל זה ראיתי לרבותינו בעלי התוס' בפ"ק דקידושין (דף כ"ז) ד"ה ונקה שכתבו וז"ל וא"ת לוקמה כגון שבא עליה בשוגג שלא ידע עד לאחר מכאן שנסתרה דכה"ג מנוקה מעון חשיב ליה דהא כי מוקים לה ע"י גלגול לאו מנוקה מעון הוא אם זינתה באירוסין אלא כיון דשוגג הוא מנוקה מעון קרינן ביה וי"ל דשמא הכא כיון דבשעת השקאה יודע שבא עליה באיסורא בין שבא עליה בשוגג כו' לאו מנוקה מעון הוא אבל ע"י גלגול שאינו יודע בשעת השקאה מנוקה מעון קרינן ביה ע"כ, וכה"ג כתבו התוס' ביבמות פ"ו (דף נ"ח) ד"ה ונקה יע"ש. ומוהרימ"ט ז"ל שם בחידושיו לקידושין הכריח שאפילו אם היה במדינת הים כשנסתרה והלכה לה אחריו דלא הו"ל למידק כל שאח"כ ידע שנסתרה חשיב אינו מנוקה מעון אע"פ שהיה שוגג גמור. ודע שכפי דברי התוס' הללו דס"ל דאפי' משום עון דשוגג אין המים בודקין ומיהו דוקא כשיודע בשעת ההשקאה שחטא אבל אם לא ידע המים בודקין. נ"ל לומר דאין חילוק כלל בין עון דמזיד לשוגג ובכולם אין המים בודקין כל שידע בחטאו בשעת ההשקאה אבל אם שכח חטאו בשעת השקאה אף שחטא במזיד המים בודקין. ובזה ניחא מה שהתיר הכתוב ע"י שתייה משום דאומדנא דמוכח הוא שאינו יודע בעצמו שום עון אשר חטא דאם היה יודע לא היה משקה אותה וכמ"ש לעיל בשם הרא"ש. אבל אי אמרת דכל שחטא במזיד אף ששכח אין המים בודקין הדבר תימה איך הותרה ע"י שתייה ודילמא חטא ושכח דשר של שכחה מצוי. ובזה ניחא מה שתמהנו על רבינו מההיא דרב ששת שהיה ר"ל דעדות שבאו והעידו דזינתה דסהדי שקרי נינהו מדלא בדקוה המים ודלמא בעל בעילה אסורה ושכח ומש"ה לא בדקוה והשתא ליכא אומדנא הא דאיהו לא ידע וזו היא קושיא עצומה לרבינו. אלא ודאי דכל שבשעת השקאה אינו יודע אף שעבר עבירה במזיד ושכח המים בודקין אותה ומש"ה הוה ס"ל לרב ששת דסהדי שקרי הוו משום דאומדנא דמוכח היא שזה בשעה שהשקה אותה לא היה יודע בעצמו עון אשר חטא. והשתא ליכא קושיא כלל לרבינו דס"ל דכל חטא שאינו יודע בו בשעת השקאה אינו מונע בדיקת המים אף שהיה מזיד והדברים נראים לי דכיון דקי"ל דכי כתב רחמנא

ונקה האיש מעון הוא בין בשוגג בין במזיד וכמו שהכריחו התוספות מסוגיא דיבמות פ"ו ודפ"ק דקידושין א"כ מנ"ל לחלק ולומר דשוגג הוא דוקא באינו יודע בשעת השקאה ומזיד אפילו בשאינו יודע בשעת השקאה ולא מצינו בזה בשום מקום לרבותי שיחלקו בין זו לזו:

אחרי הודיע אלהים אותנו את כל זאת ק"ל בדברי הרא"ש דמה הכריח דמאי דאמרינן דגם בעון בניו וכלותיו אין המים בודקין שהוא דוקא כשידע ולא מיחה מההיא דרב ששת. דכיון דע"כ לומר דיש חילוק בין כשיודע בשעת השקאה שחטא לאינו יודע א"כ אימא דלעולם משום עון דבניו ובנותיו אפי' שלא ידע אין המים בודקין והיינו דוקא כשידע בשעת ההשקאה שחטאו בניו וכיון דידע פשיטא דלא היה משקה אותה אבל אם לא ידע בעת ההשקאה המים בודקין דומיא דעון דידיה. וכבר עלה בדעתי לומר דהרא"ש כשנסתפק אם בעון דבניו וכלותיו אין המים בודקין אפילו שלא ידע ע"כ דלאו משום עון דידיה הוא דכיון דהוא לא ידע אין בו עון אשר חטא כלל דהא לא ענש על הנסתרות אלא עד שעברו את הירדן וע"כ היינו אומרים דגזירת הכתוב היא כו' דכיון שחטאו בניו וכלותיו אין המים בודקין. ולפי צד זה אין מקום לחלק בין ידע בשעת ההשקאה ללא ידע דדוקא בחטא שלו יש לחלק בין ידע ללא ידע אבל בחטא אחרים אין לחלק ולזה הכריח דע"כ עון זה דבניו וכלותיו משום דידיה הוא דהיינו משום דלא מיחה בם וא"כ הו"ל ממש כחטא דידיה ולא ידע בעת ההשקאה שראה אותם חוטאים ולא מיחה אין המים בודקין ואם שכח מזה המים בודקין ומ"מ לא נתקררה דעתי בכל זה ודברי הרא"ש ז"ל צריכים אצלי תלמוד:

ויש להסתפק אי עביד תשובה אי מהני ליה שיהיו המים בודקין אותה. והנה בעת המלחמה דאית ליה לר' יוסי דקרא דאמר מי האיש הירא הוא מעבירות שבידו היינו דוקא בשלא עשה תשובה אבל אם עשה תשובה אינו חוזר וכדאיתא בפרק משוח מלחמה (דף מ"ג) ומ"מ אין ללמוד משם לדין זה דסוטה דשאני התם דע"כ אית לן למימר דלא הקפיד הכתוב אלא כשעשה תשובה דכיון דעל כל עון אשר חטא היה חוזר וכדאמרינן אפילו סח בין תפילה לתפילה חוזר עליה מעורכי המלחמה א"כ אי אמרינן דאפילו עשה תשובה חוזר א"כ לא משכחת לה שיעשו המלחמה אלא כעין אותם הד' שמתו בעטיו של נחש וזהו דבר שלא יתכן אלא ודאי שכל שעשה תשובה חוזר אבל הכא שלא הקפיד הכתוב אלא על עון פרטי דביאה אסורה אפשר דכל שבא ביאה אסורה אפילו הושחרו שיניו מפני תעניותיו אין המים בודקין אותה דגזירת הכתוב היא שלא יעשה המקום נס זה אלא למי שלא בעל ביאה אסורה כל ימיו. ומלבד שהדברים לפי

פשטן כך הם מורים נראה שיש להכריח זה מאותה דיבמות וקידושין שכתבנו דאי אמרת דמהני תשובה מה הקשו התם בגמרא אלא דקני לה כשהיא ארוסה וכו' מי בדקי לה מיא וכו', אימא דמיירי כשאחר שידע שנסתרה לבש שק על בשרו ועשה תשובה לגמרי. אלא ודאי דאפילו על השוגג לא מהני תשובה כדי שיבדקו אותה המים. וראיתי להחכם בעל קרבן חגיגה ס"פ ב שנסתפק בזה אי תשובה מועלת כדי שיהיו המים בודקין אותה ולפי הנראה מדבריו דעתו נוטה קצת שמועיל התשובה לזה ודבריו לא שרירין ול"ק: ואפילו בא על ארוסתו בבית חמיו וכו'. כתוב בהשגות האי דלא כהלכתא משמעתא דריש ארוסה ושומרת יבם וכתב על זה מרן בכ"מ דהיינו מדאמרינן בר"פ ארוסה טעמא דכתיבי הני קראי וכו'. ודברי מרן הללו תמוהים הם בעיני דכתב רחמנא קרא יתירא ללא צורך ולפי דברי מרן מאי מקשו בגמרא מההיא דר' אחא אימא דקרא תרי טעמי יהיב אי משום ארוסה ואי משום שקדמה שכיבת בועל לבעל אלא ודאי דדברים אלו לא ניתנו להאמר. ובעיקר הקושיא שהקשה הראב"ד אני תמה דנראה דקושיא מעיקרא ליתא דגמרא קא שקיל וטרי ביתור הפסוקים דלמה לי קרא למעט ארוסה ת"ל מקרא דמבלעדי אישך ותירצו דאיצטריך להיכא דבא על ארוסתו בבית חמיו דמדין תורה ליכא איסור כלל ואשמעינן קרא דאף שבא על ארוסתו בבית חמיו וקדמה שכיבת בעל לשכיבת בועל ואיסורא ליכא אפ"ה אינה שותה מדכתיב תחת אישה למעט ארוסה ותו דהא דאמרינן דאפי' בועל ארוסתו אין המים בודקין הוא לאחר שאסרו חכמים את הדבר הזה משום דקרא סתמא כתיב ונקה האיש מעון כלומר שצריך שהבעל לא יהיה בו שום עון מביאה אסורה ל"ש מן התורה ול"ש מדבריהם וכשבאו חז"ל ואסרו לבעול בלתי חופה נכנס איסור זה בכלל מאי דכתיב ונקה האיש מעון, דומה למ"ש רבינו לעיל פ"א מהלכות נערה בתולה דין ה' היתה ארוסה זו אסורה עליו ואפילו שניה כו' שנאמר ולו תהיה לאשה אשה הראויה לו, הרי דממעטינן מקרא שניה שאין איסורה כי אם מד"ס וטעמא דמילתא משום דקרא סתמא כתיב דבעינן שתהא ארוסה זו ראויה אליו וכל שאינה ראויה אליו בין שיהא איסורה מד"ת בין שיהא מד"ס שפיר מימעיט מקרא דולו תהיה לאשה שהרי אינה ראויה לו והכא נמי כל שבעל ביאה אסורה בין שהיא מד"ת בין שהיא מד"ס מימעיט מקרא דונקה האיש מעון שהרי אינו מנוקה מעון. (*א"ה עיין מ"ש הרב המחבר פ"ז מהלכות תרומות דין א'):

והנראה אצלי דהראב"ד ז"ל לא כיון למ"ש מרן אלא להההיא דאמרינן בר"פ ארוסה (דף כ"ו) מעוברת חבירו ומינקת חבירו לא שותות ולא נוטלות כתובה שהיה ר"מ אומר לא ישא אדם מעוברת חבירו ומינקת חבירו ואם נשא יוציא ואינו מחזיר עולמית וחכ"א

יוציא וכשיגיע זמנו לכנוס כונס ע"כ. ובמתני' תנן וחכ"א יכול הוא להפרישה ולהחזירה לאחר זמן. והשתא תיקשי בין לר"מ בין לרבנן דאינה שותה משום דבעל בעילה אסורה. דע"כ מיירי בדבעל דאי לא פשיטא שאינה שותה דהא לא קדמה שכיבת בעל לשכיבת בועל וא"כ לר"מ דקאמר דאינה שותה משום דאינו רשאי לקחתה עוד ת"ל משום דבעל בעילה אסורה וכן רבנן דס"ל דשותה משום דיכול לקחתה היכי משקה אותה והרי אינו מנוקה מעון. ובדעת הראב"ד אני מסופק דאפשר דהראב"ד ס"ל דכל שלא בעל בעילת איסור תורה חשבינן ליה מנוקה מעון ומשום בעילת איסור דרבנן אין נמנעים מלהשקותה וחולק על רבינו אף במה שכתב דאפילו שניה אינה שותה מטעמא דאינו מנוקה מעון והראב"ד ס"ל דבאיסור דרבנן לא נאמר כלל זה והכריח כל זה מהא דר"מ ורבנן וסבירא ליה דאליבא דכ"ע חשיב מנוקה מעון אלא דלר"מ אינה שותה משום דאינו רשאי לקיימה ואסורה עליו לעולם וס"ל דקינוי אינו אלא בראויה לקיימה וכמו שפירש"י וחכמים ס"ל דשותה דהא יכול להחזירה לו וראויה לקיימה קרינן בה. ואפשר עוד לומר דהראב"ד מודה לרבינו דכל שבעל בעילה אסורה אפילו מדרבנן אינה שותה משום דאינו מנוקה מעון דאע"ג דקרא פשיטא דלא קאמר אלא באיסורי תורה מ"מ כיון דקאמר קרא דבעינן דהבעל יהיה מנוקה מעון כיון דחכמים אסרו איזה ביאות ממעטינן למי שעבר על דבריהם מקרא דונקה האיש מעון כההיא דממעטינן שניה מקרא דולו תהיה לאשה אלא דבבא על ארוסתו בבית חמיו חולק על רבינו וטעמא דמילתא משום דס"ל דלא הקפיד הכתוב בביאה אסורה אלא בביאה שאין לה היתר וכגון שבעל אחת מהשניות ודכותה אבל בבא על ארוסתו שלמחר נושא אותה והיא מותרת לו לא חשיב בעילת איסור לענין זה דקינוי. והכריח כל זה מהא דמעוברת ומניקת חבירו וסבירא ליה ז"ל דלר"ע לא חשיב בעילת איסור מה שבעל שהרי האשה מצד עצמה אינה אסורה לזה אלא הזמן גרמא שאוסרה עליו לפי שהיא מעוברת או מינקת ור"מ ס"ל דאינה שותה משום דאינו רשאי לקיימה ואנן בעינן אשה הראויה לקיימה וחכ"א דשותה משום דיכול לגרשה ולשוב לקחתה. אבל לכ"ע לא ממעטינן משום דאינו מנוקה מעון. ואפשר דטעמא דר"מ לאו משום דבעינן אשה הראויה לקיימה אלא כיון דאינו יכול לקחתה עוד חשיב בעילה אסורה ואף שקודם הבעילה היתה לה שעת הכושר לאחר זמן. מ"מ כיון דהשתא דבעל אינו יכול לקחתה עוד חשיב אינו מנוקה מעון וכ"כ רבינו בפירוש המשנה וז"ל ר"מ סבר מי שנושא מעוברת חבירו ומינקת חבירו יוציא ולא יחזיר עולמית ולפיכך הוא אצלו עובר עבירה כמו ישראל שנשא נתינה והדומות להם לפיכך לא ישקה אותה כו' ע"כ. הרי לך הדבר מבואר כמו שכתבנו דר"מ חשיב ליה עובר עבירה לפי

שאינו רשאי לקחתה עוד וחכמים לא חשבי לה עבירה משום דרשאי לקחתה עוד. ואם כן לכל הפירושים תמיהת הראב"ד על רבינו ז"ל גדולה היא דבא על ארוסתו הרי זה דומה למעוברת חבירו ומינקת חבירו וגרע מינייהו דהא התם צריך לגרש בגט והכא אין צורך ואין ספק דאף ר"מ מודה בזה דשותה שהרי אינה אסורה עליו ובאמת שלא מצאתי טעם נכון ליישב דברי רבינו לחלק בין בא על ארוסתו למעוברת ומינקת חבירו ועיין בספר קרבן חגיגה סי' ע"ה. וראיתי לרבינו לקמן בפירקין דין ט' שכתב וז"ל עבר ונשא מעוברת חבירו ומינקת חבירו הרי זו שותה שאין כאן עבירה ע"כ:

והנראה אצלי שכוונת רבינו ז"ל היא דשאני מעוברת ומינקת שאין איסור הביאה מצד עצמה אלא משום דבר אחר דהיינו משום הולד וכדאיתא בפרק החולץ ומאי דאמרינן דכל מי שבא ביאה אסורה שאין המים בודקין הוא דוקא בביאה שהיא אסורה מצד עצמה ולא בביאה האסורה מחמת דבר אחר. אלא שקשה לזה מאי טעמיה דר"מ דקאמר דאינה שותה משום דאינו רשאי לקחתה עוד דאם הביאה מצד עצמה לא חשיבא ביאת איסור כיון דאין איסורה כ"א מחמת דבר אחר א"כ מה שאינו רשאי לקחתה עוד מה יתן ומה יוסיף לעשותה ביאה אסורה. ואם לא היו דברי רבינו שבפירוש המשנה היינו אומר דטעמא דר"מ הוא דנהי דלא חשיב ביאה אסורה כיון דהאיסור הוא מחמת דבר אחר מ"מ ס"ל דאינה שותה כיון דאינו רשאי לקיימה ואנן גבי קינוי בעינן אשה הראויה לקיימה. אך לדברי רבינו שבפירוש המשנה הדבר קשה אצלי דאם ר"מ מודה דלא חשיב ביאת איסור משום דאיסורה מחמת דבר אחר. כי נמי אינו יכול לקחתה עוד איך תחשב למפרע שבא ביאה אסורה ורבנן נמי מודו בזה אלא שהם חולקים בעיקר הדין שיכול לשוב לקחתה והדבר צריך אצלי תלמוד:

הלכה ט

לפיכך אם היתה אשתו אסורה עליו כו'. (*א"ה עיין בדברי ה' המחבר לעיל בפירקין דין ח'): **עבר ונשא מעוברת חבירו כו'**. (*א"ה עיין בדברי הר' המחבר לעיל בפירקין דין ח'):

הלכה י

מי שאין לו אשה הראויה לילד וכו'. הנה מרן ז"ל כתב וז"ל ופירש"י הרובא ילד בחור כמו רביא ע"כ והיינו לומר שהוא ילד כו'. ולא ידעתי למאי איצטריך לדברי הירושלמי דהא פשיטא דרובא דברייתא היינו שאין לו אשה ובנים דהא קתני באותה ברייתא והרובא שנשא עקרה וזקנה ואין לו אשה ובנים לא שותה ולא נוטלת כתובה ואח"כ חזרו ושנו אבל הרובא שנשא עקרה וזקנה ויש לו אשה ובנים או שותה או לא נוטלת כתובה וכבר העתיק מרן סוגיא זו כדמותה בצלמה ובדברי הירושלמי נ"ל שבא למעט

דלא נימא דחכמים דמתני' הוא אפילו יש לו בנים וטעמא דאזיל בשיטת ר' יהושע דאית ליה בפרק הבא על יבמתו דאפילו שקיים מצות פריה ורביה חייב לישא אשה בת בנים קמ"ל דלא. משום דההיא דר' יהושע הוא מצות חכמים ולכתחלה אבל אם נשא זקנה ואיילונית לכ"ע ליכא כפייה כל שקיים פריה ורביה: (*א"ה עיין בדברי הרב המחבר לקמן בפירקין בדין זה בד"ה והנה בטעמא.) ומ"מ לא נחה דעתי בזה דא"כ לא הול"ל אלא שאם היו לו בנים דמודים חכמים אבל החלוקה דאם יש לו אשה היא מיותרת דליכא מ"ד דמי שיש לו אשה בת בנים שלא יוכל ליקח אשה זקנה ואיילונית. והנראה אצלי דהירושלמי בא למעט דלא נימא דטעמייהו דחכמים דמתניתין הוא משום דכתיב ונזרעה זרע ובעינן שראויה להזריע וכמ"ש רבינו ז"ל בפירוש המשנה ולפי זה אפי' אם היו לו אשה ובנים אינה שותה. לזה אמרו דהא ליתא אלא טעמייהו דחכמים הוא לפי שאינה ראויה לו. ולפיכך אם היו לו אשה ובנים מודים חכמים לר"א. וראיתי בירושלמי שהביא שם ברייתא אחת דקתני איילונית וזקנה ושאינה ראויה לילד לא שותות ולא נוטלות כתובה שנאמר ונקתה ונזרעה זרע הראויה להזריע זרע יצתה זו שאינה ראויה להזריע זרע ע"כ. ומה שלא פירשו בירושלמי סברת חכמים כפי הברייתא הלזו הוא משום דר"א חולק עליהם ואומר יכול הוא לישא אחרת. אלמא דשמעינהו לחכמים דטעמייהו הוא לפי שאינה ראויה לאישות ועל זה אמר דראויה היא לו אם נושא אשה אחרת. אבל אי טעמייהו דרבנן הוא משום דאינה ראויה להזריע לא יצדקו על זה דברי ר"א. ואף שרבינו ז"ל בפירוש המשנה רצה ליישב דברי ר"א אף כפי פירושו דטעמייהו דחכמים הוא משום ונזרעה זרע הרואה דבריו שם יראה כמה יש בהם מהדוחק. גם מ"ש מרן ומשמע דבחד מינייהו סגי הם דברים פשוטים: היו לו בנים או אשה אחרת כו'. כבר הביא מרן ז"ל כל הסוגיא הנאמרת על זה והוא דרב נחמן ס"ל דמאי דנחלקו במתני' ר"ע וחכמים הוא דוקא בזקנה ועקרה דמינא דבת הריון היא אבל באיילונית אף ר"א מודה דאינה שותה ולאו משום טעמא דאינה ראויה לאישות אלא משום דראויה להריון בעינן דכתיב ונזרעה זרע מי שדרכה להזריע יצתה זו שאין דרכה להזריע. ודע דלפי סברא זו דר"נ נ"מ אליבא דהילכתא היכא דהיו לו אשה ובנים דאינו משקה לאיילונית משום דאע"ג דראויה לאישות מ"מ מיעטה הכתוב דכתיב ונזרעה זרע. והא דלא נקט ר"נ מילתיה אליבא דהלכתא משום דבמתני' לא הוזכר דין זה דהיכא דהיו לו אשה ובנים דאליבא דחכמים שותה. מש"ה נקט למילתיה אליבא דר"א ומינה ילפינן לדידן אליבא דחכמים. ולפי זה אני תמיה במה שפירש"י ז"ל בסוגיית הגמרא (דף כ"ד) דאותיבו לר"נ מהברייתא ותירץ אנא דאמר כי האי תנא דתניא רשב"א אומר אילונית לא שותה ולא

נוטלת כתובה כו' ופירש"י וז"ל אנא דאמרי כי האי תנא דאית ליה עקרה וזקנה שותות מדלא נקט אלא איילונית ונסיב לה מונקתה ונזרעה זרע ולא משום דאינה ראויה לקיימה אלמא כר"א ס"ל דיכול לישא אחרת ולפרות ולרבות ואפ"ה איילונית לא ע"כ. ולא ידעתי מי הגיד לו לרש"י דרשב"א ס"ל כר"א ולא כחכמים. והנראה אצלי דהברייתא בתחלה הביא מחלוקת ר"א וחכמים ברובא שנשא עקרה וזקנה ואין לו אשה ובנים דר"א אמר דשותה וחכ"א דאינה שותה ואח"כ אמרו מה שאין בו מחלוקת דהיינו אבל המקנא וכו' והרובא שנשא עקרה וזקנה ויש לו אשה ובנים כו' וכל אלו הם הלכות פסוקות ואח"כ שנה איילונית או שותה או לא נוטלת כתובה ומיירי ביש לו אשה ובנים. ומאי דלא נקטה בהדי עקרה וזקנה משום דהתם מיירי בהלכות פסוקות שאין בהם מחלוקת ואיילונית אף שיש לו אשה ובנים רשב"א חולק ומש"ה נקטי לה בבבא בפני עצמה. ובזה נסתלקה קושית התוס' שהקשו וז"ל תימה אמאי לא תנא איילונית בהדי עקרה וזקנה ע"כ. והתלמוד הקשה לר"נ מחלוקה זו דקתני בברייתא ואיילונית או שותה או לא נוטלת כתובה דמיירי ביש לו אשה ובנים והיא דברי הכל אלמא לא דרשינן מי שדרכה להזריע דאי דרשינן כי נמי יש לו אשה ובנים מאי הוי הא אין דרכה להזריע ואינה שותה ותירץ ר"נ אנא דאמרי כרשב"א דתניא כו' ורשב"א בא לחלוק על מה ששנו בברייתא ואיילונית שותה דמיירי ביש לו אשה ובנים וקאמר דליתא דאיילונית אף שיש לו אשה ובנים אינה שותה לפי שאין דרכה להזריע. זה נ"ל שהוא פשט הסוגיא:

ולפי הנ"ל דר"נ כבר ידע דמילתא דרשב"א במחלוקת היא שנויה אלא דס"ל דהלכתא כרשב"א דפשטיה דקרא הכי משמע דהתורה הקפידה שתהיה ראויה להזריע ומתני' קשיתיה דקתני איילונית בהדי זקנה ושאינה ראויה לילד ובכולהו נחלקו ר"א וחכמים. אלמא סתמא דמתני' לית לה דרשא זו דונזרע זרע. לזה נדחק ואמר דליתא דאיילונית דקתני במתני' היא מילתא באנפי נפשה ובזה אין מחלוקת בדבר דאינה שותה משום דבעינן שדרכה להזריע ואפילו ביש לו אשה ובנים. ומחלוקתם הוא בזקנה ועקרה ואין לו אשה ובנים. וע"כ אית לן למימר דר"נ לפסק הלכה הוא דאתא. דאי לא לא ידעתי מי דחקו לר"נ לדחוקי מתני' דקתני איילונית בהדי זקנה ולמימר דאילונית נשתנה דינה ואין דינה כזקנה ועקרה מאחר דהוא מודה דאיכא תנא דס"ל דאיילונית ועקרה דינן שוה. אלא ודאי כדכתיבנא דר"נ ס"ל דהלכתא כרשב"א דברייתא וכי היכי דלא תיקשי ליה סתמא דמתני' בא ליישבה אליבא דהלכתא ולפי זה אני תמיה על רבינו ז"ל דפסק דאיילונית שותה דנהי דחכמים דברייתא ור"ע ור' ישמעאל הכי ס"ל מ"מ כיון דר"נ דהוא מריה דתלמודא ס"ל דהלכתא כרשב"א ולא מצינו מי שיחלוק על ר"נ בפסק זה למה לא

נפסוק כר"נ וצ"ע:

ודע שראיתי לרבינו בפירוש המשנה דברים תמוהים בעיני וז"ל ור"א אומר מ"ש בתורה ונקתה ונזרעה זרע ר"ל תקון זריעה שתלד בריוח אם היתה מנהגה שתלד בצער או תלד זכרים אם היתה מנהגה שתלד נקיבות ולפיכך לפי דעתו איילונית וזקנה שותות וא"ת שבעלה עמה באיסור מפני שהוא נמנע מפריה ורביה ולא ישקנה מזה הטעם ה"ז אינו אמת שהוא יכול לישא אשה אחרת וחכ"א ונקתה ונזרעה זרע את שראויה להזריע ואין הלכה כר"א והלכה כחכמים עכ"ל. והנה כפי דרכו נ"ל דר"נ סובר דבין ר"א בין חכמים כולהו דרשי ונזרעה מי שדרכה להזריע אלא דר"א סבר דלא ממעטינן מקרא דונזרעה אלא איילונית דלאו בת הריון היא אבל זקנה ועקרה לא ממעטינן וחכמים ס"ל דאף זקנה ועקרה ממעטינן מקרא דונזרעה זרע משום דס"ל לר"נ דליכא תנא דלא דריש קרא דונזרעה למיעוטא. והקשו עליו מהברייתא דקתני איילונית דשותה הרי דאיכא מאן דס"ל דלא ממעטינן מקרא דונזרעה שום דבר. ותירץ אנא דאמרי כי האי תנא שהוא רשב"א דלא ממעט מקרא דונזרעה אלא איילונית דוקא. ואני תמיה לפי פירושו דס"ס מה תירץ ר"נ אנא דאמרי כרשב"א כו' דכיון דע"כ איכא תנא דלא דריש לקרא דונזרעה למיעוטא מי דחקו לר"נ לומר דר"א אזיל בשיטת רשב"א אימא דר"א אית ליה כתנא דברייתא דאינו ממעט מקרא דונזרעה שום דבר. והכא ליכא לתרוצי כמ"ש לעיל דר"נ לפסק הלכה קאתי דהא מחלוקת זו דר"נ לא נ"מ מידי אליבא דחכמים אלא אליבא דר"א ופשיטא דלית הילכתא כר"א. וכיון שכן מי דחקו לומר דר"א ס"ל כרשב"א ולומר דס"ל לר"נ דתנא דברייתא ורשב"א פליגי אליבא דר"א דתנא דברייתא ס"ל דלר"א קרא דונזרעה לא אתא למיעוטא ורשב"א ס"ל דלר"א נמי קרא דונזרעה זרע אתא למעט אילונית. הנה מלבד הדוחק עדיין לא הועלנו כלום דס"ס קשה מי דחק לר"נ לפרושי מתני' אליבא דרשב"א ולא אליבא דתנא דברייתא. עוד קשה דלפי זה רבינו ז"ל פירשה למתני' אליבא דתנא דברייתא דאית ליה דר"א לא דריש קרא למיעוטא וזו מנין לו מאחר דר"נ פירשה למתני' אליבא דרשב"א:

עוד זאת אדרש דלפי דברי רבינו ז"ל חלוקה זו דתנא בברייתא הרובא שנשא עקרה וזקנה ויש לו אשה ובנים דשותה אתיא דלא כמאן. דאי ר"א אפילו אין לו. ואי רבנן כיון דאינהו דרשי לקרא למעט מי שיש לו אשה ובנים מה יתן ומה יוסיף. ואולי יאמר הרב שהיא סברא שלישית. ומה שהביאו לרבינו לכל זה הוא לפי שלא ראה במתני' חילוק זה דאם יש לו אשה ובנים או אין לו ומש"ה ס"ל דמתני' בכל גווני מיירי וחכמים ס"ל דאפילו יש לו אינה שותה משום דבעינן ונזרעה. ור"א חולק אפילו באין לו אשה

ובנים. ותנא דברייתא ס"ל כר"א דקרא לא אתא למעט אך פליג עליה במאי דקאמר יכול הוא לישא אשה אחרת. ולפי זה סברת חכמים דמתני' לא הוזכרה בברייתא כלל דמאי דתני בברייתא והרובא וכו' ואין לו אשה ובנים דאינה שותה לאו סברת חכמים דמתני' היא אלא סברת תנא דברייתא דאית ליה סברא שלישית. ולפי סברת ר"נ נמי תנא דברייתא היא סברא שלישית דהא אליבא דר"נ ר"א בעקרה וזקנה אפילו אין לו אשה ובנים שותה ואליבא דחכמים אפילו יש לו אשה ובנים שותה ותנא דברייתא פליג עליה דר"א בתרתי חדא בעקרה וזקנה שאין לו אשה ובנים דאליבא דר"א שותה ואליבא דתנא דברייתא אינה שותה. וזאת שניה באיילונית ויש לו אשה ובנים דלר"א אינה שותה ולתנא דברייתא שותה. וכן פליג תנא דברייתא עם חכמים דמתני' בחדא דהיינו בעקרה זקנה ואיילונית ויש לו אשה ובנים דלחכמים דמתני' אינה שותה ולתנא דברייתא שותה. והנך רואה כמה יש מהדוחק בפירוש זה דפירש רבינו בפירוש המשנה. עוד אני תמיה דאיך יתכן דחכמים ימעטו עקרה וזקנה מקרא דונזרעה והרי גבי יבום דכתיב אשר תלד לא ממעטינן אלא איילונית דוקא אבל זקנה ועקרה עולה לחליצה וליבום וכתב הרב הנמוקי בספ"ק דיבמות דטעמא דמילתא משום דהא כמה עקרות וזקנות מצינו שנפקדו וראויות להקים שם משא"כ באיילונית וא"כ אמאי ממעטינן הכא זקנה ואיילונית. וראיתי לרבינו פ"ו מה' יבום דין ח' שכתב דטעמא דאיילונית הוא מפני שאינה ראויה לילד מתחלת ברייתה. וא"כ אפשר דס"ל דכי היכי דגבי דידיה דכתיב ולא ימחה שמו ואמרינן פרט למי ששמו מחוי לא ממעטינן אלא סריס חמה שלא היתה לו שעת הכושר. ה"נ גבי מיעוטא דאשר תלד לא ממעטינן אלא מידי שלא היתה לה שעת הכושר. אבל הכא גבי סוטה ממעטינן אף שהיתה לה שעת הכושר. והנך רואה איך רבינו בחיבורו חזר בו ממ"ש בפי' המשנה שהרי כפי מ"ש בפירוש המשנה אליבא דחכמים דפסק הלכה כמותם עקרה וזקנה אף שיש לו אשה ובנים אינה שותה והדברים פשוטים שרבינו בחיבורו חזר בו ממ"ש בפירוש המשנה:

ודע דבירושלמי איתא כדברי רבינו בפירוש המשנה והכי איתא התם איילונית וזקנה ושאינה ראויה לילד לא שותות ולא נוטלות כתובה שנאמר ונקתה ונזרעה זרע הראויה להזריע זרע יצתה זו שאינה ראויה להזריע זרע התיבון הרי אלמנה לכ"ג הרי היא ראויה להזריע זרע שניא היא דכתיב ולא יחלל זרעו בעמיו תמן תנינן ממזר פוסל ומאכיל והכא את אומר הכין א"ר תנחומא תמן זרע אין לה מ"מ ברם הכא ונזרעה זרע כשר ולא פסול עד כאן. והעתקתי כל דברי הירושלמי לפי שנראה דס"ל דטעמא דאלמנה וגרושה ודכוותה הוא משום דכתיב ונזרעה זרע ובעינן זרע כשר ולא זרע פסול והנה זה דבר חדש ומ"מ

למדנו שדברי רבינו הם על פי הירושלמי:

והנה בטעמא דמילתא כפי הנראה מדברי רש"י בפירוש המשנה הוא דטעמא דכל הני הוא משום דבעינן אשה הראויה לקיימה וכדאיתא בספרי כי תשטה אשתו בראויה לאישות הכתוב מדבר ומכתוב זה ממעטינן אלמנה לכ"ג ודכוותה וכן חלוצה אף שאסורה מד"ס. וכן נמי מעוברת חבירו ומינקת אליבא דר"מ וכן איילונית וזקנה ועקרה נמי דהא כופין אותו להוציא. ומכאן יש להכריח מ"ש הראשונים ז"ל דאף דקי"ל כר' יהושע דאמר היו לו בנים בילדותו יהיו לו בנים בזקנותו ואיפסיקא הלכתא התם בפרק הבא על יבמתו כר"י. מ"מ ליכא כפייה היכא דנשא אלא במי שלא קיים פריה ורביה אבל מי שקיים נהי דאיכא מצוה מד"ס ליקח אשה בת בנים אך ליכא כפייה. ואף דנימא דאיכא כפייה היינו קודם שנשא אבל אחר שנשא ליכא כפיה אלא במי שלא קיים. וזהו דהכא היכא דיש לו בנים חשיבא ראויה לאישות היכא דנשא זקנה ואיילונית אך היכא דאין לו אשה ובנים לא חשיבא ראויה לאישות. והא דלא חשיב הכא קטנה ורבינו בפרק ט"ו מהלכות אישות נקט קטנה בהדי עקרה ואיילונית. הא לא קשיא כלל משום דקטנה אף חכמים מודים דלא מימעיט משום דאינה ראויה לאישות כיון דלאחר זמן ראויה לאישות דומיא דמעוברת ומינקת דס"ל דכיון דיכול לגרשה ולהחזירה לאחר זמן ראויה לאישות קרינן בה. ועוד דאעיקרא דדינא קטנה מטעם אחר מימעיט ואפילו יש לו אשה ובנים מדכתיב אשה פרט לקטנה וכמ"ש רבינו בפירקין דין ב' וג' יע"ש:

ויש דקדק דגבי מעוברת ומינקת חשיב אליבא דרבנן ראויה לאישות משום דיכול לגרשה ולהמתין כ"ד חדש ואח"כ יחזירנה. והכא אמאי קאמרי דאינה ראויה לאישות הרי בידו לקיימה שישא אשה בת בנים. תירץ הרב תוי"ט דשאני מי שאין לו אשה ובנים דטעמא הוא משום דמיפקד אפריה ורביה ולהחזיק מצוה מן התורה אסרו איילונית והדומות. אבל מעוברת ומניקה אינו אלא מפני חשש התינוק ולא הוי אלא תקנה בעלמא ולא החמירו בה יע"ש שהאריך קצת בזה. והנה כפי מ"ש התוספות בפרק החולץ (דף ל"ו) **דמדתנן הכא וחכ"א יכול הוא להפרישה ולא קתני להוציאה משמע דלא בעיא גט והטעם דכיון דאסירא ליה מדאורייתא משום סוטה לא בעיא גט וכ"כ שם הרא"ש ז"ל. והוסיף עוד טעם דמאיסא ליה שהרי קינא לה ונסתרה. וא"כ יש לחלק דשאני התם גבי מעוברת ומניקה דחשיבא ראויה לאישות דהא לא מיחסרא שום דבר אלא הפרשה בעלמא אבל זקנה ועקרה כופין אותו להוציא עד שיקח אחרת וכל זמן שאינו לוקח אחרת אינה ראויה לאישות. אלא שיש לדקדק לפי זה דאי אמרי' דטעמייהו דרבנן הוא משום דלא בעיא גט אבל אי הוה בעיא גט אף חכמים היו מודים**

דאינה שותה. א"כ אכתי קשה דמעוברת ומניקה אמאי שותה היא בשעת קינוי לא היתה ראויה לאישות והיה חייב להוציאה בגט ואנן בתר שעת הקינוי אזלינן וכדאיתא בירושלמי בר"פ ארוסה והביאו רבינו בפירקין דין י"א וז"ל לא היו לו בנים ולא אשה כו' ונולד לו בן מגרושתו בין קינוי לסתירה כבר נדחית האיילונית מלשתות. הרי דכל דבשעת קינוי אינה ראויה לאישות ובשעת שתייה ראויה לאישות אינה שותה משום דבתר שעת הקינוי אזלינן. וא"כ במעוברת ומניקה בשעת הקינוי היה חייב להוציאה בגט שהרי לא היתה אסורה עליו וגם לא מאיסא גביה שהרי עדיין לא נסתרה. ומיהו יש לחלק ולומר דשאני הכא גבי מעוברת ומניקה דאנן משעת קינוי ידעינן דבשעת שתייה היא ראויה לאישות משום דלא בעיא גט וא"כ לא שייך הכא לומר כבר נדחית מלשתות. אבל גבי מי שאין לו בנים בשעת קינוי לא ידעינן אם יהיו לו בנים בשעת שתייה ומש"ה אף שנולדו לו בנים אמרינן כבר נדחית מלשתות. ואף שחילוק זה שכתבנו ניתן להאמר מ"מ בירורן של דברים הם דחכמים אף שהיא צריכה גט חשבי לה ראויה לאישות מאחר שבידו לחזור ולקחתה אחר הגט שהרי התוס' ס"ל דה"נ צריך להוציאה בגט ומאי דנקטו חכמים לשון הפרשה הוא דלשון הפרשה משמע הכי ומשמע הכי וכ"כ שם הרא"ש ואף לסברת ר"י מאוריילינ"ש דאית ליה דלשון הפרשה הוא דלא בעיא גט לאו למימר דטעמייהו דחכמים תליא בהכי אלא דחכמים קושטא דמלתא נקטי דאינה צריכה גט מהטעמים שכתבו התוס' והרא"ש אבל לעולם דאף אם היתה צריכה גט היתה שותה דראויה לאישות היא דהא רבי מאיר לא קאמר דאינה ראויה לאישות אלא משום דלא יחזיר עולמית וכדאיתא בגמרא וא"כ לדידן דמחזיר לאחר כ"ד חדש שותה דראויה לאישות קרינן בה וא"כ חזרנו למה שחילק הר"ב תוי"ט. ודע דכל מ"ש הוא לסברת רש"י אך דעת רבינו הוא דטעמא דכל הני הוי משום דבעל ביאה אסורה וכמ"ש בפירוש המשנה וכן נראה כאן בחבורו בפירקין דין ט'. (*א"ה עיין בדברי הרב המחבר לעיל בפירקין דין ח' שהאריך בזה יע"ש): ומ"ש רבינו שלא נאמר בתורה ונזרעה זרע וכו'. לא כתב כל זה אלא לאיילונית דסמיך ליה דסד"א דהוה ממעטינן לה מקרא דונטמאה אבל זקנה ועקרה בלאו האי טעמא לא מימעיט מקרא שהרי לא מצינו מי שימעט מכתוב זה דונזרעה אלא איילונית דוקא. ויש לדקדק בדברי רבינו במ"ש שלא נאמר בתורה ונזרעה זרע אלא בראויה לילד כו' דמשמע דאי ה"א דקרא מיירי אף במי שאינה ראויה לילד היה הדין משתנה וזה אינו שהרי אף לר"ע דאמר שאם היתה עקרה נפקדת אין אנו ממעטים איילונית אלא אמרי' דקרא לברכה הוא דאתא. ונראה דזהו כוונת הראב"ד שהשיגו לרבינו וז"ל פי' לא הקפידה תורה שתהא

האשה הזאת ראויה לילד ע"כ, כלומר שהכתוב לא בא למעט אלא לברכה הוא דאתא. ובא להשיג שאין דברי רבינו מכוונים. ועוד אפשר לומר דרבינו ס"ל דאף מי שמיעט מכתוב זה איילונית מודה הוא דקרא לברכה הוא דאתא דהא פשטיה דקרא הכי הוא אלא דאליבא דר"ע דהכתוב מדבר במי שאינה ראויה לילד כגון עקרה נפקדת א"כ מינה שמעי' דאיילונית דליתא בכלל ברכה אינה שותה שהרי כבר כתבנו לעיל בשם הנמוקי דטעמא דממעטינן גבי יבמה מדכתיב אשר תלד איילונית ולא ממעטינן זקנה ועקרה הוא משום דבזקנה ועקרה מצינו שנפקדו וא"כ כיון דאיילונית אינה בכלל ברכה אינה שותה אבל רבי ישמעאל סבירא ליה דהכתוב אינו מבטיח למי שאין דרכה לילד שתלד אלא הכתוב מדבר במי שדרכה לילד אלא שאם הוא בצער שתלד בריוח וא"כ לא מצינו למעט איילונית לפי שאינה בכלל ברכה שהרי עקרה נמי אינה בכלל ברכה והכתוב אינו מדבר אלא במי שראויה לילד ולפי זה אתו דברי רבינו בדקדוק. ומאי דאמרינן בגמרא האי ונקתה ונזרעה זרע מאי עבדי ליה ומשני לכדתניא כו' הכוונה היא דאתי כרבי ישמעאל והראב"ד בא להשיג דזה אינו אלא אף לר"ע דאמר דהכתוב מיירי במי שאינה ראויה לילד לא ממעטינן איילונית משום דלא הקפיד הכתוב בזה אלא אם הוא אפשרי ונזרעה זרע. ומ"מ דברי מרן שכתב על דברי הראב"ד הללו וז"ל ופשוט הוא שזהו פירוש דברי רבי ישמעאל ור"ע ע"כ. לא יכולתי להולמם דאם הרב הבין דלרבינו ר"ע ור"י אינם ממעטים איילונית א"כ דברי רבינו אינן מדוקדקים ושפיר השיגו הראב"ד. ואי ס"ל דדברי רבינו ז"ל הם מדוקדקים ואליבא דר"ע ממעטינן איילונית א"כ היכי קאמר על דברי הראב"ד זה פשוט שזהו פירוש דברי ר"ע ור"י דנהי דלהראב"ד זהו פירוש דברי ר"ע ור"י אבל לרבינו החילוק רב ביניהם. באופן שלא יכולתי לירד לסוף דעת מרן וצ"ע:

ודע שיש עדיין קצת נשים דאיכא איסור בלקיחתן ולא הוזכרו במשנה. והנה קטלנית לא הוזכרה במתני' ואליבא דרבינו דס"ל דקטלנית אין כופין אותו להוציא פשיטא לי דשותה שהרי לא אמרו כאן דאינה שותה אלא במי שכופין אותו להוציא. ואף למ"ד דגם בקטלנית כופין נראה דהכא שותה דכיון דאין איסורה כי אם משום סכנה ראויה לאישות קרינן בה ואע"ג דבמעוברת ומינקת משום סכנה הוא שאני סכנת הולד מסכנת עצמו שהוא רוצה לחבול בעצמו והיכא דנשא אשה בתוך שלשה חדשים נראה לדידן דקי"ל כחכמים במעוברת כל שכן בנשא אשה בתוך שלשה חדשים דהא איכא סברת רבינו דאית ליה דאין כופין אותו להוציא ולר"מ נמי אפשר דלא קניס אלא מעוברת ומינקת וכן כתבו התוספות (דף כ"ה) וז"ל דוקא מעוברת אינה שותה אבל ניסת בתוך שלשה חדשים מאי דהוה הוה ותו לא קנסינן ליה וקרינן ביה אשתו הראויה לו ע"כ. ונראה דכל

זה לא איצטריכו אלא אליבא דר"מ:

ויש להסתפק במעוברת ומינקת חבירו והוא כהן דאינו יכול להחזירה דהא טעמייהו דרבנן הוא משום דיכול להחזירה והכא אין יכול להחזירה. והנה כפי מ"ש לעיל דהכא לא בעיא כי אם הפרשה ולא בעיא גט א"כ אף בכהן משקה אותה אך כפי הצד האחר דה"נ בעיא גט יש להסתפק בכהן אם תשתה. וראיתי בתוס' שכתבו ובכהן אפילו לרבנן אינה שותה דמסקינן בפרק החולץ אפילו לרבנן יוציא בגט ע"כ. ומיהו עדיין יש לצדד טובא בדין זה אם רבינו מודה בו דאפשר דדוקא מאן דבעי ראויה לאישות ס"ל דבכהן אינה ראויה לאישות כיון דבעיא גט אבל לרבינו דס"ל דטעמא הוא משום דאינו מנוקה מעון וס"ל דאליבא דרבינו לא חשיב עון אלא ביאה האסורה לעולם א"כ אפילו כהן לא בעל ביאה האסורה לעולם ומה שהוא אסור בה לאחר זמן הוא מחמת דבר שנתחדש בה דהיינו הגירושין והדבר צריך אצלי תלמוד:

ודע דאף שהארכנו [לעיל] בביאור סברת רבינו דמאי זה טעם מיעט מי שאין לו אשה ובנים ונשא זקנה שלא תשתה. עדיין לא נתקררה דעתי בכל מ"ש דאי טעמו הוא משום דבא ביאה אסורה שמיעט אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכ"ה מטעמא דאיסור ביאה וכמ"ש בדין ט' לפיכך כו' והוצרך לומר דין זה בנישואין לומר דמש"ה אינה נוטלת כתובה משום דהיו נישואין בעבירה ולא שהנישואין בעצמן גורמין שלא יהיה לה כתובה דהא בפרק אלמנה ניזונית אמרי' אלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכ"ה יש להם כתובה אלא דהכא כיון דמחמת נישואין אלו אינה שותה אינה נוטלת כתובה ואע"ג דבא עליה לאחר שנסתרה נוטלת כתובה אע"פ שהיא היתה סבה שלא תשתה מ"מ הנישואין בהיתר היו אבל כל שהנישואין באיסור כיון שאינה יכולה לשתות אינה נוטלת כתובה. וכ"ת אמאי נקט רבינו אפילו שניה הא שניה קי"ל דבין הכיר בה בין לא הכיר בה אין לה כתובה ולא תנאי כתובה יש לומר דאיצטריך לומר דאין לה תוספת דשניה יש לה תוספת כמ"ש רבינו רפכ"ד מהלכות אישות וזה שנשא שניה ואינה יכולה לשתות דינה כדין מי שזינתה תחת בעלה דאין לה שום דבר וכן מ"ש במעוברת ואין כאן עבירה הוא לאפוקי סברת ר"מ דאית ליה דאינה שותה משום עבירה וכן מ"ש דאם אין לו אשה ובנים דאינה שותה היכא דנשא עקרה נראה דהוי מה"ט. אך מה שאני תמיה בזה הוא ממ"ש בדין י"א היו לו אשה ובנים ומתו בין קינוי לסתירה כבר נראית לשתות ומשקה אותה ע"כ, ואי טעמא דהך הוא משום עבירה כי נראית לשתות מאי הוי והלא בעלה אחר שנסתרה אינה שותה התם טעמא הוא משום דאינו מנוקה מעון וכמבואר ואם רבינו ס"ל דטעמא דהני לאו משום עבירה אלא משום דאינה ראויה לקיימה וקצת סמך יש לזה ממתני'

דר"פ ארוסה דלא תנא דינא דמעוברת ודאיילונית בתר בבא דאלמנה וכמו שהקשו שם התוס' (*א"ה עיין בדברי הרב המחבר לעיל בריש דין זה) לא ידעתי מהיכן הוציאו רז"ל דין זה דאם מדכתיב כי תשטה אשתו בראויה לאישות זה לא יתכן דא"כ תקשי קרא למאי אתא דאי לאלמנה לכ"ג ת"ל דאינו מנוקה מעון ואפילו שלא היתה נשואה לו כל שבא ביאה אסורה אין המים בודקין ולומר שהכתוב בא להפסידה כתובה זה לא יתכן דהא כתובה מן התורה ליכא וכמ"ש התוספות (דף כ"ח) (עיין בדברי הרב המחבר פ"ב מהלכות אלו דין א') וכ"ת דאיצטריך קרא לנשא אשה ולא בא עליה שלא עשה איסור ואפ"ה אינה שותה משום דאינה ראויה לאישות ג"ז לא יתכן הא בעינן שיקדים שכיבת בעל לשכיבת בועל. ואולי ס"ל לרבינו דהני תקנת חכמים נינהו משום דאינה ראויה להיות אשתו ובמעוברת קי"ל דלא תקנו חכמים שלא תשתה משום דיכול להחזירה אבל בזקנה ועקרה תקנו שלא תשתה אבל משום עבירה לא נגעו בהני משום דאין ביאתם אסורה מחמת עצמם אלא מעוברת משום ולד ועקרה לפי שאין לו בנים. ור"א דסובר דאף מעוברת אינה שותה לאו משום עבירה הוא אלא משום דאינה ראויה לאישות וחכמים נחלקו עליו ואמרו שהיא ראויה לאישות מאחר שיכול להחזירה אבל בנשא זקנה ועקרה ס"ל דאינה ראויה לאישות ותקנו שלא תשתה. וגם בזה לא נחה דעתי דמה ראו חכמים לתקן תקנה זו לעקור מצות שתייה שהיא מן התורה. דבשלמא מה שאמרו דאפילו ביאה האסורה מד"ס דאין המים בודקין ומי שנשא שניה אינה שותה. הא לא קשיא דעילה מצאו דהכתוב הקפיד שלא יהיה בבעל עון ביאה ובאו חז"ל ואמרו דגם עון הביאה שהיא מדבריהם הוי בכלל. אבל תקנה זו דבעינן שתהיה ראויה לאישות מאחר שלא נזכרו בכתוב מה ראו על ככה לתקן תקנה זו. ועוד דהנראה מדברי רבינו ז"ל בפי' המשנה הוא דלר"מ טעמא דמעוברת ומניקה דאינה שותה הוא משום עבירה דהיא ביאה אסורה וא"כ טעמא דחכמים הוא דלא חשבי לה ביאה אסורה כיון שיש לה היתר לאחר זמן. וכן נראה מדבריו בחיבורו שכתב גבי מעוברת שאין כאן עבירה. ולפ"ז כשכתב בבא דזקנה ועקרה דאינה שותה משמע שהוא מטעם עבירה. וא"כ הדרא קושיין לדוכתא דאף שמתו בין קינוי לסתירה מאי הוי הרי יש כאן עבירה ואולי ס"ל דלעולם טעמא הוא משום עבירה אלא דהני דקליש איסורייהו לא גזרו אלא בשקדמה העבירה לקינוי אבל כל שהיו לו אשה ובנים בשעת קינוי ונראתה לשתות אף שמתו בין קינוי לסתירה שותה וגם לא יתכן שהרי כתב רבינו לא היו לו בנים ולא אשה הראויה לילד אלא זו האיילונית וכיוצא בה ונולד לו בן מגרושתו בין קינוי לסתירה כבר נדחית האיילונית מלשתות. משמע דאם נולד לו בן קודם קינוי היתה שותה אף שקדמה העבירה לקינוי

דליכא קפידא אלא אם בשעת הקינוי יש לו בנים או לא ודאי משום לתא דעבירה נגעו בה לא ידעתי טעם לחילוק זה. סוף דבר לא ירדתי לסוף דעת רבינו ז"ל בזה:

ודע דלסברת רש"י הדברים הם כפשטן דאיהו ס"ל דהא דאמרינן אין האיש מנוקה מעון אין המים בודקין לא מיירי אלא בעון דבא עליה אחר שנסתרה דבהא הוא דמיירי קרא דונקה האיש מעון אבל משום עבירה אחרת אפילו בא על ל"ו כריתות שבתורה המים בודקין אותה וכמו שהארכנו בזה (*א"ה תמצאנו לעיל בדברי הרב המחבר לעיל בפירקין דין ח' יע"ש) וטעמא דהני דר"פ ארוסה הוא משום דכתיב כי תשטה אשתו בראויה לקיימה הכתוב מדבר והוסיפו עוד לומר דאפילו מי שאינו ראויה לקיימה משום גזירה מד"ס כגון מעוברת ומניקה וזקנה ועקרה ג"כ אינה שותה משום דאינה ראויה לקיימה ואין קפידא בזה אלא בשעת קינוי דכל דבשעת קינוי היתה ראויה לקיימה כגון שהיו לו בנים או אשה קודם הקינוי ומתו בין קינוי לסתירה היתה שותה אבל אם נולד לו בן או שנשא אשה בין קינוי לסתירה אינה שותה שכבר נדחית מלשתות בשעת קינוי:

ומ"ש רבינו אע"פ שהיא זקנה או עקרה או איילונית ואינה ראויה לילד הנה בפירוש עקרה ואיילונית ושאינה ראויה לילד כתב רש"י בפ"ד דעירובין (דף מ"ז) וז"ל עקרה מחמת מזל שכבר נשאת לשלשה בני אדם ולא ילדה להן והוחזקה עקרה איילונית ממעי אמה ויש לה סימנין שאין לה שערות ולא דדין וכו' ושאינה ראויה לילד מחמת משקה סם ע"כ. ובפ"ה דכתובות (דף ס') פירש"י שאינה ראויה לילד שנעקר בית הריון שלה ובפ"ד דיבמות (דף מ"ב) פי' עקרה שנעקר רחמה וניטלה האם שלה ושאינה ראויה לילד לאיתויי סומא או חולה וכתב רש"ל וז"ל נ"ב פירוש שע"י חולי נתקלקל ההריון אבל היא גופה אינה חולה ע"כ. ובפ"ד דסוטה (דף כ"ד) פי' שאינה ראויה לילד ששתתה כוס של עיקרין והתוס' שם (דף כ"ה) ד"ה שאינה הקשו לרש"י שפירש דשאינה ראויה לילד ע"י כוס של עיקרין מההיא דכתובות דקתני עקרה ושאינה ראויה לילד אלמא שאינה ראויה לילד לאו עקרה ולפירש"י שתתה כוס של עיקרין היינו עקרה ע"כ. ולא ידעתי אמאי לא השגיחו במה שפירש רש"י בעירובין דעקרה היא מחמת מזל או יהיה פירושו כמו שפירש"י ביבמות שנעקר רחמה. והנראה דהתוס' בסוטה הבינו דמה שפירש"י דשאינה ראויה לילד היינו ששתתה כוס של עיקרין הוא ליישב סוגיית הגמרא דקאמר א"ר נחמן מחלוקת בעקרה וזקנה וכו' ובמתני' לא הוזכר עקרה ומש"ה פירש"י דשאינה ראויה לילד דמתני' היינו שתתה כוס של עיקרין דהיינו עקרה ומש"ה הקשו לרש"י דבכתובות תני עקרה ושאינה ראויה לילד אלמא לאו חדא גוונא נינהו. אבל כבר הוכחנו דרש"י סבירא ליה דעקרה הוא מחמת מזל או שנעקר רחמה והתוס' פירשו דשאינה ראויה

לילד היינו כגון ההיא דאמרינן בפרק יש נוחלין (דף קי"ט) נשאת בת ארבעים שנה שוב אינה יולדת. עוד כתבו פירוש אחר דשאינה ראויה לילד היינו כההיא דאמרינן בספ"ג דיבמות (דף ל"ד) כל ששהתה אחר בעלה עשר שנים ולא היתה דעתה לינשא שוב אינה יולדת. ולפי דברי התוס' עקרה היא ששתתה כוס של עיקרין. ודע דמה שפירש רש"י שם בעירובין הוא על פי הסוגיא דפ"ו דיבמות (דף ס"ד) ואיכא מ"ד בתרי הויא חזקה ואיכא מ"ד בתלת הויא חזקה יע"ש ומדברי הריב"ש בתשובה סימן ט"ו נראה דס"ל דעקרה היא שהוחזקה שלא ילדה לשני בני אדם אלא דס"ל דאינו מחמת מזל אלא מחמת חולי יע"ש:

הלכה יא

היו לו אשה ובנים וכו'. (*א"ה עיין מ"ש הרב המחבר לעיל בפירקין דין י'): לא היו לו בנים ולא אשה הראויה לילד וכו'. מבואר בירושלמי פרק ארוסה. ואני מסתפק בדינים אלו דכוותה באיסור תורה מהו ומשכחת לה החלוקה הראשונה כגון מי שנעשה כרות שפכה בין קינוי לסתירה וכן החלוקה האחרת משכחת לה כגון מי שנשא ממזרת ובין קינוי לסתירה נעשה כרות שפכה למ"ד שמותר בממזרת וכן כהן שנשא גיורת ובין קינוי לסתירה נעשה כרות שפכה דמותר בגיורת. והנה חלוקה זו דבשעת קינוי לא היתה ראויה לו פשיטא לי שכבר נדחית משתייה מק"ו דאיסורין דרבנן דאמרינן דאם נולד לו בן בין קינוי לסתירה שכבר נדחית משתייה כ"ש באיסור תורה. אך מאי דמספקא לי הוא אי מאי דאמרינן בהני דאפילו נשאה באיסור ונולד לו בן קודם קינוי דשותה משום דבשעת קינוי היתה ראויה לאישות וכן אם נדחית מלשתות לאחר קינוי כגון שמת הבן בין קינוי לסתירה דשותה דכוותה באיסור תורה מהו ומ"ש רש"י בר"פ ארוסה וז"ל אשת סריס כגון שנסתרס לאחר שנשאה וכו' ואין ראיה מהתם דמ"ש שנסתרס אין הכוונה שנעשה כרות שפכה אלא ששתה כוס של עיקרין שהוא מותר בבת ישראל ואף למה שסוברים התוספות בדעת רש"י דס"ל דמי ששתה כוס של עיקרין אסור לבא בקהל וכמ"ש בדף כ"ו ד"ה אשת מ"מ אין ראיה מכאן דאימור דרש"י מיירי בנשא גיורת שהוא מותרת לו לעולם ועוד שהרי כתבנו (*א"ה תמצאנו לעיל בפירקין דין ו') שלשון זה אינו מרש"י אלא מאיזה תלמיד וכמ"ש הרב חידושי הלכות וע"כ אית לן למימר דאין ראיה מדברי רש"י הללו שאם נקח דברי רש"י כפשטן א"כ אף שנסתרה קודם קינוי שותה וזה אינו דהא אפילו באיסורין דרבנן אמרינן שתהא ראויה לשתות בשעת קינוי כ"ש באיסורי תורה. אך מאי דמספקא לי הוא היכא דנעשה כרות שפכה בין קינוי לסתירה מהו מי אמרינן דוקא באיסורין דרבנן הקילו כל שבשעת קינוי נהיתה ראויה לשתות אבל באיסורי תורה לא או דילמא לא שנא והדבר צריך תלמוד:

הלכה יב

כל אשה שהיה לה קינוי וסתירה וכו' הואיל ונאסרה על בעלה וכו'. הנה רבינו ז"ל הזכיר כל החלוקות כולם שאפשר שתמנע השתייה לא נשאר בהם אחד וכ"כ בפי"ח מהלכות איסורי ביאה דין י"ב אף בפ"ח מהלכות תרומות דין ט"ו וכשבא לומר דין זה גבי תרומה לא ביאר כל החלוקות דהיינו היכא שקנאו לה ב"ד וכן היכא דאינה שותה אבל נוטלת כתובה כגון אם אמר בעלה איני רוצה להשקותה או שבעלה אחר שנסתרה שאף שנוטלת כתובה מ"מ אסורה לבעל ולבועל ולתרומה ולכהונה וזה פשוט ורבינו סמך על מ"ש כאן בפירקין ובפ"ח מהלכות איסורי ביאה והטא"ה סימן ו' כתב כדברי רבינו ובסימן קע"ח סכ"ח גבי איסורא דבועל כתב סתם כל שאסורה לבעל משום קינוי אסורה לבועל. וראיתי להחכם בעל ח"מ ר"ס י"א שתמה על דברי רבינו במ"ש דאף אם לא רצה בעלה להשקותה שאסורה לבועל דדבר זה צריך ראיה אם היא עומדת וצווחת טהורה אני ורוצה לשתות והוא אינו רוצה להשקותה אף דהרשות בידו לאוסרה על עצמו מ"מ קשה מאחר שצריך ליתן לה כתובה אינו יכול לאוסרה על הנחשד מהם שהם טוענים ברי שלא זינו והיא רוצה לשתות מנ"ל להרמב"ם שהיא אסורה לנחשד ע"כ. ואין בכל מ"ש לא טעם ולא ריח דמ"ש שהיא עומדת וצווחת אתתא פעיא היא. והכלל דמשעה שנסתרה אחר קינוי נאסרה לבעל ולבועל ולתרומה וכדתנן ברישׁ סוטה. אלא שאם שתתה הותרה ואם לא שתתה נשארה באיסורה ומאחר דקי"ל דאין משקין בע"כ של בעל א"כ פשיטא דאסורה בכל. ואני תמיה עליו דאיך לא ראה מתני' דפ"ק דסוטה (דף ו') דקתני ואלו אסורות בתרומה וכו' ושבעלה אינו רוצה להשקותה והתם נמי תיקשי דלדידיה אסורה אבל איך אסורה בתרומה מאחר שהיא צווחת שהיא טהורה. ואולי יאמר דשאני התם שאוכלת בשבילו וכמ"ש רש"י שם וז"ל ואפילו הוא כהן. אבל פשטא דמתני' מיירי אף בבת כהן שאוכלת בשביל אביה וכן אם גירשה בעלה אינה אוכלת עוד וא"כ כי היכי דאינה אוכלת ה"נ אסורה לבועל. והדברים הם פשוטים בפרק האשה רבה (דף צ"ה) דאמרינן בא עליה בעל אסרה עליה דבועל ופריך מאי איריא בא עליה אפילו נתן לה גט ואפילו אמר איני משקה. הרי לך מבואר כדברי רבינו דמכי אמר איני רוצה להשקותה נאסרה לבועל. שוב ראיתי להחכם בעל בית שמואל שגם הוא השיג לבעל ח"מ וכתב וז"ל ובחנם תמה הח"מ על הרמב"ם ע"כ. והם דברים פשוטים. וראיתי לבעל בית שמואל שכתב וז"ל ואפשר דהב"ד יכולים לכופו שישקה אותה כדי לברר הספק ע"כ. ונראה שדין זה ליתא דליכא כפייה בזה ובמקום אחר נאריך בזה. ומההיא דפרק האשה רבה שכתבתי לעיל יתבאר לך ביטול דברי החכם בעל בית שמואל ומשם

יתבאר לך דאפילו אם הוא רוצה לחזור ולהשקותה אינו יכול להשקותה עוד ודוק בתוס' שם: מפי השמועה למדו וכו'. (*א"ה עיין בדברי הרב המחבר פי"א מהלכות אישות דין ח'). דע דאשת ישראל שזינתה באונס או בשגגה מותרת לבעלה דכתיב והיא לא נתפשה הא נתפשה מותרת וכמ"ש רבינו בפרק כ"ד מה' אישות דין י"ט. אך אני מסתפק היכא דהיה הבועל מזיד אם אסורה לו. מי אמרינן שדין זה דאסורה לבועל הוא משום דאסרה לבעל אבל כל שלא אסרה לבעל שריא לבועל. או דלמא כל שהוא מזיד אסור בה. וראיתי לתוס' שבת (דף נ"ו) עלה דההיא דאמרינן ואת אשתו לקחת ליקוחין יש לך בה שכתבו וז"ל אע"ג דאפילו חטא נמי יש לו בה ליקוחין דהא אנוסה היתה ושריא לבעל וה"ה לבועל ע"כ. הרי לך מבואר דאע"ג דדוד לא היה אנוס היתה מותרת לו משום דהיא היתה אנוסה. שוב ראיתי שדבר זה הוא ש"ס ערוך בפ"ק דכתובות (דף ט') דאמרינן וכ"ת מעשה שהיה מפני מה לא אסרוה התם אנוסה הות. הן אמת דהתם איכא תירוצא אחרינא דהיינו כל היוצא למלחמת בית דוד גט כריתות כותב לאשתו. ויש להסתפק אם תירוץ זה פליג אתירוצא קמא וס"ל דכל שהבועל הוא מזיד אסורה לו או דלמא דלדינא מודה לתירוצא קמא אלא דקושטא דמילתא קאמר דאפילו היתה היא מזידה מותרת היתה לדוד דאין כאן עבירה כלל. ומדברי התוספות בשבת נראה דס"ל שהדין הוא מוסכם לכ"ע [דאל"כ] מי דחקם לומר דליקוחין יש לך בה משמע לא היה לך בה עבירה. אימא דאותה סוגיא ס"ל כתירוצא בתרא דכתובות דכל שהבועל מזיד אסורה לו ומש"ה פשיט מדקאמר לקחת אלא [ודאי] דס"ל דלכ"ע כל שהיא שוגגת או אנוסה מותרת לבועל אף שהיה מזיד. וכן אם היא מזידה אף שהוא שוגג נ"ל דאסורה לבועל מאחר שנאסרה לבעל:

ודע שראיתי להתוספות רפ"ה דסוטה שהביאו סוגיא אחת מהירושלמי דנראה דפליג על זה שכתבנו. והנני מעתיק כל דברי הירושלמי לפי שיש בו כמה טעיות אשר ע"כ אכתוב הנוסחא המתוקנת וזה פריה. המאררים א"ר תנחומא מנין המאררים נגד רמ"ח איברים שיש בה ונגד רמ"ח איברים שיש בו כשם שהמים בודקין אותה על כל ביאה וביאה שהיא מקבלת מבעל לאחר הבועל כך הם בודקין אותו כשם שהיא אסורה לאחיו של בעל כך היא אסורה לאחיו של בועל היא ע"י שדרכה ליאסר בין לו בין לאחר נבדקת אבל הוא לכשתשתה הוא נבדק. בדקו אותו ולא אותה אני אומר הזכות תולה ניחא כמ"ד הזכות תולה לה ואינה ניכרת ברם כמ"ד הזכות תולה וניכרת הרי לא הוכרה אלא אני אומר מים מגולין שתה ונצבה הכין לא הוון מבדקוניה אלא כדון אלא אני אומר עם אחרות נסתר ולא כן סברינן מימר לכשתשתה הוא נבדק תפתר שהיה הוא מזיד והיא

שוגגת ובדקו אותו ולא אותה. בדקו אותה ולא אותו אני אומר הזכות תלה ליה ניחא כמ"ד הזכות תולה ואינה ניכרת ברם כמ"ד הזכות תולה וניכרת הרי לא הוכר אלא אני אומר מים מגולים שתתה ונצבית הכין לא הוו בעיי מבדקונה אלא כדון אלא אני אומר עם אחרים נסתרה מעתה גירש יהא מותר בה תפתר שהיה הוא שוגג והיא מזידה ובדקו אותה ולא בדקו אותו. הוא מזיד והיא שוגגת פשיטא שהיא מותרת לביתה גירש מהו שיהא מותר בה אפשר לומר מזיד בה ואת אמרת הכין. הוא שוגג והיא מזידה פשיטא שהיא אסורה לביתה גירש מהו שיהא מותר בה אפשר לומר יצתה מתחת ידו ואמרינן הכין ומנין שהדבר תלוי בה שמעון בר אבא בשם ר"י אמר ואל אשת עמיתך לא תתן שכבתך לזרע לטמאה בה בה הדבר תלוי אם היתה מזידה אסורה שוגגת מותרת ע"כ:

והכי פירושו מ"ש היא ע"י שדרכה ליאסר וכו'. הכוונה דס"ד דכי היכי דהיא נבדקת בין שנטמאה עם זה שקינא לה בין שנטמאה עם אחר וכדאמרינן אמן מאיש זה אמן מאיש אחר ה"נ הבועל יהיה נבדק בין שנטמא עם זו ששתתה בין שנטמא עם אחרת קמ"ל דהיא דוקא דנאסרת נבדקת בין לו בין לאחר אבל הבועל אינו נבדק אלא כשתשתה ושאלו היכא דנבדק הבועל שצבתה בטנו ולא נבדקה היא איך יתכן זה. ותירצו דאפשר דהזכות תלה לה ומש"ה לא נבדקה והקשו לזה הניחא למ"ד הזכות תולה ואינה ניכרת אבל למ"ד הזכות תולה וניכרת ה"ז לא הוכרה וא"כ לאו משום זכות הוא. ותירצו מים מגולין שתה ונצבה. וע"ז הקשו דגם זה לא יתכן שיעשו המים המגולין הפעולה עצמה שתעשה מי סוטה. ותירצו אלא אני אומר עם אחרות נסתר ובדקו אותו משום טומאת האחרות. וע"ז הקשו שהרי כבר אמרנו שהוא אינו נבדק אלא לכשתשתה מי שנטמאה עמו. ותירצו שהיה הוא מזיד והיא שוגגת ומש"ה בדקו אותו כיון שהיה מזיד ולא בדקו אותה משום דהיתה שוגגת. וחזרו ושאלו היכא דבדקו אותה ולא בדקו אותו איך יתכן זה ותירצו הזכות תלה לו כו'. ולבסוף תירצו אלא אני אומר עם אחרים נסתרה כלומר דכיון דהיו משביעין אותה אמן מאיש זה אמן מאיש אחר בדקוה המים משום טומאת איש אחר אבל עם זה שקינא לה לא נטמאה. והקשו דא"כ זאת האשה שבדקוה המים ולא בדקו אותו אם גירשה בעלה תהיה מותרת לזה שלא בדקוהו המים מאחר דמה שבדקו אותה לא היה כי אם מפני טומאת אחרים. ותירצו דהיכא דבדקו אותה ולא בדקו אותו אנו תולין שהיה הוא שוגג והיא מזידה ואפילו שהיה שוגג אסור בה כיון שהיתה היא מזידה. ומ"ש אח"כ הוא מזיד והיא שוגגת הוא מלתא באנפי נפשה וה"ק היכא דבאו עדים ואמרו שהבועל היה מזיד והיא שוגגת פשיטא שהיא מותרת לבעלה אם גירשה מהו שיהא מותר בה מאחר שלא אסרה לבעלה. ואמרו דזה לא יתכן דמזיד

בה ואת אמרת הכין אלא דס"ל שהיא אסורה לבועל מאחר שהוא מזיד וחזרו ושאלו הוא שוגג והיא מזידה פשיטא שהיא אסורה לביתה אם גירשה מהו שיהא מותר מאחר שהיה שוגג ואמרו דזו אינה שאלה דמאחר שנאסרה לבעלה פשיטא דאסורה לבועל אף שהוא שוגג:

נמצא לפי זה דס"ל להירושלמי דכל שהבועל מזיד אף דהיא שוגגת אסורה לבועל הפך מהסוגיא דכתובות. ולפי דברי הירושלמי צ"ל דס"ל כתירוצא בתרא דכל היוצא למלחמת וכו' ולא ידעתי איך הראשונים ז"ל לא הביאו הירושלמי הזה ואולי לא חשו ליה משום ההיא דפ"ק דכתובות דמוכח מינה דכל שהיא אנוסה מותרת לבועל אף שהוא מזיד (*א"ה עיין בתשובת הרא"ש כלל ל"ב סי' י"ח מהריט"ץ סי' ק"ל ועיין בתשובת מהר"א ששון סי' קנ"ז שנסתפק גבי בועל שני אם נאסרה לו כיון שכבר היתה אסורה ועומדת. ועיין מה שהשיגו עליו בספר שבות יעקב ח"א סי' צ"ד ובספר שער אפרים בקונטרס אחרון ועיין בפרק ארוסה (דף כ"ה) דאלמנה לכ"ג וכו' מקני להו לאוסרן לבועל כבעל אלמא דאפילו היכא דאסירא עליו וקימא אסורה לבעל ודוק):

עוד יש לחקור במה שסיימו בירושלמי ומנין שהדבר תלוי בה כו' דאפשר דלא פליג אדלעיל אלא הכא מיירי במה שנאסרת לבעל דאמרו לעיל הוא מזיד והיא שוגגת פשיטא שהיא מותרת לביתה הוא שוגג והיא מזידה פשיטא שאסורה לבעלה וע"ז שאלו מנין שהדבר תלוי בה לאוסרת לבעלה והשיבו מדכתיב לטמאה בה בה הדבר תלוי אבל לעולם דלבועל אינו תלוי בה. אלא דקשיא לי דלמה לא פשטוה מדכתיב והיא לא נתפשה הא נתפשה מותרת דמהכא גמרי' בש"ס דילן דכל באונס שריא לבעלה והכתוב לא תלה האונס אלא בה. והייתי סבור דסיום זה דירושלמי פליג אדלעיל והגירסא כך היא אר"י מנין שהדבר תלוי בה וכו' וקאי אבועל וס"ל דגם גבי בועל הדבר תלוי בה ולגבי בעל פשיטא ליה דהדבר תלוי בה דכתיב והיא לא נתפשה ועכשיו בא ללמוד דגם גבי בועל הדבר תלוי בה וגמר לה מדכתיב לטמאה בה וטומאה כי היכי דשייך גבי בעל ה"נ שייך גבי בועל כדכתיב ונטמאה ונטמאה אחד לבעל ואחד לבועל. ולגבי בעל כבר למדנו דהדבר תלוי בה וכי אתא קרא דלטמאה הוא לגבי בועל שאם היתה מזידה אסורה לבועל אף שהוא שוגג ואם היתה שוגגת מותרת לבועל אף שהוא מזיד והיינו כתירוצא קמא דפ"ק דכתובות. ולפי זה אם בדקו אותו ולא אותה אם גירשה מותרת לבועל דהא בירושלמי לא אשכחו פתרי להא אלא שהיתה היא שוגגת והוא מזיד. ולפי סברא קמייתא דירושלמי בדקו אותו ולא אותה מותרת לבעלה ואם גירש אסורה לבועל. אך כפי סברת ר"י שכתבנו היכא דבדקו אותו ולא אותה מותרת לבעל ולבועל:

ודע דכל האי שקלא וטריא דירושל' הוא למ"ד דהזכות תולה וניכרת אך למ"ד דהזכות תולה ואינה ניכרת אין צורך לכל זה. והנה היכא דבדקו אותה ולא אותו לא נפקא לן מידי דבין אם נאמר דמה שלא בדקו אותו הוא משום דזכות תלה לו או משום שהיה שוגג מ"מ אסורה לבעל ולבועל כיון שבדקו אותה וא"כ מזידה היתה אך היכא דבדקו אותו ולא אותה איכא נפקותא דדינא בין אם נאמר דמה שלא בדקו אותה הוא משום זכות או משום דהיתה שוגגת ולפי סברא קמייתא דירושלמי נ"מ לגבי בעל דאם מה שלא בדקו אותה הוא משום זכות אסורה לבעל אך אם הוא משום דהיא שוגגת מותרת לבעל אבל לגבי בועל לא נ"מ מידי דכיון דבדקו אותו ע"כ מזיד היה וא"כ אסורה לו אף שהיתה שוגגת אך לפי סברת רבי יוחנן נ"מ בין לבעל בין לבועל דאי מה שלא בדקו אותה הוא משום זכות אסורה לבעל ולבועל ואי משום שהיתה שוגגת מותרת לבעל ולבועל:

ומ"מ כד מעיינינן שפיר לענין דינא לא נ"מ מידי בין אם נאמר דהזכות תולה וניכר או אינו ניכר משום דהיכא דנבדקה היא כבר אמרנו דלעולם אסורה לבעל ולבועל אף שהוא לא נבדק. ואין לומר דנתלה דמה שנבדקה היא הוא משום דעם אחרים נטמאה והבועל אין בו עון אשר חטא. משום דכיון דאיכא ריעותא לפנינו שהיא נבדקה אנו תולין להחמיר ולומר דמה שלא בדקו אותו או יהיה משום זכות למ"ד תולה ואינו ניכר או יהיה משום שהיה שוגג ובין הכי ובין הכי אסורה לבועל. ודין זה מוכרח שהרי בירושלמי הקשו על החלוקה דאני אומר עם אחרים נסתרה מעתה גירש יהא מותר בה ותירצו תפתר שהיה הוא שוגג אלמא דלא תלינן להקל כיון דאיכא ריעותא לפנינו דקדם קינוי עם זה ונבדקה אמרינן שנטמאה עם זה. והיכא דלא נבדקה הדין פשוט שמותרת לבעלה ואין אנו תולין משום זכות ואע"פ שהתחילו החלאים לבוא עליה וחלו שאר איבריה הואיל ולא צבתה בטנה וכמ"ש רבינו לקמן פ"ג דין כ"א וכן בדין דאם נלך להחמיר א"כ נמצא דליכא תועלת במי סוטה אלא לעשותה ודאית אבל להתירה לבעלה אין לנו לפי שנתלה דמה שלא בדקוה הוא משום זכות למ"ד אינו ניכר או שמא הבעל בא ביאה אסורה או משום שיש עדים במדה"י וא"כ מהו זה שהבטיחה הכתוב ונקתה ונזרעה זרע הרי אסורה לבעלה מספק. א"ו דאין אנו תולין להחמיר כיון דליכא ריעותא לפנינו:

וראיתי להתוס' בפ"ק דסוטה (דף ו') ד"ה וטהורה שכתבו וז"ל מהכא משמע דבעלה מותר בה לאלתר ולא אמרינן ימתין עד ג' שנים שמא זכות תלה לה דאם היה אסור בה היכי מצינו למיקרי בה ונקתה ונזרעה זרע וכך הראני רבי בירושלמי ונקה האיש מעון אינו חושש שמא תלה לה זכות ואתיא כמ"ד הזכות תולה ואינה ניכרת ע"כ. ויש לדקדק בסיום זה דסיימו בירושלמי ואתיא כמ"ד כו' דהא למ"ד נמי תולה וניכרת אתיא שהרי

מותר הוא בה אע"פ שהתחילו החלאים לבא וע"ז אתא קרא לומר ונקה האיש מעון. ולומר דהירושלמי פליג בזה וס"ל דכל שהתחילו החלאים לבא אסורה שהרי מורה דמה שלא נבדקה הוא משום זכות ומ"ש רבינו דמותר בה הוא על פי שיטת תלמודא דידן דאמרינן בפרק ארוסה (דף כ"ו) דמתנונה דרך איברים מותרת לבעלה. דבר זה קשה בעיני לומר דפליגי בזה תלמודא דידן עם הירושלמי. ועוד דהסברא מצד עצמה היא זרה שאם אנו אוסרים אותה מספק בשביל חלאים אחרים שלא הבטיח הכתוב בהם א"כ אף שלא באו לה חלאים נאסור אותה מספק משום דשמא לא היה מנוקה מעון. אשר ע"כ נ"ל דניכר ואינו ניכר דירושלמי לאו היינו מתנוונה ואינה מתנוונה דאפליגו בה בפ"ק דסוטה (דף ו'.) אלא הכא איכא מ"ד דלעולם אף מי שיש לה זכות ניכרת היא שמתחיל בטנה לצבות אלא שהזכות תולה לה שלא תמות מיד אלא מארכת ימים לפי זכותה עד שלש שנים ואיכא מ"ד דאין בטנה צבה אם יש לה זכות והיינו ניכר ואינו ניכר. ומש"ה אמרו בירושלמי דאתיא כמ"ד הזכות תולה ואינו ניכרת דלמ"ד ניכרת לא שייך לומר ונקה האיש מעון שהרי כיון שהתחיל בטנה לצבות אסורה היא לבעלה וכמ"ש בפ"ק דסוטה במתנוונה כי אורחא זונה היא וכמו שפסק רבינו. וא"כ כיון שהוכחנו דכל דליכא ריעותא בדידה תלינן להקל ה"נ אף שבדקו אותו מ"מ לבעלה שריא ואנו תולין דמה שלא בדקוה הוא משום דהיתה שוגגת. ולבועל תליא בפלוגתא אחריתי דהיינו היכא דהיה הוא מזיד והיא שוגגת אם אסורה לבועל. אבל ממחלוקת זה דאם הזכות תולה ואינו ניכר או תולה וניכר לא נפקא לן מידי לענין דינא:

ודע דרבינו ז"ל לא הביא חלוקות אלו דהיינו היכא דנבדק אחד מהם משום דכיון דס"ל דכל שהיא שוגגת מותרת לבועל אף שהוא מזיד א"כ אין הדבר תלוי אלא בה דאם נבדקה אסורה לבעל ולבועל ואם לא נבדקה מותרת לבעל ולבועל. אך עדיין אני תמיה בזה היכא דבדקו אותו ולא בדקו אותה והיה הבעל כהן היכי ליידיינו דייני להאי דינא דהא בירושלמי לא אשכחו פתרי לחלוקה זו אלא שנאמר שהיה הוא מזיד והיא שוגגת וא"כ היכא דהבעל כהן תיאסר לו דבמאי ניתלי שנתיר אותה לבעל דהא מים מגולים ליכא למימר. שנסתר עם אחרות גם זה לא יתכן דהא אמרי' כשתשתה היא הוא נבדק. אין לך לומר אלא שהיה הוא מזיד והיא שוגגת וכ"ת ה"נ מלבד שהדין הוא תמיה בעיני דאיך תאסר אשה לבעלה משום דצבתה בטנו של בועל זאת ועוד דכל כי האי מילתא הו"ל לרבינו לאודועי. (*א"ה ע"ל בדברי הרב המחבר בפ"ב מהלכות אלו דין י"ז):

ודע דאף שנאמר דאשת כהן שבדקו אותו ולא אותה דאסורה לבעלה היינו דוקא היכא דקודם זו לא שתתה אחרת מזמן רב דאי שתתה אחרת אימור דמה שבדקו אותו הוא

משום דנסתר עם אותה האחרת ששתתה כבר וזכות תלה לו עד עכשיו אבל לעולם דזו ששתתה עכשיו טהורה היא מכל וכל ומותרת היא אף לבעלה כהן ואותה ששתתה כבר מותרת היא לבעלה אף שהיה כהן דזיל הכא קא מדחי לה וזיל הכא קא מדחי לה ונראה דכל שיש ג' שנים שלא שתתה אחרת שוב אין לתלות שמא עם אחרת נסתר וזכות תלה לו. דהא אין זכות תולה למרבה אלא עד ג' שנים וכמ"ש רבינו לקמן פ"ג מהלכות אלו דין כ'. וכל זה שכתבנו דאם שתתה אחרת שאנו תולין עם אחרת נסתר זהו למ"ד דהזכות תולה ואינו ניכר אבל למ"ד הזכות תולה וניכר אין לתלות שמא עם אחרת נסתר והזכות תלה לו עד עכשיו מדלא הוכר באותה שעה. וזה דבירושלמי כשהקשו ולא כן סברינן מימר לכשתשתה כו' לא צידדו לומר שמא מאחרת ששתתה מקודם נבדק זה עכשיו. משום דהירושלמי קאי למ"ד דזכות תולה וניכר וא"כ אין לתלות שמא מאחרת ששתתה מקודם נבדק עכשיו אלא דזכות תלה לו שהרי לא הוכר באותה שעה:

עוד יש לחקור בדברי הירושלמי הללו דמעיקרא כשצידדו לומר דהיכא דבדקו אותו ולא אותה דהיינו משום זכות שתלה לה אם היינו אוסרים אותה לבעלה מחמת טעם זה דס"ל דדוקא היכא דליכא ריעותא דבועל אין אנו תולים בזכות אבל היכא דאיכא ריעותא דבועל אנו תולין בזכות. סוף דבר צריך להתיישב בזה הרבה והדבר צריך אצלי תלמוד באשת כהן שבדקו אותו ולא אותה היכי ליידיינו דייני:

עוד יש לי חקירה אחת וגדולה היא אלי והיא דאף שכתבנו לעיל דכל שהיא שוגגת אף שהוא מזיד מותרת לבועל מ"מ אני מסופק באשת כהן שנאנסה מהו שתהיה מותרת לבועל מי אמרינן כיון דאסרה לבעלה אסורה לבועל או דילמא כי כתב רחמנא ונטמאה לומר דכשם שאסורה לבעל כך אסורה לבועל באשת ישראל דזינתה ברצון מיירי קרא דהא כתיב והיא לא נתפשה וא"כ אין לך בו אלא חידושו דהיינו כשהיתה היא מזידה אבל כל שהיא שוגגת אף שנאסרה לבעלה כהן מותרת לבועל. וחפשתי בדברי הראשונים ז"ל ולא מצאתי מי שיאיר עיני בזה זולתי את זה ראיתי להתוס' בס"פ ד' אחין (דף ל"ה) עלה דההיא דאמרי' אשת ישראל שנאנסה אע"פ שמותרת לבעלה פסולה לכהונה שכתבו בשם ר"י דטעמא דפסולה הוא משום טומאה וכתבו בסוף דבריהם ומיהו גבי בועל אע"ג דלא כתיב בה לא נתפשה יש לחלק בין אונס לרצון באשת ישראל דסברא היא דלא נאסרה על הבועל אלא כשנאסרה על הבעל ע"כ. והמדקדק היטב בדבריהם יראה בעיניו ולבבו יבין דס"ל דאשת כהן שנאנסה אסורה לבועל. ודע שהחכם בעל ח"מ בסי' י"א ס"ק י' נסתפק בדין זה באשת כהן שנאנסה אם מותרת לבועל. והר"ב המפה ר"ס י"א על מ"ש מרן כשם שהיא אסורה לבעלה כך אסורה לבועל כתב וז"ל וה"ה אם

נאסרה בשבילו לבעלה אסורה לו ע"כ. ולא ידעתי כוונת הרב מה היא. והחכם בעל בית שמואל שם ס"ק ג' כתב דכוונת הרב היא לאשת כהן שנאנסה דאסורה לבועל והוא דחוק הרבה בעיני:

ודע שראיתי להרב הנימוקי בפ"י דיבמות עלה דההיא דשומרת יבם שזינתה שכתב בשם הריטב"א ז"ל וז"ל נראים הדברים דכי לית לן דרב המנונא היינו לאוסרה על היבם שלא חטא אבל על הבועל אסרינן לה משום קנסא ע"כ. ולא ידעתי אם הרב סובר דלעולם אף כשלא נאסרה לבעל דנאסרה לבועל משום קנס וא"כ יש ללמוד מדבריו דאשת ישראל שנאנסה אסורה לבועל משום קנס ומה שלא אסרוה לדוד אפשר שבאותו זמן עדיין לא קנסו קנס זה. או אפשר דכוונת הרב היא דמן הדין היה דשומרת יבם שזינתה שתהיה אסורה ליבם משום דנגזור אטו זנות דאשת איש דומיא דנישואין דיבמה דגזרינן אטו נישואין דאשת איש אלא דבזנות לא גזרו דלא שכיח וכמ"ש הרב שם וס"ל דנהי דגבי בעל לא גזרינן גבי בועל גזרינן. ומ"מ לא ידעתי היכן נאמרה גזירה זו והדבר צריך תלמוד שהרב ז"ל יחדש גזירה שלא נזכרה בתלמוד ויש להתיישב בזה. (*א"ה עיין בספר מוצל מאש סי' מ"ו):

פרק ג

הלכה א

כיצד סדר השקאת סוטה וכו'. כתבו התוספות בריש פ"ב דסוטה (דף י"ד) דסדר הפרשה כך הוא קינא לה ונסתרה מעלה את האשה ומביא את מנחתה והכהן מביא פיילי של חרס ונותן לתוכו חצי לוג מים מן הכיור ונותן בו עפר ומעמיד את האשה בשער נקנור ואוחז בבגדיה וסותר את שערה ונותן את המנחה על ידה וביד הכהן מים המרים ומשביעה ומתנה עמה וכותב את המגילה ומוחק ומשקה ונוטל מנחתה מתוך כפיפה מצרית ונותן לתוך כלי שרת מניף ומגיש קומץ ומקטיר ולא ידענא למה שינה התנא הסדר ואם סדר התנא דוקא או סדר הפרשה ע"כ. ולפי סדר המשנה כך הוא קינא לה ונסתרה מעלה את האשה לב"ד הגדול ומאיימין עליה ואח"כ הכהן מעמיד את האשה בשער ניקנור ואוחז בבגדיה וסותר את שערה ומביא את המנחה ונותנה על ידיה ומביא פיילי של חרס ונותן לתוכו חצי לוג מים מן הכיור ונותן בו עפר ומשביעה ומתנה עמה וכותב את המגילה ומוחק ומשקה ונוטל מנחתה מתוך כפיפה מצרית ונותן לתוך כלי שרת מניף ומגיש קומץ ומקטיר ע"כ. ודע דאע"ג דמתניתין פ"ב תנן בתחילה בא לו לכתוב וכו' ואח"כ תנן על מה היא אומרת אמן דמשמע דהכתיבה היא קודם שבועה. הא

ודאי ליתא דהא קי"ל כתבה קודם שתקבל עליה את השבועה פסולה. וכן הא דתנן בפ"ג היה משקה ואח"כ מקריב מנחתה האי הקטרה לאו היינו הקטרת הקומץ דוקא אלא קודם קדוש כלי היה משקה דהא לת"ק והשקה קמא דכתיב בקרא הוא לגופיה דהיינו סדר הכתוב ואח"כ כתיב ולקח הכהן וגו' דהיינו קדוש כלי. והנה מחלוקות ומשביעה ומתנה וכו' קרא ומתני' שוים הם בסדרם אך בחלוקות הראשונות לא באו בדברי התנא כסדר הכתוב. ונסתפקו התוס' איזה סדר הוא דוקא אך בדף י"ז ד"ה דכתיב כתבו דסדר הכתוב דוקא אבל סדר המשנה לאו דוקא ואפילו בדיעבד נמי לא יע"ש. ודע שהכתוב בתר הבאת המנחה כתיב והקריב אותה הכהן והעמידה לפני ה' ובתר הכי כתיב ולקח הכהן ולא ידעתי הקרבה זו והעמדה זו מה היא שהרי סתם הקרבה היא ההגשה בקרן דרומית מערבית וכמ"ש רש"י ז"ל בפי' התורה גבי והקריב אותה אל המזבח וזה היה לבסוף קודם קמיצה. וראיתי בתוספתא פ"ק דסוטה אין משקין שתי סוטות כאחת שלא יהא לבה גס בחבירתה ר"י אומר לא מן השם הוא זה אלא משום שנאמר והקריב אותה הכהן אותה מקריב ואין מקריב שתים ע"כ. ונראה דס"ל דקאי לסוטה שיקריבנה אצלו ומצינו הקרבה בבני אדם כמו גם את אחיך בני לוי הקרב אתך ואפשר נמי דס"ל דקאי למנחה וכפשטיה דקרא וכמו שפירש ה"ר אברהם בן עזרא ומדמיעט רחמנא שלא יקרבו שתי מנחות סוטה כאחת למדנו שאין משקין שתי סוטות כאחת ובפ"ק דסוטה (דף ז') הובאה ברייתא זו בקיצור אמר קרא אותה לבדה ופירש"י אותה והשביע אותה הכהן וראיתי להתוס' שם ד"ה איכא שכתבו דלר"י אפילו אשה אחרת שאינה סוטה אסור להעמיד אצלה ואי דרשינן קרא דוהקריב אותה ניחא טפי דממעטינן אשה אחרת אף דלאו בר שתייה היא. וכן ראיתי להחכם בעל חידושי הלכות שכתב על דברי התוס' הללו דהתוספות דרשי קרא דוהקריב אותה וכדאיתא בתוספתא דאין לפרש והקריב אותה והעמידה דאמנחה כתיב דהא בתר הכי כתיב גבי מנחה והקריב אותה אל המזבח ע"כ ולא ידעתי איך לפי פירושו ניחא דהא בתר הכי כתיב והעמיד הכהן את האשה לפני ה' וגו'. ודע דבין לסדר הכתוב בין לסדר המשנה אחיזת הבגדים וסתירת השער היה תיכף ומיד אחר שהיו מעלין אותה לשער ניקנור ואין חילוק ביניהם אלא דלפי סדר הכתוב הבאת המנחה ומה שהיה מביא הכהן פיילי של חרס ונותן בו מים ועפר היה קודם העמדתה בשער נקנור ולפי סדר המשנה היה כל זה אחר העמדתה בשער נקנור:

והנה רבינו ז"ל לא כתב לא כסדר הכתוב ולא כסדר המשנה שהרי כתב שהיה מעלה אותה לשער נקנור ואח"כ היה משביעה וכותב ומביא פיילי של חרס ונותן בו מים ועפר ומוחק ואח"כ אוחז בבגדיה וסותר שערה ואח"כ מביא מנחתה ונותנה בידיה והנך רואה

כמה שינויים יש בדברי רבינו בין מסדר הכתוב בין מסדר המשנה ותמהני ממרן ז"ל איך לא נתעורר בזה וצ"ע ועיין בתוי"ט בריש פ"ב:

הלכה ט

ואחר כך מביא כלי חרש שלא נעשה בו מלאכה מעולם וכו'. כתב מרן וז"ל ויש לתמוה על רבינו וכו' (עיין בכ"מ בד"ה ודע וכו'). ואני תמיה בקושיית מרן ז"ל דהא בגמרא הקשו למאן דאית ליה דטעמיה דרבי ישמעאל הוא משום דגמר כלי כלי ממצורע דמה למצורע שכן טעון עץ ארז וכו' וקאמר רבא בכלי חרס כלי שאמרתי לך כבר ולפי זה טעמיה דר"י לאו משום ג"ש דכלי כלי הוא אלא משום דגלי קרא בכלי חרס וא"כ דוקא במצורע הוי מים חיים אבל בסוטה לא ורבינו פסק כרבא. ואפשר דס"ל כרבי יהודה דאית ליה בפרק המפלת דכל ג"ש שאינה מופנה אין למדין ממנה ודברי מרן ז"ל צריכין לי תלמוד ועיין בספר קרבן חגיגה סי' פ"א: ואם החזירו לכבשן עד שנתחדש כשר. בעיא דלא איפשיטא בגמרא. וכתב מרן ז"ל ואיני יודע למה פסק רבינו בה לקולא. ולי נראה דרבינו ס"ל כסברת התוס' שכתבו שם דנתאכמו אין פיסולו כי אם מדרבנן והכריחו זה כמו שיע"ש וכיון שכן אזלינן לקולא ככל ספיקא דרבנן ועיין במ"ש התוס' בפרק דם חטאת עלה צ"ו ד"ה אלא ודוק:

הלכה יא

ואחר כך כהן אחד בא אליה וכו'. בתוס' פ"ק דסוטה איתא כהנים נוטלין גורלות כל מי שיעלה גורלו אפילו כהן גדול יוצא ועומד בצד סוטה ואוחז בבגדים יע"ש:

הלכה יב

ונותנו לידיה כדי לייגעה. נ"ב עיין בספר קרבן חגיגה סי' פ':

הלכה טז

והן מוציאין אותה מעזרת נשים שהיא עומדת בה. נראה מדברי רבינו הללו דדוקא בעזרת נשים הוא דקפדינן אבל בהר הבית ליכא קפידא. והדבר הוא תימה אצלי דבפ"ק דכלים משנה ה' תנן הר הבית מקודש ממנו שאין זבין וזבות נדות ויולדות נכנסים לשם וכן פסק רבינו ז"ל בפ"ז מהלכות ביאת מקדש דין ג' ובמקום אחר הארכתי. (*א"ה חבל על דאבדין):

הלכה יז

באותה שעה שתמות היא וכו'. בריש פרק כשם תנן כשם שהמים בודקין אותה כך המים בודקין אותו. ואני מסתפק אם הוא דוקא מחמת אותה טומאה דמחמתה שתתה אבל אם טימא אותה פעם אחרת נהי שהמים בודקין אותה אבל לו אינן בודקין אלא מחמת אותה

טומאה. וכן היכא דנטמאה אחר זמן עם זה דקי"ל כר"מ דהמים בודקין אותה וכמ"ש רבינו לקמן בפ"ד מהלכות אלו דין י"ז מהו שיבדקו אותו. וזה הספק עצמו יש להסתפק היכא דזינתה לשעבר עם אחר או להבא מהו שיבדקו אותו דאפשר דליכא בדיקה גבי דידיה אלא באותו שקינא לה אבל לא באחר או דלמא לא שנא. ואת"ל דליכא בדיקה אלא עם אותו שקינא לה אבל באחר לא, עדיין יש להסתפק בזה שקינא לה אם טימא אותה לשעבר או לעתיד מהו שיבדקו אותו מי אמרינן ליכא בדיקה לגבי דידיה אלא באותה טומאה שקינא לה אבל משום טומאה אחרת ליכא בדיקה או דלמא כל לגבי דידיה דזה שקינא לה לעולם איכא בדיקה. ומה שאמרו בירושלמי אבל הוא לכשתשתה נבדק אינו ענין לזה דכבר פירשנו לעיל (*א"ה תמצאנו פ"ב מהלכות אלו דין י"ב ד"ה ודע שראיתי להתוס' וכו' יע"ש) דכוונת הירושלמי שבא למעט דלא נימא כי היכי דהיא נבדקת בין מאיש זה בין מאיש אחר כך הוא יהיה נבדק בין מאשה זו בין מאשה אחרת. ומ"מ נראה דיש להוכיח מכאן דמאשה זו בין לשעבר בין להבא הוא נבדק שהרי לא מיעטו אלא מאשה אחרת. ועדיין נשאר הספק האחר דהיינו אם נטמאה עם אחר לעבר או להבא מהו שיבדקו אותו. ומ"מ נראה דממ"ש שהיא לפי שהיא נאסרת בין לו בין לאחר היא נבדקת מכאן יש להוכיח דאחר ג"כ נבדק בין לעבר בין לעתיד שהרי אסרה ולפי צד זה שאנו אומרים דכל דבר שהיא נבדקת גם הוא נבדק בין לעבר בין לעתיד א"כ היכא דבדקו אותו ולא בדקו אותה אף שיש זמן רב יותר מג' שנים שלא שתתה אחרת מ"מ אני אומר עם אחרות נסתר והיא מאותן ששתו כבר ועכשיו טימא אותה והוא נבדק. והכא לא שייך אותו מחלוקת אם הזכות תולה וניכר או אינו ניכר משום דאין החששא משום לעבר אלא אמרינן עכשיו נסתר עם אותה ששתתה זה כמה שנים והוא נבדק עכשיו וכשם שהיא נבדקת. והא דבירושלמי לא אשכחו פתרי להיכא דבדקו אותו ולא אותה אלא שהיה הוא מזיד והיא שוגגת ולא אמרו דלעולם אנו תולין דעם אחרת נסתר וזאת האחרת שתתה כבר ועכשיו נטמאה עם זה. לזה אפשר דהירושלמי לא קאי בשיטת ר"מ דאמר אמן שלא אטמא ואפשר דס"ל דלית הלכתא כר"מ, אבל לדידן דקי"ל כר"מ משום דרב אשי בעי אליביה אפשר דטעמא דבדקו אותו ולא אותה הוא משום דעם אחרת נסתר וכמ"ש. ולפי זה ניחא מה שכתבנו לעיל (*א"ה פ"ב מהלכות אלו דין י"ב ד"ה ודע דרבינו וכו' יע"ש) דאיך לא למדנו רבינו באשת כהן שבדקו אותו ולא אותה שהיא אסורה לבעלה משום דבירושלמי לא אשכחו פתרי להאי מלתא אלא שנאמר שהיתה היא שוגגת. דאפשר דס"ל דהירושלמי לא אזיל בשיטת ר"מ ומש"ה לא אשכח פתרי אלא בכה"ג ולדידיה באשת כהן שבדקו אותו ולא אותה אסורה אבל לדידן

דקי"ל כר"מ אף באשת כהן שבדקו אותו ולא אותה מותרת לבעלה לפי שאני אומר מה שבדקו אותו הוא לפי שנסתר עם אחרות וכמ"ש:

הלכה כא

סוטה ששתת מי המרים ולא מתה וכו'. (*א"ה עיין בדברי הרב המחבר לקמן בפירקין הלכה כ"ד):

הלכה כג

אבל אם בא עד אחד וכו'. דין זה דעד אחד לא נתבאר בגמרא אך הוא סברת רבינו דס"ל דע"כ לא מהני עד אחד אלא קודם שתייה דגזירת הכתוב היא שלא תשתה כל שיש בה ע"א לטומאה וכיון דליכא שתייה להתירה נשארה באיסורה דומיא דנשים דאינן ראויות לשתות מגזירת הכתוב והם אסורות משום דליכא שתייה שיתירום. ובזמן הזה נמי הוי דינא הכי דכיון דליכא מי סוטה נשארה באיסורה אבל אם כבר שתתה הרי היא מותרת עד שיבאו שני עדי טומאה אבל ע"א לא. ואם היה בא זה העד קודם שתייה היתה נאסרת לא מפני העד אלא מפני שהיתה נמנעת השתייה מגזירת הכתוב. ואיכא למידק מתני' דקתני ואלו אסורות לאכול בתרומה שבאו עדים שהיא טמאה ומיירי שבאו עדים אחר ששתתה דאי קודם פשיטא זונה היא וכדאיתא בגמרא וא"כ אליבא דרבינו מתני' דוקא עדים קתני דע"א אינה אסורה וא"כ רב ששת דרצה להוכיח ממשנתנו דסוטה דיש לה עדים במדה"י דאין המים בודקים אותה ע"כ בשני עדים נמי קא מיירי אבל בע"א המים בודקין דאי רב ששת מיירי בע"א היכי יליף לה ממתני'. וא"כ קשה דה"ק רב ששת דאמר קרא ונסתרה והיא נטמאה ועד אין בה דליכא דידע בה לאפוקי הא דאיכא דידעי בה ופירש"י אע"ג דדרישנא לעיל לעד אחד נאמן בסוטה ולסוטה ודאית שלא תשתה עוד אין מקרא יוצא מידי פשוטו ודרשינן ליה נמי הכי ועד אין בה הוא דאמר והביא האיש את אשתו וכל הפרשה הא יש בה עד אין המים בודקין אותה ע"כ. ואם כן כיון דמהאי קרא יליף לה רב ששת יש ללמוד ממנו לעד אחד דהא כי מוקמינן לקרא בסוטה ודאית ילפינן מינה עד אחד. הא לא קשיא דדוקא היכא דאמרינן דקרא דועד אין בה קאי לוהיא לא נתפשה הא נתפשה מותרת וכדאיתא בריש סוטה ילפינן מיניה דע"א נאמן בטומאה וקרא ה"ק ועדים שנים אין בה אלא עד אחד והיא לא נתפשה אסורה אבל אי אמרינן דקרא קאי לסוף הפרשה דהיינו והביא האיש את אשתו וגו' אז הפירוש הוא בהפך דה"ק ועדים שנים אין בה אלא עד אחד אז הוא דוהביא האיש וגו' ויבדקוה המים אבל אם היו בה שני עדים אינן בודקין אותה וזה פשוט ועיין בהרא"ם ז"ל ז"ל בפי' התורה. ועוד דאנן לפי האמת לאו אהא דרב ששת סמכינן אלא אההיא דאמרינן בגמרא תניא כוותיה דר"ש

ולא מטעמיה טהורה ולא שיש לה עדים במדה"י וכו'. וא"כ לא שמעינן מקרא אלא מי שיש לה שני עדים במדה"י. אך התוספות חולקים בדין זה דרבינו שכתבו וז"ל ושבאו עדים שהיא טמאה מספקא לרבי אי דוקא נקט עדים שנים אבל ע"א לא מהימן דמוקמינן לה בגמרא דמיירי לאחר ששתתה דדוקא קודם שתייה האמינה תורה לע"א ורב ששת דאמר בגמרא סוטה שיש לה עדים במדה"י דאין המים בודקין אותה דוקא עדים נקט ולא ע"א או דילמא כיון דהאמינה תורה לע"א אחר קינוי וסתירה ליכא חילוק בין אחד לשנים מיהו מסתברא דה"ה לע"א כדעולא דאמר כל מקום שהאמינה תורה ע"א הרי כאן שנים ע"כ. ומפשט דברי התוס' נראה דס"ל דלפי המסקנא מ"ש רב ששת סוטה שיש לה עדים במדה"י דאין המים בודקין אותה מיירי אפילו בע"א. וקשה דהיכי יליף לה רב ששת מקרא דועד אין בה הא כי אמרינן דקרא קאי לסוף הפרשה ליכא למיגמר מיניה אלא דהיכא דאיכא שנים אין המים בודקין אבל בע"א המים בודקין וכמ"ש לעיל ואולי ס"ל לרב ששת דכיון דלמדנו מקרא דהיכא דאיכא שני עדים אין המים בודקים וטעמא שלא היתה ראויה לשתות שהרי היו כאן עדים ה"ה דמינה ילפינן לע"א דגם בע"א נמי לא היתה ראויה לשתות וכל זה הוא דוחק גדול:

אבל הנראה אצלי דהתוס' ז"ל מעולם לא נסתפקו דה"ה לעד אחד אלא גבי מתני' דקתני ושבאו עדים שהיא טמאה דה"ה לע"א אחר קינוי וסתירה אין חילוק בין קודם שתייה לאחר שתייה אבל מילתא דרב ששת הוי דוקא בשני עדים וכפשטיה דקרא וכדכתיבנא לעיל. ומאי דפשיט רב ששת ממתני' ה"ק מדקא תני מתני' דאפילו ע"א אחר שתייה אוסרה ע"כ דאית ליה דבאיכא שני עדים אין המים בודקין ומש"ה הכא מקבלים עדות של עד ולא אמרינן סהדא שקרא הוא מדלא בדקוה המים משום דאמרינן אימור יש עדים במדה"י. אלא אי אמרת דלעולם המים בודקין א"כ אפילו אם היו באים שני עדי טומאה לא היה לנו לקבלם דהא סהדי שקרי נינהו וכ"ש עד אחד. ומיהו מה שסיימו התוס' וכתבו כדעולא וכו' לא ידעתי מה שייך הך דעולא הכא דמלתא דעולא הוא בהכחשת עד אחד וכדאיתא בכמה דוכתי. ואני סבור דכוונת התוס' היא לומר דלא יקשה עליך דאמאי נקט במתני' עדים מאחר שהדין הוא אפילו עד אחד דכיון דאמר עולא כ"מ שהאמינה תורה ע"א הרי כאן שנים א"כ לע"א קרי ליה נמי עדים והכוונה היא עדות המועיל וכמ"ש הרא"ש במציעא גבי המפקיד את חבירו בשטר צריך להחזיר לו בעדים ובפרק בתרא דיבמות תנן לזו עדים ולזו אין עדים והתם ע"כ הוא עדות המועיל דהא בע"א הוי דינא הכי ה"נ מאי דקאמר ושבאו עדים שהיא טמאה פי' הוא עדות המועיל. ונראה דיש להכריח מה שכתבנו דאף אליבא דתוס' מילתא דרב ששת הוא דוקא בשני

עדים אבל בע"א המים בודקין אותה. מההיא דאמרינן בפ"ד דשבועות (דף ל"ב) הכל מודים בעד סוטה שחייב וכתבו התוס' וז"ל ואין העד יכול לומר בלא עדותי ע"י עדות קינוי וסתירה תשתה ותמות ויפטר בעלה מן הכתובה דהרבה פעמים זכות תולה וכו'. ואם איתא דאפילו בע"א אין המים בודקין אותה א"כ לא מצי העד למיטען ע"י עדי קינוי וסתירה תשתה ותמות א"ו דלא אמר ר"ש אלא בשני עדים ומש"ה הויא טענת העד טענה אלא שהבעל טוען דהרבה פעמים זכות תולה וכו':

וא"ת כפי מה שכתבנו אליבא דתוס' דעדים דמתני' לאו דוקא אלא ה"ה ע"א ועדים דרב ששת הוא דוקא שני עדים אם כן מהו זהו שהקשו לרב ששת ממתני' דתנן ואלו שמנחותיהן נשרפות האומרת טמאה אני לך ושבאו לה עדים שהיא טמאה ואמרינן דאתו עדים אימת אילימא מקמי דתקדוש תיפוק לחולין אלא לבתר דקדוש אי אמרת בשלמא מים בודקין אותה אלמא בת מיקדש ומיקרב היא וכי קדוש מעיקרא שפיר קדוש ומש"ה מנחתה נשרפת אלא אי אמרת אין המים בודקין אותה תיגלי מילתא למפרע דכי קדוש בטעות קדוש ותיפוק לחולין ומאי קושיא מתני' דקתני מנחתה נשרפת מיירי בע"א וכי קדוש לאו בטעות קדוש אלא מדינא נתקדש כיון שלא היו שם שני עדים והיו המים בודקין אותה. הא לא קשיא דנהי דס"ל להתוס' דעדים דמתני' לאו דוקא אלא ה"ה ע"א אבל לא מצינן למימר דדוקא הוא ע"א ולא שנים דכיון דהדין משתנה מאחד לשנים לא הול"ל לישנא דעדים ומדנקט לישנא דעדים משמע דבכל גוונא איירי בין בע"א בין בשני עדים ומש"ה שפיר קא מקשה ליה לרב ששת דבשני עדים תיפוק לחולין דהקדש טעות היה שהרי לא היו המים בודקין אותה. ודע דאליבא דרבינו דאית ליה דע"א לאחר שתייה לא מהני אבל קודם שתייה נראה דפשיטא דמהני אפילו לאחר שהקדיש את המנחה וא"כ מתני' דואלו שמנחותיהן נשרפות דחשיב שבאו לה עדים שהיא טמאה מיירי אפילו בע"א דאף דמיירי לבתר דקדיש מ"מ קודם שתייה הוא דהא קדוש הכלי קודם שתייה היה וכמ"ש רבינו בפירקין דין י"ג וא"כ מיירי מתני' קודם שתייה וא"כ אף אליבא דרבינו עדים לאו דוקא דה"ה בע"א. ומאי דמקשו בגמרא לרב ששת ממשנה זו כבר כתבנו דאף שנאמר דעדים לאו דוקא מ"מ פשיטא דאין לומר דמיירי דוקא בע"א ולא בשנים אלא מיירי בכל גוונא ופריך לרב ששת מחלוקת שני עדים. ואפשר עוד לומר דלרבינו מיירי דוקא בשני עדים ומיירי אחר שתייה וקודם קמיצה ובמקום אחר נאריך בביאור משנה זו אליבא דרבינו ז"ל. (*א"ה תמצאנו לעיל פ"א מהלכות אלו דין י"ד ד"ה אך איכא יע"ש). ודע דבסוגיא זו דרב ששת שרצה להכריח סברתו ממתני' וקאמר דאתו עדים אימת וכו' וקאמר דאשמעינן מתני' דלא אמרינן סהדי שקרי נינהו לא ידעתי איך

יתיישב לו מתני' דר"פ ארוסה דקתני ואלו לא שותות ולא נוטלות כתובה וכו' ושבאו לה עדים שהיא טמאה וא"כ קשה דמאי אשמעינן מתני' פשיטא זונה היא. ואולי אגב דנקט להני בפ"ק גבי תרומה וכן בס"פ היה נוטל גבי אלו שמנחותיהן נשרפות נקט לה ונמי הכא. וראיתי לרבינו לעיל רפ"ב שהביא מתני' דר"פ ארוסה ולא הזכיר אלא ד' חלוקות אבל חלוקה דמי שבאו לה עדים שהיא טמאה לא כתבה והנראה דמשום פשיטותה לא כתבה:

הלכה כד

אשה שזינתה באונס וכו'. לא ידעתי לאיזה תכלית כתב רבינו כל זה ומה בא ללמדנו דבאונס או בשגגה או דרך איברים דאין המים בודקין אותה. שהרי דין האונס והשגגה שהיא מותרת לבעלה ישראל כבר נתבאר לעיל בפי"ד מהלכות אישות דין י"ט. ודין בא עליה דרך איברים נמי פשוט הוא דאפילו בנשיקה אינה אסורה לבעלה לדידן דקי"ל כרבי יוחנן דהעראה היא הכנסת העטרה אבל נשיקה כי היכי דלא חשיב ביאה לחייבו מיתה או כרת או מלקות וכמו שפסק רבינו לקמן בפ"א מהלכות איסורי ביאה דין י' ה"ה דאינה נאסרת על בעלה משום נשיקה וכ"ש בא עליה דרך איברים וכל זה הוא פשוט. ואם בעלה כהן בין באונס בין בשוגג אסורה אבל נשיקה וכ"ש דרך איברים פשיטא דאינו אוסרה לכהן וא"כ אם המים בודקין אותה או לא לאיזה תכלית הוא ולו חפץ ה' להמיתה בין באונס בין בשגגה או דרך איברים ומה איכפת לן אנן בדידן ואיהו בדידיה. ודין אשת כהן שמותרת לבעלה אחר שתייה כבר כתבו רבינו לעיל דין כ"א וכתב שם ואע"פ שהתחילו החלאים לבוא עליה. ודבריו הם מסוגיית הגמרא פ"ד דסוטה (דף כ"ו) דאמרינן התם גבי אשת כהן דשותה ומותרת לבעלה פשיטא אמר רב הונא במתנונה מתנונה הא בדקוה מיא במתנוונה דרך איברים מהו דתימא הא זנויי זנאי והא דלא בדקוה מיא כי אורחיה משום דבאונס זנאי ולגבי כהן אסירא קמ"ל. ומסוגיא זו אין להכריח דאשת כהן שזינתה באונס דאין המים בודקין אותה דאפשר דמאי דקאמר בגמרא קמ"ל הכוונה היא דלא מיתסרא לכהן משום דאם איתא דבאונס זינתה היו המים בודקין אותה כי אורחיה ואפשר דמודה ליה דכל באונס אין המים בודקין ואפ"ה אינה נאסרת דעל הספק אינה נאסרת ומ"מ בין הכי ובין הכי לא מצאתי נפקותא לענין דינא. ומ"ש רבינו דמי שבא ביאה אסורה דאין המים בודקין התם נפקא מינה טובא לענין דינא דהיינו שאם הוא יודע בעצמו שעבר עבירה לא ישקה את אשתו וכמ"ש רבינו לעיל בפירקין דין י"ח ואם עבר והשקה את אשתו הרי זה מוסיף על חטאתו פשע. וכן מאי דקאמר רב ששת בפ"ק (דף ו') דסוטה שיש עליה עדים במדינת הים דאין המים

בודקין אותה מלבד דבדברי הגמרא אין לנו להקשות אם ילמדנו במידי דלא נפקא מינה לענין דינא זאת ועוד דנ"מ דלא נימא סהדי שקרי נינהו מאחר דלא בדקוה מיא וכדאיתא התם ועוד נ"מ דאם המים בודקין אותה היכא דבאו עדים שהיא טמאה אחר שקדשה מנחתה בכלי מנחתה נשרפת מדין תורה אבל אי אמרינן דאין המים בודקין אותה אין מנחתה נשרפת אלא מדרבנן גזירה שמא יאמרו מוציאין מכלי שרת לחול וכדקאמר התם רב אשי:

וראיתי בפ"ו דיבמות (דף נ"ה) ובפ"ד דסוטה (דף כ"ו) דאמרינן שכבת זרע דכתב רחמנא גבי סוטה למה לי ואסיקו פרט לשקינא לה דרך איברים מהו דתימא בקפידא דבעל תלה רחמנא ובעל הא קא קפיד קמ"ל. וכתבו שם התוס' ביבמות וז"ל וא"ת הא אפילו אמר לה אל תסתרי סתם הוי קינוי וא"כ מה בכך אם הזכיר נמי דרך איברים כיון דאמר לה נמי אל תסתרי וי"ל דה"פ שקינא לה דרך איברים שאמר לה איני חושדך אלא דרך איברים וכן שלא כדרכה ע"כ. ורש"י נמי גבי לשקינא לה שלא כדרכה פירש וז"ל שהיה חושדה עמו בכך וכשאמר לה אל תסתרי עמו ידוע לכל דלדעת כן הזהירה דלא היה חושדה עמו בביאה אחרת לישנא אחרינא לשקינא לה שלא כדרכה אל תסתרי עמו ליבעל לו שלא כדרכה ע"כ. ואין ספק דלדברי רש"י ז"ל שני הפירושים הללו צריכים אנו לאומרם לפי המסקנא דאמרינן פרט לשקינא לה דרך איברים. וא"כ למדנו מכאן דמי שקינא לאשתו דרך איברים שלא היה חושדה כי אם בכך ומש"ה אמר לה שלא תסתר עם פלוני והלכה ונסתרה דלא חשיב קינוי ומותרת לבעלה והרי הוא כאילו נסתרה בלא קינוי דלאו כלום הוא וכ"כ רבינו ירוחם נכ"ב ח"ה יע"ש. ולפ"ז אני תמיה על רבינו דהיה לו ללמדנו דין זה בתחלת הלכות אלו ששם ביאר לנו אופני הקינוי האוסרים אותה לבעלה אחר הסתירה. ודע דלפ"ז דאשמעינן קרא דבעינן שיהיה הקינוי בדבר האוסרה נראה לי דה"ה אם אמר לה אל תסתרי עם פלוני שמא יאנוס אותך דלא חשיב קינוי ואם נסתרה אינה אסורה. ואע"ג דקרא דשכבת זרע לא כתיב גבי קינוי אלא גבי טומאה. מ"מ ע"כ לומר דלקינוי איצטריך דגבי טומאה למאי איצטריך. תו ק"ל לדעת רבינו דהא לדידן דקי"ל דהעראה היא הכנסת העטרה שכבת זרע אתא למעוטי נשיקה. דדוקא למ"ד העראה זו נשיקה אמרינן דשכבת זרע אתא לדרך איברים. וא"כ היל"ל פרט לנשיקה. סוף דבר דברי רבינו הללו צריכין אצלי תלמוד ובמקום אחר אנופף ידי עליהם. ודע שדין זה שכתב רבינו דאשה שזינתה באונס או בשגגה דאין המים בודקין אותה וכתב מרן דהכי איתא בירושלמי הוא גמרא ערוכה בר"פ אלו נאמרין (דף ל"ב) ובמה היא נטמאת בשוגג או במזיד באונס או ברצון וכל כך למה שלא להוציא לעז על מים המרים:

פרק ד

הלכה יז

לפיכך כשתזנה להבא וכו'. מהרימ"ט ז"ל בדרשותיו הקשה דא"כ למה שותה וחוזרת ושותה ועיין בספר קרבן חגיגה סימן פ"ב: סלייקו להו הלכות סוטה